

GELENEKSEL TÜRK SANAT MüZiğİNDE
UYGULANAN
SES EĞİTİMİ YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ
Özge ALTINTAŞ ÖZCAN
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Mustafa APAYDIN
Eylül, 2010
Afyonkarahisar

T.C
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİNDE
UYGULANAN SES EĞİTİMİ YÖNTEMLERİNİN
İNCELENMESİ

Hazırlayan
Özge ALTINTAŞ ÖZCAN

Danışman
Prof. Mustafa APAYDIN

AFYONKARAHİSAR 2010

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Geleneksel Türk Sanat Müziği’nde Uygulanan Ses Eğitimi Yöntemlerinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel etik ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

16 / 09/ 2010

Özge ALTINTAŞ ÖZCAN

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİNDE UYGULANAN SES EĞİTİMİ YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

Özge ALTINTAŞ ÖZCAN

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI**

Eylül 2010

TEZ DANIŞMANI: Prof. Mustafa APAYDIN

Bu araştırma, devlet konservatuarlarının Geleneksel Türk Sanat Müziği eğitiminin verildiği bölümlerinde, verilmekte olan ses eğitimi yöntemlerini inceleyerek, yapılan çalışmaların geliştirilmesini amaçlamaktadır. Geleneksel Türk Sanat Müziği ses eğitimi derslerinde yapılan teknik çalışmaların hangi amaçlar doğrultusunda, ne şekilde yapıldığının, bilinçli teknik çalışmaların yapılıp yapılmadığının ve Geleneksel T.S.M konservatuarlarındaki uygulamaların Geleneksel Türk Müziği üslûp ve tavrına olan katkılarını değerlendirmesinin büyük faydalar sağlayacağı düşüncesinden yola çıkılarak yapılan araştırma, bu alanda yapılmakta olan ses eğitiminin niteliğini ortaya koyan yapıyla önem kazanmaktadır. Bu alana yönelik yapılmış çalışmaların nicelik açısından az olması araştırmanın önemini daha da arttırmakta, kendisinden sonra yapılacak çalışmalara da ışık tutması amaçlanmaktadır. Betimsel araştırma yöntemlerine dayalı olarak gerçekleştirilen bu çalışmada, konuyla ilgili çeşitli kaynakların taranmasıyla ön bilgilere ulaşılmış, yapılan bireysel görüşmelerin ardından Konya, Diyarbakır, Afyon konservatuarlarındaki ses eğitimi 3. ve 4. Sınıf öğrencileri ile ses eğitimi öğretim elemanlarından oluşan gruplara uygulanan anket yolu ile de mevcut duruma ilişkin verilere ulaşılmıştır. Elde edilen veriler istatistiksel yöntemlerle SPSS programında değerlendirilmiş, bulgular tablolar halinde sunularak yorumlanmış ve buradan çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Yapılan araştırmadan Geleneksel T. S. M konservatuarı ses eğitimi bölümlerinin, ses eğitimi derslerini birbirlerinden farklı yöntemlerle işledikleri, farklı uygulamalarla eğitim verdikleri ve teknik konularda farklı düşüncelere sahip oldukları görülmüş, yapılan bu çalışma sonrasında, ses eğitiminde Geleneksel Türk müziği üslûp ve tavrını geliştirme konusuna katkı sağlayacağı düşünülen bazı öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ses Eğitimi, Geleneksel Türk Sanat Müziği

ABSTRACT

EXAMINING THE METHODS OF VOICE TRAINING BEING APPLIED IN TRADITIONAL TURKISH CLASSICAL MUSIC

Özge ALTINTAŞ ÖZCAN

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT of MUSIC**

September 2010

Advisor: Prof. Mustafa APAYDIN

The aim of this research is to examine the methods of voice trainings given in the departments of voice training of the state conservatories where Training on Traditional Turkish Classical Music is given. The research which has been carried out on the basis of the idea that assessing the contributions of the aims and ways of the technical studies carried out in the lessons of voice training for Traditional Turkish Classical Music, the matter of performing the technical studies consciously and the applications in the conservatories of Traditional Turkish Classical Music on the style and manner of Traditional Turkish Music will provide important benefits is gaining importance in this area with its structure revealing the quality of voice training being carried out. The low quantity of the studies carried out in this area increase its importance more and besides, it aims to shed light on the following studies. The descriptive research methods have been mostly used in this study, the preliminary information has been acquired by scanning various sources about the subject and, following individual interviews, the data on current situation has been reached by conducting questionnaires to the groups formed by the 3rd and 4th graders in the department of voice training of Konya, Diyarbakir and Afyon conservatories and the instructors of voice training. The acquired data has been evaluated in SPSS program via statistical methods, the findings have been presented and interpreted in tables and various conclusions have been reached. It has been seen that the departments of voice training in the conservatories of Traditional Turkish Classical Music teach the voice training lessons with different methods, train through different applications and have different ideas in technical matters and following this study, some suggestions that can contribute developing the style and manner of Traditional Turkish Music in voice training have been made.

Key Words: Voice training, Traditional Turkish Classical Music

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde emeğini, ilgisini ve sabrını esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Mustafa APAYDIN'a, kaynaklara ulaşmamda yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Emel Funda TÜRKMEN'e, yardımlarını esirgemeyen Doç. Dr. Uğur TÜRKMEN'e, manevi desteklerini esirgemeyen aileme ve eşim Eyüp ÖZCAN' a teşekkür ediyorum.

Özge ALTINTAŞ ÖZCAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİ VE SES EĞİTİMİ

1. GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	3
2. SES EĞİTİMİNDE GENEL KAVRAMLAR.....	6
2.1. SES EĞİTİMİNİN İLKE VE AMAÇLARI.....	9
3. GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİNDE SES EĞİTİMİ.....	13
3.1. GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİNDE MEŞK SİSTEMİ.....	13
3.1.1. Geleneksel Türk Sanat Müziğinde, Meşk Sistemi İçerisinde Ses Eğitimi	17
3.2. GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİNDE ÜSLÛP ve TAVİR.....	18
3.3. GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİ EĞİTİMİNİN VERİLDİĞİ DİĞER KURUMLAR VE BU KURUMLARDAKİ SES EĞİTİMİ.....	25

3.3.1. Cumhuriyet Öncesi Geleneksel Türk Sanat Müziği Eğitimi.....	25
3.3.2. Cumhuriyet Döneminde Geleneksel Türk Sanat Müziği Eğitimi.....	29
3.3.2.1. Günümüzde Uygulanan Yöntemler.....	31

İKİNCİ BÖLÜM

1. PROBLEM.....	34
2. ALT PROBLEMLER.....	34
3. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	35
4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	35
5. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI.....	36
6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	38
2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	39
3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	39
4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	39

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRETİM ELEMANLARI VE ÖĞRENCİLERE UYGULANAN ANKET SONUÇLARINDAN ELDE EDİLEN BULGULAR.....	41
--	----

SONUÇ ve ÖNERİLER.....	94
KAYNAKÇA.....	101
EKLER LİSTESİ.....	103

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. “GTSM eğitimi veren konservatuvarlarda verilmekte olan ses eğitimi, öğrencinin ses sağlığını dikkate alarak oluşturulmakta mıdır? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	41
Tablo 2. “ Sesin oluşumu, oluşan sesin korunmasına (sağlık) ilişkin anatomik ve fiziksel bilgiler yeterince veriliyor mu? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	43
Tablo 3. “ Ses eğitiminde yapılan çalışmaların repertuar dersine katkısı konusunda düşünceniz nedir?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	45
Tablo 4. “Görölmekte olan ses eğitimi dersi, öğrencinin sesinin gürölüğünü, şarkı için yeterli düzeeye ulaştırabiliyor mu? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	47
Tablo 5. “ Ses eğitimi derslerinde Klasik Türk Müziği eserlerinden yararlanılması, Türk müziği üslûp ve tavır oluşumu için ne derece etkili olur? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	48
Tablo 6. “ Ses eğitimi derslerinde Klasik Batı Müziği eserlerinden yararlanılması, Türk Müziği üslûp ve tavır oluşumu açısından ne derece etkili olur? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	49
Tablo 7. “ Konservatuvarınızda uygulanan ses eğitimi ders saati süresi haftalık kaç saattir? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	51
Tablo 8. “ Konservatuvarınızda uygulanan ses eğitimi ders saati süresi, Türk Müziği üslûp ve tavrını geliştirme konusunda yeterli midir? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	52
Tablo 9. “ Konservatuvarınızda ses eğitimi derslerinde, diksiyon eğitimi veriliyor mu? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	57

Tablo 10. “ Konservatuvarınızda ses eğitimi derslerinde, sahne duruşu ve mikrofon kullanımı konusunda bilgi veriliyor mu?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	59
Tablo 11. “ Ses eğitimi dersinde, Türk müziğinde ritmik uyumun, usul birliğinin sağlanmasına yönelik bir eğitim veriliyor mu? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	61
Tablo 12. “Sesin entonasyona uyması için hangi enstrümanın kullanıldığına yönelik hazırlanan soruya” verilen yanıtların dağılımı.....	63
Tablo 13. “ Eserin vezin ve usule uygun olarak bestelenip bestelenmemesinin, bir ses icracısının o eseri yorumlamasında ne gibi bir etkisi olur? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	65
Tablo 14. “ Konservatuvarınızda Türk Müziği ses eğitimi dersini destekleyici yan ders/ dersler var mı?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	68
Tablo 15. “ Ses eğitimi çalışmaları sırasında, makamda kalınabilmesi, makamda kalınabilmesi için çalışmalar yapılıp yapılmadığı, yapılıyorsa ne çeşit çalışmaların yapıldığını ” öğrenmeye yönelik sorulan soruya verilen yanıtların dağılımı.....	70
Tablo 16. “Konservatuvarınızdaki ses eğitimi derslerinde seslendirilen şarkılar, uygulanan ses eğitimi yöntemlerine mi yönelik, yoksa şarkı öğretimi sırasında sesi eğitmeye mi yönelik? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	72
Tablo 17. “ Sizce ses eğitimi dersinde kullanılan eserlerin seçiminde dikkat edilen hususlar nelerdir? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	74
Tablo 18. “ Ses eğitimi dersinde hangi türde eserlerin seslendirildiğine ya da eser seslendirilip seslendirilmediğini öğrenmeye yönelik hazırlanan” soruya verilen yanıtların dağılımı.....	76
Tablo 19. “ Konservatuvarınızdaki ses eğitimi dersi, öğretim programınızdaki belirlenen amaca ulaşıyor mu? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı.....	78

KISALTMALAR DİZİNİ

GTSM: Geleneksel Türk Sanat Müziği

TSM: Türk Sanat Müziği

GİRİŞ

Türk kültürünün önemli bir ögesini oluşturan Türk müziği kültürü, çok derin ve binlerce yıllık müzik kültürünü daha da ileri taşıyarak, geleceğe yönelik olabilen ve kendini yenileyebilen aynı zamanda kendi içerisinde de birçok alanlardan oluşan derin bir kültürdür.

Bu alanlardan Geleneksel Türk Sanat Müziği (GTSM) kendine ait kuralları ve özel yapısıyla çok geniş bir coğrafyayı etkilemiştir. Bir milletin binlerce yıllık geçmişiyle gurur duyması, oldukça önemlidir. Türk ulusu, uzun bir süreç içerisinde elde ettiği bu kültürel birikimini, önceden gelenlerin gelecek kuşaklara aktarmadaki becerisine borçludur. Elde ettiği birikimi sonrakilere aktardığı sürece de yaşamını sürdürecektir olması artık çok daha iyi anlaşılmaktadır. Kültürel birikimin önemi son yıllarda çok daha iyi görülmekte, özellikle müzik kültürünün gelecek kuşaklara aktarımında izlenmesi gereken yollar, yöntemler ve çalışmaların nasıl olması gerektiği konusunda gittikçe artan oranlarda araştırma yapıldığı bilinmektedir.

Geçmişten günümüze GTSM' nin gelişimine bakıldığında saray ve çevresince desteklendiği anlaşılmakta ve ince bir zevkin gelişmesinde, kendine özgü bir üslûbun oluşmasında bu desteğin izleri görülmektedir. Tarihsel süreç içerisinde çevre kültürleriyle girmiş olduğu etkileşim GTSM' nin oluşturduğu üslûbu ve çalışma yöntemlerini tekrar ele alma, yeniden yorumlama ve geliştirme isteği uyandırmış, gelişen yöntemler ve yenilikler karşısında kayıtsız kalmamıştır. Örneğin, notanın (müzik yazısının) Türk müziğine girmesiyle var olan eserlerin kayıt altına alınması ve yaygınlaşması olanaklı olabilmiş, eserlerin yapılarına ilişkin çalışma yapılabilmesi de böylelikle gerçekleşmiştir.

Geleneksel müziğimizin saray ve çevresince destekleniyor olmasına rağmen (karşı) yalnızca bir eğlence aracı olarak görülmüş olması (Ergin, 1999: 5) saray ve çevresinde bu müziğin eğitiminin önemle verilmesine rağmen yaygınlaşmasına yönelik çabaların olmayışı müziğimizin gelişmesine önemli bir engel teşkil etmiştir (oluşturmuştur). Yine de usta (eğitici) – çırak (öğrenci) ilişkisi içerisinde sürüp giden bir meşk (şarkı öğretme yöntemi) geleneği bu müziğin yüzyıllarca belli bir üslûp ve birikimle günümüze ulaşmasını sağlamış, özellikle insan sesinin egemen olduğu bu alanda sözlü eserlerin ciddi bir repertuara sahip olduğu hemen her müzikologça benimsenmiş bir görüş olarak araştırmalarda yerini almıştır.

GTSM uzunca bir süre insan sesine dayalı olarak meşk yoluyla sürdürülmüştür. Meşk, hafızaya dayanan ve bu şekilde eserlerin ustadan öğrenciye asırlar boyu aktarıldığı bir yöntemdir. Günümüzde sözlü müzik eğitiminin genel olarak farklı 3 yöntem ile verildiği saptanmıştır. Bu yöntemler;

1. Ses eğitiminin, grup içinde topluca uygulanması (Toplu ses eğitimi). (Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı)
2. Ses eğitiminin, perdeli bir çalgı eşliğinde bireysel olarak uygulaması (Bireysel ses eğitimi). Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuarı)
3. Ses eğitiminin, grup içinde topluca uygulanması (Toplu ses eğitimi) ve perdeli bir çalgı eşliğinde bireysel olarak uygulaması (Bireysel ses eğitimi). (Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı)

Bu araştırma, sözlü müzik geleneğinin, artık bir eğitim alanı olarak ele alındığı süreci ve günümüzdeki durumunu inceleyen betimsel bir çalışmadır. Bu çalışma sırasında kavram karmaşasına rastlanmıştır. Yapılan alıntılarda, Klasik Türk Müziği, Türk Sanat Müziği, Geleneksel Türk Sanat Müziği gibi kavramlar kullanıldığı görülmüştür. Bu kavramların hepsi aynı anlama gelmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİ VE SES EĞİTİMİ

1. GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Çok köklü bir geçmişe sahip Türk tarihi incelendiğinde, müziğin Türk toplum yaşamının vazgeçilmez bir parçası olduğu görülür. (Ögel, 1987:4,5) Türk kültür yaşamının en önemli öğelerinden biri olan müziği, şenlik ve eğlence aracı olarak düşünmenin ve incelemenin yanlış olduğunu söylerken, Türk halkının yaşam anlayışına, düşünce yapısına inmekte, mehteri oluşturan iki temel saz olan davul ve kopuzun işlevine değinmektedir.

Türk müzik kültürü sözlü geleneği olan, kültürüne ilişkin ne varsa, her birine sözlü geleneğinde yer veren, bunu da en ince üslûbu kullanarak yapan bir ulustur.

Öztuna, kültür tarihinin içinde yer alan musiki tarihinin, coğrafya ve tarihi coğrafyayı (tarihsel coğrafya) da bilerek araştırılması gerektiği, Orta Asya'daki Türk mûsiki tarihini de bu bilgiler olmadan anlatmanın zor olacağını belirtmektedir. (Aktaran Ak, 2002: 13) Türk mûsikisinin Batı mûsikisinden sonra en çok yayılmış ve kendisini kabul ettiremediği yerlerde de çok etkilemiş bir mûsiki olarak nitelendirmektedir. Başlangıcından sonuna kadar Türk mûsikisinin her Türk devleti yıkıldığında bir sonrakine miras kalarak kendisini koruduğu ve günümüze ulaştığı görülür. En eski çağlardan beri Türkler sanat ve mûsikiye ilgi duymuş ve temelini hazırlamışlardır. (Ak, 2002: 34)

Türk Kültürü dönemler halinde incelendiğinde, genel olarak aşağıdaki başlıklar altında incelemesinin uygun olduğu görülür.

Orta Asya (Türk Devletleri) Dönemi

Hunlar Öncesi, Hunlar, Göktürkler, Uygurlar

Orta- Batı Asya (Türk Devletleri) Dönemi

Karahanlılar, Gazneliler, Büyük Selçuklular

Türkiye (Devletleri) Dönemi

Türkiye Selçuklular, Osmanlılar Dönemi, Türkiye Cumhuriyeti

“HUNLAR döneminde müzik Türk devlet ve toplum yaşamının, din ve devlet törenlerinin, şölen ve eğlencelerin, kısacası resmi, dini, askeri ve sivil yaşama ilişkin düzenleme ve etkinliklerin başta gelen öğelerinden biriydi.” (Uçan, 2000: 22)

GÖKTÜRKLER döneminde ses (perde) sayılarının artarak ezgilerin genişlemiş olduğu, ezgi içindeki seslerin (perdelerin) geniş aralıklarla kullanıldığı görülür. (Budak, 2006: 25)

UYGURLAR döneminde müziğin saray müziği- halk müziği- kent müziği- köy müziği olarak ayrıldığı görülür. Bu durum sanatsal icraların da bir bakıma başladığı dönem olarak adlandırılabilir. (Uçan 2000: 31)

KARAHANLILAR

“ İlk mescit ve camilerde, sonraları bunların yanı sıra medreselerde yapılan eğitim ve uygulamalarla birlikte Türk dini müziği hızla İslami karakterler almaya ve GTSM’nin inançsal iki dalından birincisini oluşturan “ Türk Cami Müziği ”nin ilk örnekleri ortaya çıkmaya başladı. Bunu 12. yüzyılda Hoca Ahmet Yesevi’nin Türkler’in eski Kamlık ve köklü ozanlık geleneğine dayanan müziğine ve dansına tasavvuf yolunu açan öncülüğüyle oluşan tekke edebiyatıyla birlikte yavaş yavaş kendini göstermeye başlayan ve inançsal dalın ikincisini oluşturan “ Türk Tekke Müziği ” nin ilk örneklerinin ortaya çıkmaya başlayışı izledi. ” (Uçan, 2000: 34)

GAZNELİLER döneminde Fars, Arap ve Hint müzik kültürleriyle yoğun bir etkileşim içine girilmiş, makamsal müziğin belli özellikleri edinildi. Çoğu övgü amaçlı “ kaside ” türündeki şiirlerin doğaçlama olarak usulsüz bir şekilde

ezgilendirildiği görülmüştür. Klasik şiire bağlı olarak klâsik müzik ortaya çıkmaya başlamıştır. (Budak, 2006: 35)

BÜYÜK SELÇUKLAR Dönemi'nde, Türk Sanat Müziği (TSM) makamsal bir niteliğe bürünürken, Tuğ takımının tabılhaneye, Türk dini müziğinin ise, kam - şaman müziğinden cami - tekke müziğine dönüştüğü görülmektedir. (Uçan, 2000: 40)

SELÇUKLULAR Dönemi'nde ise, Türk müziğinin, kaynağı aynı olmakla birlikte, hitab ettiği kesim itibarıyla halk müziği ve sanat müziği olarak iki ana türde gelişmesini sürdürdüğü anlaşılmaktadır.

Türk dini müziği bu dönemde önemli ürünler vermiş, Mevlana ve oğlu Sultan Veled kentsel Tekke müziğinin en önemli iki temsilcisi olarak görülürken, Taptuk Emre ve Yunus Emre ise kırsal müziğin iki önemli temsilcisi olarak eser verdikleri görülmüştür. Mevlana ve oğlu Sultan Veled'in "rebab", Taptuk Emre'nin ise altı telli "şeşta" çaldığı bilinmektedir. (Uçan, 2000: 42, 43)

OSMANLI dönemine gelindiğinde, müziğin Türklerin en önemli kültür öğelerinden biri olarak gelişimine devam ettiği, tabılhanenin mehterhaneye dönüştüğü, Enderun müzik okulunun dünyadaki ilk konservatuvarlardan biri olarak varlığını sürdürdüğü görülmüştür. Sözlü bir gelenek olan Türk müziğinin kopuzcu ozanlık geleneği, sazıcı âşıklık geleneği ile yaşamını sürdürmeye başlarken, padişahların, şeyhülislamların, paşaların ve devletin tüm ileri gelenlerinin hem dini hem de din dışı müziğe ilgi duydukları, çevrelerine özel dersler aldirmek vb. yoluyla hem bestecilerine değer verdikleri, hem de sanatın gelişmesine katkıda bulundukları, hatta kendilerinin de çok değerli eserler ortaya koydukları bilinmektedir. Sultan I. Mahmut'un bilinen 7 peşrevi, 2 saz semaisi vardır. Sultan III. Selim ise ney çalan, 14 makam ortaya çıkaran, birçok bestesi bulunan değerli bir müzik adamıdır. Sultan II. Mahmut tanbur çalmaktadır, Şeyhülislam Esad Efendi ise müzik alanında ilk bibliyografya yazarlarındandır. (Uçan, 2000: 46)

GTSM bu dönemde en üst sanat seviyesine ulaşmıştır. Kâr, peşrev, beste, Mevlevî ayinler vb müzik formlarının en seçkin örnekleri üretilmiş, aşıklık geleneği Türk Halk Müziğinde yaygınlaşıp yerleşmiş, Köroğlu, Pir Sultan, Karacaoğlu, Emrah gibi aşıklar Türk müzik kültürüne önemli eserler kazandırmışlardır. (Uçan, 2000: 47, 48)

Türk Halk Müziği günümüzde halen yaşamaktadır. Ancak; araştırmamızda yalnızca GTSM ile ilgili kısımlara değinilecektir.

GTSM’ nde geçmişte, insan sesi en önemli müzik aleti olarak görülmüş ve bunun gelişimi meşk sistemi içerisinde sağlanmaya çalışılmıştır. Ağırlıklı olarak sözlü müziğe dayalı olan GTSM’ nde, ses eğitiminin teknik olarak da gelişiminin sağlanması açısından araştırmamızda bu konuya yönelik bilgilere yer verilecektir..

2. SES EĞİTİMİNDE GENEL KAVRAMLAR

“ Ses eğitimi; bireylere sesini konuşurken ve şarkı söylerken, anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak kullanabilmesi için gereken davranışların kazandırıldığı, önceden saptanmış ilke ve yöntemlerle, planlanan hedeflere yönelik olarak uygulanan, planlı- programlı bir etkileşim sürecidir.” (Töreyin, 2008: 82)

“ Bireylere konuşma ve/veya şarkı söylemede seslerini doğru, etkili ve güzel kullanabilmeleri için gereken davranışların kazandırıldığı, içinde konuşma, şarkı söyleme ve şan eğitimi gibi alt ses eğitimi basamaklarını barındıran, disiplinler arası bir özel alan eğitimidir.” (Töreyin, 2008: 82)

(Çevik, 1999: 63), ses eğitiminin, bireyin tek başına veya topluluk içinde sesini, doğru, güzel ve etkili bir şekilde kullanarak müziksel çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurmasını, hem yorumlayıcı hem dinleyici olarak müziğe bilinçli bir şekilde

katılmasını ve ona müzik alanında kültürel bir kimlik kazandırmayı amaçladığı görüşündedir.

Ayrıca bu eğitimi, bireyin anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak sesini, sanatsal ve eğitsel amaçlar doğrultusunda belirli bir teknik ve müziksel duyarlılıkla, doğru, güzel ve etkili kullanabilmesi için gerekli davranışları kazandırma süreci olarak tanımlamıştır. Bu sürecin bireye göre programlanabileceği gibi topluluğa yönelik olarak da düzenlenebileceğini belirtmiştir. (Akt: Türkmen 2006:3)

“Bireysel ses eğitimi; ses eğitimi verilecek olan öğrencinin sesine ait bireysel özellikleri ve sesini kullanacağı alan dikkate alınarak, kazandırılmak istenen davranışlar doğrultusunda yapılan çalışmaları içeren bir süreçtir. Bu süreçte, soluk alma, solunumu denetleme, sesi üretme ve geliştirme, damak, dil, dişler ve dudakların etkin kullanımı sonucu açık, anlaşılır bir konuşma ve seslendirilmek istenen eserlere özgü müziksel duyarlılığı geliştirmeye yönelik davranışların kazandırılması hedeflenmektedir. Bu eğitimin amacı ise; bireyin, sesini kullanacağı alana uygun olarak, konuşma ve şarkı söylemede dinleyicilerde olumlu etkiler bırakan, beğeni toplayan, doğru, güzel ve etkili bir söyleyiş biçimi geliştirmesini sağlamaktır.” (Türkmen, 2007: 1)

İleri düzey ses çalışmalarında teke tek öğrencilerle ilgilenilmesinin bu eğitimin daha verimli olmasını sağlayacağını belirten şenyayla, öğrencinin disipline edilmesi ve sesin oturması ve zaman içinde olgunlaşması için bazı metotların kullanılması gerektiğini ileri sürer. (şenyayla, 2006: 32)

“ şenyayla bu metotları şöyle sıralamıştır:

- 1)  ncelikle iyi bir malzemeye sahip olmak için kişilerin gerek ruhsal gerekse fiziksel kontrollerinin yapılması hatta bunun sık sık tekrar edilmesi sağlanmalıdır.
- 2) Sonra sağlıklı bir çalışma ortamı elde edilmelidir. Bu, eğitici için de,  ğrenci için de önemli unsurlardandır.

- 3) Çalışmalara doğru nefes kullanımını sağlayacak egzersizlerle başlanabilir. Bu ilerde oluşturacağımız alt yapı için önemlidir. Bu sayede uzun soluklu eserler yorulmadan ve performans kaybetmeden yorumlanabilir.
- 4) Kişiyi özel çalışmalar geliştirilmelidir. Ses rengi, tınısı, volümü, ses aralığı bunlar için önem teşkil etmektedir.
- 5) Egzersizler kolaydan zora doğru sıralanmalı öğrenci bıktırılmamalıdır.
- 6) Eser icrasında da öğrencinin niteliğine uygun ve onun da sevebileceği eserler seçilmelidir.”

Bireysel ses eğitimi sırasında, bireyin karakteristik ses yapısı dikkate alınarak, sesini kullanacağı alan doğrultusunda, dönemsel özellikler, eğitimin türü ve düzeyi dikkate alınarak konuşma ve şarkı söyleme sırasında doğru, güzel ve etkili bir söyleyiş biçimi geliştirmek hedeflenir. Bireysel ses eğitiminde bireylerle tek tek ilgilenilmesi, eğitimin daha verimli olmasını sağlar.

Töreyin, ses eğitiminin, bir alan eğitiminin genel adı olarak bütünlük gösterse de, kapsadığı bazı davranışlar, içerik, yöntem ve teknikler, kullanılan araç - gereç, bu eğitimin uygulandığı ortam ve düzey ile uygulanması plânlanan sürenin farklılıkları gibi nedenlerle, çeşitli türlere ayrılmasının zorunlu olduğunu vurgulamaktadır. (Töreyin, 2008: 83) Buna ek olarak, ses eğitimi türleri olarak adlandırılabilir bu ses eğitimlerinin temelde doğru ses üretme ve kullanma davranışlarını kazandırmayı hedeflediğini, ancak seslendirilen şarkının tür ve dönem özelliklerinden kaynaklanan üslûp ve yorum farklılıklarına göre sesi yönlendirmede o türe uygun yöntem ve ses araçlarıyla ses eğitiminin gerçekleşeceğini belirtmektedir. (Töreyin 2008: 90)

Birol, dünyada çok sayıda müzik eğitim metotlarının uygulandığını, bu yöntemleri uygulayan ülkelerin kendi kültürel yapılarına uygun, kendi kaynaklarından yola çıkarak eğitim müziklerini geliştirdiklerini kaydetmektedir. (Birol, 1997: 13)

Bu düşünceler doğrultusunda, ses eğitiminin, sadece soyut bir yaklaşımla duyumlara bağlı olarak “örneklendirme- yansılama” yöntemiyle değil aynı zamanda ses organlarının fizyolojisi ve işlevlerine ilişkin konularda bilgilendirme ile de pekiştirilmesi

(Yiğit,Karakaya,http://www.sosyalbil.selçuk.edu.tr/sos_mak/makaleler) gerektiği artık herkesin hemfikir olduğu bir konu haline gelmiştir.

2.1. SES EĞİTİMİNİN İLKE VE AMAÇLARI

İlke; sözlükte yer alan anlamına göre; temel düşünce, temel inanç, prensip anlamına gelmektedir.

(<http://www.tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=ilke&ayn=tam>)

“Ses eğitiminde ilkeler; ses eğitiminin gerçekleştirilebilmesi için tasarlanan kurallar, her türlü tartışmanın dışında sayılan öncüller, temel düşünceler, prensipler ve davranış kurallarıdır.” (Töreyin 2008: 102)

Ses eğitimine ilişkin temel kavramların ele alındığı kitabında Töreyin’in ses eğitiminin temel ilkelerini şu şekilde ele aldığı görülmektedir.

“

- Doğal ses oluşumuna aykırı değildir,
- Düzenli bir solunumla, gırtlak altı (subglottik) basınç çok iyi ayarlanır,
- Ses bölgeleri (rejistrler), yerine göre uygun ve doğru olarak kullanılır,
- Ses, anatomik yapı özelliklerinin dışındaki tonlarda zorlanmaz, Artikülâsyon, konuşmada ve şarkıda dilin gereklerine uygun olarak oluşturulur,
- “Konuşur gibi” şarkı söylenir,
- Sesi üretme ve kullanmada ergonomik davranılır,
- Müziğin gerekleri yerine getirilir,

- Ses eğitiminin temelden en ileri düzeye kadar her türünde ve her aşamasında, eğitimcilik ve öğretmenlik mesleğinin gereklerine uygun davranılır. ”
(Töreyn 2008: 102, 103)

Uzmanların görüşleri doğrultusunda, ses eğitiminde amacın, bireyin karakteristik ses yapısı doğrultusunda doğru, etkili, konuşma ya da şarkı söyleme alışkanlıklarını kazandırmak olduğu söylenebilir. Ancak bunun yanında bireyin ses sağlığını da nasıl koruması gerektiği konusunda bilgilendirilmesi de gerekmektedir. Ses eğitimi türlerinde ise amaç, bireyin seçmiş olduğu müzik türüne ya da müzik eğitimi tür ve düzeyine göre farklılık gösterebilmektedir.

Örneğin, bireysel ve toplu ses eğitimini ele alırsak bireysel ses eğitiminde, bireyin tek olarak söylediği her türlü şarkının doğru, etkili ve güzel söylenmesi amaçlanmaktadır. Bireyin ses aralığına ve sesinin özelliklerine göre özel çalışmalar yapılması gerekmektedir. Toplu ses eğitimi çalışmalarında ise değişik ses gruplarından oluşan bireylere, eserlerin bir bütünlük içerisinde söylenmesine yönelik davranışlar kazandırılması amaç edilir. Burada önemli olan sesin bireysel olarak öne çıkmasının sağlanması ya da bunun önemsenmesi değil, farklı ses gruplarından oluşan topluluğun (koronun) sesinin kaynaşmasına yönelik çalışmaların yapılmasıdır.

Ses eğitiminde eğitimin bir program içerisinde yapılması gerekmektedir. Kimlere, ne amaçla ve bu amaç doğrultusunda hangi yöntemin uygun olduğu, ne şekilde verileceği önceden belirlenmelidir.

Ses eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler, en az ses eğitiminin ilke ve amaçları kadar önemlidir. Ses eğitimi çalışmaları, oldukça disiplinli, ciddi çalışmaları gerektiren bir eğitimidir. Ses eğitiminin yönteminden önce, bu eğitimin nasıl verilmesi konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan kimseler tarafından bu eğitimin verilmesi sesin eğitimi açısından sakıncalı olacaktır. Bu çalışmalar belli bir disiplin ve ciddiyet içerisinde yapılmadığı takdirde, bilinçli bir ses eğitiminin gerçekleşmemesinin yanında, doğru ses üretimi de gerçekleşmemiş olacaktır. O

nedenle ses eğitiminde kullanılacak yöntemlerin, ses eğitiminin amaçları doğrultusunda, doğru bir şekilde saptanması çok önemlidir.

Belirlenecek olan yöntemlerin, bireyin var olan karakteristik ses yapısını değiştirmeden, seslerini doğru ve etkili bir biçimde kullanıp korumalarına yönelik olarak geliştirilmesi gerekir. Ses eğitiminde seçilecek olan yöntemde, öğrencinin ses yapısının, ses sağlığının yanı sıra sesinin genişliği, ses aralıkları, ulaşabileceği gürlük düzeyi ve rejistr geçiş tonları gibi bir takım özellikleri de dikkate alınmalıdır.

Prof. Dr. Necati Gedikli “Geleneksel Türk Sanat Musikisini Müzik Eğitime Uygulama Yöntemleri ve Sorunları” adlı bildirisinde, “Geleneksel Türk Sanat Müziği Uygulama Yöntemleri” başlığı altında bu yöntemleri maddeler halinde belirtmiştir.

“

- 1) Türk Sanat Mûsikisinin kendine özgü bir ses (perde) sistemine sahip olduğunu ve bu sistemin Batı’nın 12 eşit aralıklı ses sisteminden çok farklı olduğunu gerçeğini iyi açıklamalıyız.
- 2) Bu müzik türünün dayandığı iki temel kavram olan “ Makam ve Usûl” üzerinde titizlikle durulmalı, bu kavramlar Batı’nın benzer terim ve kavramları ile karşılaştırılmalı olarak anlatılmalıdır.
- 3) Bilimsel bir çalışmanın doğal bir gereği olan sınıflandırma ve adlandırma ile dalları ayırma yöntemi, Geleneksel Türk Sanat Musikisi için de geçerlidir.
- 4) Türün belli başlı çalgıları ile takıma sonradan girmiş çalgılar, tarihsel gelişimi içinde anlatılmalı, ayrıca seçkin örneklerle tanıtılmalıdır.
- 5) Türün önemli çalgısı ve sözel türleri ile belli başlı biçimleri öğretilmeli, özellikle peşrev ve şarkı biçimi (ABCB) gibi özgün biçimsel kuruluşlar, Batı’daki benzer biçimlerle karşılaştırarak verilmelidir.
- 6) Tıpkı uluslararası sanat müziği öğretiminde yapıldığı gibi, bu türün de önemli ustaları, yaşam betimleri (biyografi) ve sanatsal katkılarıyla tanıtılmalıdır.

- 7) Türün anlatım biçemi (üslûbu) üzerinde durulmalı, özellikle geriden (gırtlaktan) söyleme tekniğinin özellikleri tanıtılmalı ve otantik örnekleri dinletilmelidir.
- 8) Konuların özümsemesi açısından, yıllara ya da yarıyıllara dağıtılması yöntemi benimsenmelidir.
- 9) Bu türün biçeminde yazılmış özgün okul şarkılarından ayrı bir dağar oluşturulmalıdır. ” (Gedikli, 1979 - 1999: 98, 99, 100)

“Yurdumuzda müzik eğitimi veren kurumların büyük bir bölümünde çağdaş, evrensel müzik eğitim yöntemleri yeterince bilinmemekte, incelenmemekte ya da onlardan yeterince yararlanılmamaktadır. Geleneksel Türk Müziği bilimsel yöntemlerle incelenmiş, sınıflandırılmış, eğitim için düzenlenmiş, metotlaştırılmış değildir.”

(Aydın; http://www.turkuler.com/yazi/GTM_usta.asp)

“ Türk Müziği eserlerinin bireysel ve toplu ses eğitimi derslerinde daha fazla, icraya yönelik çalışmalarının artırılması geleneksel icranın ilerlemesi açısından önemlidir. Ayrıca şunu da biliyoruz ki gelenekte olan meşk yöntemi ile bu eserlerin icrasının daha kalıcı olacağı da söylenebilir. Gerek yetişmiş gerekse yeni nesil yetişmekte olan bestecilerimizin de bu yönde daha fazla çalışma yapması gerekliliği de ortaya çıkmaktadır.” (Şenyayla, 2006: 35)

“ Tarih içindeki öğretim ve aktarım zincirlerinin saray, tekkeler, cami, ve mehterhane gibi kümeler etrafında toplanması, beraberinde yorum ekollerini getirmiş, notayla birlikte daha önce var olan “ üslup farkı” sonraları “ nüsha farkı” na dönüşmüştür. Toplu icrada herkes aynı sesi basamıyorsa (veremiyorsa) bu bir sorundur ama GTSM’nin değil. Eğitim – icra – meşk sisteminin bir sorunudur. Yıllarca kuruluşu özlemle beklenen Devlet müzik kurumlarımız arasındaki bir birliktelikten de söz etmek mümkün değildir. Bilgiyi arttırmanın bir yolu da görme ve yaşamadır. Bugün çeşitli illerimizde var olan müzik kurumlarımız birbirinden bi haberdir (birbiriyle ilişki içerisinde değildir). Gerek icra gerek eğitim birlikteliği gibi bir duyarlılık yaşanmamaktadır. ”

(Sarı; <http://www.musikidergisi.net/?p=134>) (GTSM de Eğitim-İcra Farklılıkları)

Eğitim- icra- meşk sisteminin sorunundan kasıt, içerisinde meşki de bulunduran eğitim sisteminden kaynaklanan, icra farklılıklarının sorunudur. GTSM ‘nin perde yapıları, makamların özellikleri ve buna uygun söyleyiş biçimleri bellidir. Ancak eğitim farklılıklarından dolayı, bu söyleyiş biçimleri farklılıklar gösterebilmektedir.

GTSM eğitimi verilen kurumlarda, bireysel ve toplu ses eğitime yönelik çalışmalar sırasında GTSM sözlü eser icrasına yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi, GTSM sözlü eser icrasının gelişimi ve ilerlemesi açısından önem taşır. GTSM’ nin geçmişten günümüze farklı ortamlarda gerçekleşmiş olması örneğin, cami, saray tekkeler v.s, bir takım yorumsal farkları da beraberinde getirmiştir. Bu yorum toplu eser icrasında da ortaya çıkmaktadır. Var olan müzik kurumlarımızda da gerek icrada, gerekse yöntemde bir birliktelik görülmemektedir.

Bireysel ses eğitimi çalışmalarında olduğu gibi toplu ses eğitimi çalışmalarında da, verilen eğitimin toplu ses eğitime uygun yöntemlerle yapılıp yapılmadığı merak konusu olmuştur. Buna bağlı olarak da araştırma içerisinde yer alan ankette bu soruya yanıt aranmıştır. Bireylerin düşünceleri sorulmuş, araştırmaya ışık tutacak sonuçlar aranmıştır.

3. GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİNDE SES EĞİTİMİ

3.1. GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİNDE MEŞK SİSTEMİ

GTSM, geçmişten günümüze, çeşitli dönemlerden (Hazırlık, Ön Klâsik, Neo- Klâsik, Romantik ve Çağdaş dönem) geçmiştir; bunun yanı sıra çok sayıda makamı içerisinde bulunduran ve çok sayıda usûl kalıbı içerisinde, birçok forma dayalı olarak icra edilen yapısıyla zengin bir ezgisel ve ritimsel çeşitliliğe sahiptir.

“ Tarih içinde geçirdiği Hazırlık (Farâbi-Merâgî arası), Ön-klasik (Merâgî- Hafız Post arası), Yenilikçi (İsmail Dede – Hacı Ârif Bey arası), Romantik (Hacı Ârif Bey – Tanburi Cemil Bey arası) ve Çağdaş adı verilen dönemlerde (Sadeddin Kaynak ve sonrası) kendi tekniğinin zirvesine çıkmış olan Türk mûsikîsi, sazdan çok ağırlıkla bir ses mûsikisidir ve tabîî frekanslı aralıkları kullanan bir ses sistemine sahiptir (Batı müziğindeki gibi ses aralıkları eşitlenip tabîî frekansları bozularak armonik hale getirilmemiştir). Çok değişik ses aralıklarından oluşan dizi'lere, bu dizilerin özel dolaşım (seyir) kurallarına göre kullanılmasından oluşan makam'lara (590 değişik makam), ritimlerin en basitten en karmaşığa kadar çeşitli şekillerde birleşmesinden oluşan usûl'lere (2' den 120 zamanlı'ya 80 değişik usul kalıbı) ve

dini – dindışı – askeri – folklorik dallarda çok çeşitli ses ve saz form’larına dayalı olarak icra edilir.” (Tanrıkorur, 1998: 206, 207)

Meşk yöntemini, yüz yüze olan bir eğitim biçimi olarak tanımlayan Behar, öğrencilerin hocalarının karşısında oturup başından sonuna kadar onun yaptıklarını, söyleyip okuduklarını, hareketlerini iyice anlaması, özümsemesi, yorumlaması ve sonra yüzüne karşı tekrarlaması gerektiğini vurgulamaktadır. Eski meşk’in insani ilişkiyi dışlayan bir eğitim sistemi olması düşünülemeyeceği gibi, her zaman teke tek bir eğitim ilişkisi içerdiği anlamına da gelmediğini, öğrencilerin hocayla baş başa kalıp ondan tek başına meşk alabildiği gibi, birçok öğrencinin toplu olarak musiki meşk etmelerinin de mümkün olduğunu söylemektedir. (Behar, 2003: 51, 52)

Meşk yöntemi, aslında sadece bir eser öğreniminden ve öğretiminden meydana gelmemektedir. İçerisinde müziğin öğretimini de içeren, usta (eğitici) ile öğrencisi arasında çok daha farklı bir iletişimin, yaşam felsefesinin de geliştirildiği, pek çok farklı açıdan eğitimin verildiği bir iletişim ortamına dönüşebilmekte, bireylerin hem müzikal becerilerinin gelişimine hem kültürel gelişimine hem de mesleki gelişimine katkı sağlayan bir eğitim süreci olabilmektedir. Aynı zamanda bireylerin toplumsal ilişkilerinin de geliştirildiği bir ortam sunması açılarından bakıldığında, Osmanlı müzik ve kültür eğitimi çerçevesinde çok değerli unsurları barındırdığı görülebilir. Ne var ki, müzik yazısı eğitiminin dışlanması bu eğitim sürecinin daha etkili olmasına bir engel oluşturmuş, hatta GTSM’ nin ilerlemesinde görevini tam olarak yapamaması sonucunu doğurmuştur.

Behar’a göre Meşk, güfte mecmuaları dışında herhangi bir yardımcı araç-gereç kullanılmasını dışlar. Müzik yazısı kullanılması ve eserlerin yazarak öğrenilmesi onların meşk yoluyla kuşaktan kuşağa akışının yerini hiçbir zaman tutamaz, nota yazımının iyice yaygınlaşmasından çok sonraları bile bu görüşün müzisyenlerin sanat anlayışlarında önemli bir yer tutmayı sürdürdüğünü belirtir. Çünkü meşkin ve hafızanın öneminin azaltılmasının musikinin gerilemesi anlamına geldiğini ve bu görüşün oldukça yaygın olduğunu söyler. Müzik yazısı kullanımının

çok faydalı ve gerekli olduğunu ve Batı notasının da çok önemli bir yenilik olduğunu hararetle savunanların bile bu gerçeği açıkça teslim ettiklerini ve her zaman geleneksel meşk'le yeni öğretim yöntemleri arasında bir “ orta yol ” bulmaya çalıştıklarını da vurgulamadan edemez. (Behar 1993: 42)

Oldukça önemli saptamalarda bulunan Behar, 19. yüzyılın sonlarına doğru, porte' li (dizekli) Batı notasının kullanılmasını hararetle savunanlardan birinin de Şeyh Edhem Efendi olduğunu söylemektedir (1862- 1933). Edhem Efendi'nin, nota kullanımının mûsiki öğrenimine büyük kolaylıklar getireceği, eski eserleri unutulmaktan kurtaracağı ve mevcut repertuarı genişleteceği kanısında olduğunu kaydederken, 1890 yılında yayınladığı ve Bergüzar-ı Edhem adını verdiği bir güfte mecmuasında kendi bestelediği şarkıların güftelerini bir araya getirdiğini, mecmuasının önsözünde nota okuyup yazmanın çeşitli faydalarını sıraladığını anlatmaktadır. (Behar 1993: 43)

Meşk geleneği içerisinde, GTSM'nin kuşkusuz en önemli ve ilgi gören çalgısı olan insan sesinin teknik özellikleri ve olanakları pek dikkat çekmemiştir. İnsan sesi, en önemli müzik aleti olarak kabul görmekle birlikte, onu gerçek bir müzik aleti gibi kullanabilmenin gerektirdiği özel öğretim tekniklerinin yüzyıllar boyunca fark edilmemiş olduğu üzüntü verici gözükmektedir. Ses ile ilgili temel eğitim de yine taklide dayalı olarak veya bireyin doğuştan getirdiği özelliklerle sürdürülmüş, öğrencilerin seslerinin teknik anlamda geliştirilmesi düşüncesi hemen hiç yer bulmamıştır. Oysa GTSM' nin kapsadığı eserler incelendiğinde, oldukça dikkate değer teknik becerilere gerek duyulduğu görülebilir. En önemli müzik aleti olan insan sesi, teknik anlamda yapılan çalışmalarla geliştirilememiştir. Sesin, eserleri ezberleyip icra etmek şeklinde gelişeceği düşünülmüş, öğrencinin ustasını birebir taklit ederek eser icra etmesinin yeterli olduğu varsayılmıştır.

İlginç olan, repertuarın meşk geleneği içerisinde aktarılırken, yazının dışlanması ve eserlerin kulaktan kulağa aktarıla aktarıla az ya da çok değişebileceğinin kabul ediliyor olmasıdır. Aynı eserin çeşitli seslendirilişlerinin

olabileceği ve hatta birkaç farklı şeklinin aynı anda icra edilmekte olabileceği de bildirilmektedir. Bununla birlikte eserin bestecisi tarafından yaratılan biçimine, “ orjinaline” ya da “ aslına” sahip olduğu varsaymak ve ileri sürebilmek ve bunu övünç kaynağı olarak kabul edebilmenin (Behar 2003: 78) oldukça düşündürücü olduğunu söylemek yanlış gözükmemektedir. Yine Behar bunu, eserleri sağlam bir mehzazdan, yani güvenilir bir kaynaktan, tanınmış bir üstadın ağzından, bir fem-i muhsin’den (‘bir ihsan edici ağız’ dan) meşk etmiş olmak gerektiğini bildirmekte ve bunu bir sadakat saplantısı olarak nitelendirmektedir. (Behar 2003: 78) Aslında burada gerçekten basit bir sadakat saplantısına terk edilemeyecek denli önemli bir kültürel ürün olduğunu bilmek, bu kültürel birikimin gelecek kuşaklara aktarımının önemini anlamak ve vurgulamak, en sağlıklı yöntemlerle kalıcılığını sağlamak gerekirken, uzun yıllar daha aynı yöntemlere bağlı kalmış olmak tartışılması gereken bir durumdur. Bu sadakat ve bağlılığı “ klâsik üstaplardan eski usûl ” üzere eser meşk etmiş son büyük ses sanatçılarından olan Münir Nurettin Selçuk’un,

“ Pek küçük bir yaşta musiki öğrenmeye başladığım sıralarda hocalarımdan işitip her zaman hatırladığım mühim (önemli) sözlerden bir tanesi de: Türk Musikisi hanende musikisidir. Bunu da ehlinden ve bir ‘ fem-i muhsin’ den(tanınmış üstâdın ağzından) öğrenmek gerekir, sözü olmuştur... musikimi hakkiyle öğrenmek ve lâıkiyle (yakışır şekilde) terennüm (şarkı söyleme) edebilmek için fikrimce bunu muhakkak (mutlaka) olarak eskilerin dediği tarzda yapmak, iyi ve sahib-i selâiyet (yetkili bir ağızdan tavır ve edâsı ve bütün incelikleriyle meşk ve talim etmek lâzımdır.” (Behar 2003: 78, 79) biçiminde anlattığı kaydedilmektedir.

Münir Nurettin gibi, Saadettin Heper de eserleri en güzel şekilde okuyabilmek için klasik üslûba hakim (egemen) olunması gerektiği ve bunun da ancak meşk yöntemiyle gerçekleşeceği düşüncesindedir. (Behar, 2003: 70-79)

“Bu öğrenme aşamasında öğrenci algılarını ve imgelemine her an uyanık tutmak zorundaydı. Çünkü eseri benliğine katmak yani onu güftesine uygun bir ifade tarzı ile, bestelendiği makama dikkat ederek ve usulünü koruyarak okumak büyük bir dikkat ve uyanıklık isterdi. En önemlisi bu uzun, yorucu süreci geçmeden kesinlikle “ ibdacı” (örneksiz bir şey meydana getiren, yeni ve güzel bir eser meydana getiren) sıfatı taşınamazdı. Yani Türk Musikisi’nde birikim olmadan özgünlük olmazdı. Ahlâkın ölçüsü olan sabır, disiplin ve terbiye ile beslenen bu uzun öğrenme sürecini

geçen öğrenci yüreğinin ustası olurdu ve tavır kazanma çabası içine girerdi. Bu aşamada çırak kendinden önceki bütün eserleri, hatta ustasının yeni eserlerini de özümsemek durundaydı. Tecrübeyle kendini sürekli geliştiren, kafa disiplini kazanmış vasıflı (nitelikli) ve üretken bir öğrencinin üslûp edinme süreci bu şekilde devam ederdi.” (Delice, Musikişinas /3-1999/1998 SA 21: 76 Klasik Türk musikisinde meşk usûlü ve üslûp edinimi)

Meşk sisteminde birey bir takım kurallara uymak zorundadır. Usûl çok önemli bir kavramdır. Eserlerin kişinin hafızasına yerleşmesi sırasında, güfte ve melodiyi kaynaştıran bir faktördür. Usûl her zaman zihinde bulunur ve eserler zihinde var olan bu usulle benimsenir. Eserin anlam bütünlüğünün sağlanması yani güftesine uygun bir şekilde icra edilmesi, bestelendiği makama dikkat edilmesi ve usûlünün bozulmadan okunması önemlidir. Sabır, sadakat, disiplin bu eğitim sürecinde önemli unsurlardır. Bu süreci geçen öğrenci, artık kendi tavrını kazanmak için çalışır. Elde ettiği tecrübeler ile öğrenci kendini sürekli geliştirir. Öğrencinin üslûp elde etme süreci bu şekilde devam eder.

Öğrencinin üslûp edinme süreci içerisinde sesini tam anlamıyla teknik olarak kullanması ses eğitime yönelik yapılacak olan teknik çalışmalarla olanaklı hale gelecektir. Meşk sistemi içerisinde de bu teknik çalışmaların yapılıp yapılmadığı konusu, araştırmaya değer görülmüştür.

3.1.1. Geleneksel Türk Sanat Müziğinde, Meşk Sistemi İçerisinde Ses Eğitimi

GTSM’ de meşk sistemi, uzun yıllar kullanılmış bir sistemdir. Yapılan meşk toplantıları ile geçmişte verilen eğitim, öğrencilerin hem çalgı hem de sözlü mûsiki adına repertuar gelişimine katkıda bulunmuştur. Hafızaya dayanan eğitim sistemi ile eserler ustadan öğrenciye asırlar boyu aktarılmıştır. Ancak meşk sistemi içerisinde, insan sesinin teknik açıdan gelişimine yönelik çalışmalara yer verilmemiştir. En önemli çalgı olarak kabul edilen insan sesinin, yalnızca ustanın üslûp ve tavrını taklit ederek eser icra edilmesi ile geliştirilebileceği düşüncesinin yeterli olacağı

düşünülmüştür. Günümüzde, daha inceleyici, alanı araştırmacı ve problemlerini çözücü çalışmalara gerek olduğu ortadadır. Bu özelliklere sahip olan Türk müziğinin, çok geniş kökenleri olan, söyleme ve çalma biçimi ile günümüzde GTSM konservatuvarlarında tarihi geleneklere ve burdan yola çıkarak evrenselleştirilmeye uygun olarak gerçekleştirilip gerçekleştirilemediği araştırmaya değer bir konu olarak görülmektedir.

Meşk içerisinde yer almayan ancak; bireye önemli yararlar sağlayacağı düşünülen ses eğitime yönelik teknik çalışmaların, bireyin doğru üslûp ve tavır oluşumunda ve icracılığının gelişiminde önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

3.2. GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİNDE ÜSLÛP ve TAVIR

“ Üslûp, bir eseri güftesine uygun bir ifade tarzı ile, bestelendiği makamın özelliklerine uygun olarak, usûl ve formunu bozmadan ve de bestekârın estetik anlayışına saygılı kalma kaydı ile kendi estetik anlayışını da katarak icra etmek olarak tanımlanabilir.” (Aydın; <http://www.turkuler.com/yazi/GTMusta.asp>)

Alaeddin Yavaşca'nın 04.04.1997 yılında konuşmacı olarak katıldığı “Kırmızı salon etkinlikleri” adlı etkinlikte “ Türk Müziği'nde İcra Üslûpları ” na yönelik konu başlığı altında usûlün üslup açısından önemine şu şekilde değinmiştir:

“ Farabi devrinden bugüne kadar hep usta- çırak şeklinde musikimiz intikal etmiştir. Büyük bir usta, kabiliyetli bir çırağa musikiyi aşlamış, musikiyi öğretmiş, eserler meşk etmiş ve bu Osmanlı İmparatorluğu'nda, Enderun'da dahi aynen devam etmiştir. Eskiden ustaların, çırakların meşk sisteminde usûl çok önemli rol oynardı. Bir eserin motifleri, melodik yapısı... Meselâ, ‘şu geçki usûlün şurasına denk geliyor’ denirdi. Usûlü çok iyi bilmesi lazım talebenin. Evvela usûl öğretiliyor ve usûl sağlam olduktan sonra da usûle göre, usûle intibak tarzında usûlün talebelere öğretilmesine geçiliyordu. Ve usûlle beraber öğretildiği için, hafızaya iyi nakşoluyor ve unutulmuyordu. Ama bu sefer hocanın kendisi eserin üzerinde ufak tefek değişiklikler yapıyor. Bir bakıyorsunuz, bir şarkının içinde bir yeri şöyle geçmiş, başka bir şarkının içinde başka türlü, farklılıklarla geçmiş. Onun için, notalara geçildikten sonra eserler bize intikal ettiğinde, bazı farklılıklar görülüyor. Yani

çıkıldığı kaynak farklılıklar yaratıyor. 4, 5, 10 talebe yetiştiriyor meselâ. 10 talebe de bir eserin 3, 4 farklı şeklini öğreniyor. Bu sefer, bunlarda tek nüsha sistemin ortaya koyabilmek için çok zorluk çekiliyor. Acaba bu mu doğrudur, bu mu yoksa bu mu? Belki de hepsi doğrudur. Eseri, bestekârı farklılıklarla geçmiş olabilir. Ama bestekârın bu tarzdaki meşki, işte üslûbu doğuruyor. Farzedelim, Dede Efendi, Dellalzade'ye meşk ediyor, Dellalzade üslûbunu Dede Efendi'den kazanıyor.” (Yavaşça, 1997: 53)

“Dünyanın en güzel sesi olsa, üslûbu olmasa, o ses on para etmez.” (Yavaşça, 1997: 57)

“Alaeddin Yavaşça Kırmızı salon etkinliklerinde üslup konusunda açıklamalarına şu şekilde devam etmiştir. Radyolar kuruldu, konservatuvarlar var. İşlerin daha iyiye gitmesi lazım (gerekir). Fakat nota var değil mi? Nota varsa hocaya (ustaya, eğiticiye) ne gerek var. Ben notayı alır okurum. İşte bu bir adama, ‘ Al şu kitabı oku’ demeye benzer; o kitabı okumakla o notayı okumak arasında hiç fark yok. Ruh olmaz, estetik olmaz ve şarkının bestekârı tarafından o esere işlenen ruh olmaz. Ne zaman ki, bestekârın arzu ettiğini eserinde hissedersin, işte o zaman olur ve bu da hep tecrübeyle mümkündür. Tecrübe de üslûbu kazandırır.” (Yavaşça, 1997: 57, 58)

Buna göre üslûp, herhangi bir eseri, güfte anlamını bilip ona göre ifade edip, bestelenmiş olduğu makama, usûl ve formuna uygun olarak ve bestekârın estetik anlayışına saygılı olarak kendi anlayışını da katarak, eseri icra etmesidir diyebiliriz.

“ Batı’da üslup bir sanatkârın kendine özgü anlatış yolu, onu diğerlerinden ayıran özellikler bütünüdür. Türk Musikisi’nde ise üslup, eser üretme ve icra etme aşamalarında belirginleşmiş ortak bir anlayıştır. Üslup kazandırmak kuralızsızlaştırmak ya da gelişmiş güzel hale getirmek değildir meşk geleneğinde. Bu gelenek içinde üslup belirli bir yolu yürüdükten sonra, o yolda öğrenilenleri ve yaşanan tecrübeleri hiçe saymadan, marjinalleşme kaygısından uzak kalarak gelişir. Bir bakıma üslup ani bir oluşum değildir; birey kendi kişiliğinin ve bilinçaltının derinliklerinde oturaklı hale getirir tecrübelerini ve bu tecrübeler bütünlüğü ona mal olmuş zorlamasız bir tarzıdır.” (Delice, Musikişinas /3-1999/1998 SA 21: 76, 77 Klasik Türk musikisinde meşk usulü ve üslup edinimi)

Üslûp, bireyin tecrübelerini, kendi kişiliğiyle beraber bilinçaltına yerleştirmesiyle kendine özgü bir tarz oluşturmaktır. Üslûp, sanatın her dalında, eğitici - öğrenci ilişkisine yönelik olarak, eğitimin dizinin dibine oturarak, öğrendiğini aktarma bilinciyle ve sahip olunan bu aşk ile kazanılır.

Bir eseri yalnızca var olan sesleri çıkararak, notalara bağlı kalıp yalnızca doğru sesi vermek olarak algılayıp seslendiremeyiz. Eser güfte anlamıyla bütünleşip, gereken vurgular yapılarak doğru diksiyon ve artikülasyon ile bir bütün olarak düşünülerek seslendirilmelidir. Kendimizi bestekârın yerine koyup, “ ne hissetmiş olabilir” şeklindeki bir düşünceyle, kendimizce yorumlamamız gerekmektedir. O eserde dinleyicinin bulunduğu ruh haline bürünmesini sağlamalıyız.

Hüseyin Sadettin Arel ise, “ Prozodi Dersleri ”adlı kitabında, “ Türk Mûsikîsinin Genel Karakteri ” başlığı altında Türk mûsikîsinin genel karakterini,

“

1. Aralıkları tabîî frekanslara dayalı ve “ makam ” lar üzerine kurulu bir müzik oluşu;
2. Makamlara kişiliğini dizilerinin değil, “ seyir ” lerinin verişi ve bu kuralların değişmez oluşu;
3. Kısa veya uzun pek çok ritm kombinezonunu “usûl” ler içinde kalıplaştırmış oluşu;
4. Sazdan çok sese (dolayısıyla söze, yâni şiire) dayalı bir müzik oluşu;
5. Askeri ve bazı dini türleri dışında, tek kişinin söylediği, çaldığı veya çalıp söylediği “ solo” icraya koro icrasından daha büyük önem vermesi;
6. Bu solo icra içinde” gazel” ve “taksim” denen ses ve saz “ irtical” lerinin çok önemli bir kıstas oluşu;
7. Mecburiyet olmadıkça notadan değil, “ meşk” usûlü ile üstadın öğrenilen ve yine notaya bakılarak değil, usûl vurularak ezberden icra edilen bir müzik oluşu.”

biçiminde ortaya koymuştur. Ayrıca bu özellikleri Türk mûsikîsinin genel tarihî karakteri olarak nitelendirmekte, ama bunun, bu müzikte çalgı ve çalgı müziğinin hiçbir önem taşımadığı, 2. Hiçbir zaman toplu icra yapılamayacağı ve 3. Nota kullanımının yasak veya gereksiz olduğu, anlamına gelmeyeceğini de vurgulamaktadır. (Arel, 1992: 86,87)

“ Dr. Fatma Adile Başer “ Türk Müziğinde Eğitime Girmemiş Yitik Değerler” adıyla “Müzikte 2000 Sempozyumu”nda edebiyat ile ilgili şu açıklamalarda bulunmuştur: Türk müziğinin daha çok sözlü müzik olarak gelişmesi, usul- vezin ilişkisini geliştirmiş görünmektedir. Ayrıca eserlerin doğru güftelerle okunması nağme anlam birliği açısından önem taşımaktadır. Bugün klâsik eserlerimizin çoğunda bu sorunla karşılaşmaktadır. Arapça ya da Farsça güfteli eserlerde anlam bütünlüğü göz ardı edildiğinden bazen sözler tekerleme misali anlamsız hecelere dönüşebilmektedir. Dolayısıyla icralar anlam ve mahiyetinden (amacından) uzaklaşmış olarak gerçekleşmektedir. Buna ek olarak güfte sahiplerinin belirlenmesi sadece doğru vezin ve güftelere sahip olmak sonucu değil, müzikolojik açıdan eserin kimliği ve dönemi hakkında da bilgilenmemizi sağlayacaktır. Bu bakımdan klâsik ve halk edebiyatı literatürümüzün güfte mecmuaları ve cönk benzeri eserlerden başlanarak müzik açısından yeniden elden geçirilmesine ihtiyacımız vardır.”

(<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFB6B8DA541AA02A11EECEF96BF906C773>)

Yrd. Doç. Güldeniz Erkmen de, Edebiyatın Türk müziği eğitimi içerisindeki öneminden Uluslararası “ Avrupa’da ve Türk Cumhuriyetleri’nde Müzik Kültürü ve Eğitimi Kongresi” ‘nde “21. Yüzyıl’da Türk Musikisi Eğitime Yaklaşım ve Anlayış Ne Olmalıdır?” başlığı altında bahsetmiştir:

“ Sanat felsefesi ve müzik derslerinde oluşturulan estetik ortamların, yaratıcılığın desteklenerek ifadeye dönüşmesi gerekir. Bunu ancak dil ve edebiyat bilgisi ile oluşturabiliriz. Kültür alt yapımızın temeli olan dilimiz ve edebiyatımız iyi bir şekilde öğretilmezse iyi bir bestekârın, yaratıcının, hatta yorumcusunun yetişmesi bir hayaldir. Bizim musikimiz edebiyatımızla özdeşleşmiştir. Konservatuarlarda bir yıl okutulan bu derslerde hangi öğrenci dilini geliştirip ifadeye dönüştürebilir? Hangi öğrenci şiire nüfuz edebilir? Hangi öğrenciler doğru telaffuzlar yapabilir? Repertuar ve koro derslerinde geçilen eserlerin güfteleri açıklanmalı, kelimelerin doğru telaffuzları öğretilmelidir. Edebiyat dersleri, repertuar ve koro dersleri ile beraber devam etmelidir. Türk musikisinde nota ve güftelere batığımızda çoğu zaman farklılıklar görülür. Notalardaki farklılıkları müzisyenlerin kendi insaflarına bıraktığımızda, güftelerde edebiyatımızı bilmemenin getirdiği tahribatları görmekteyiz. Beste ve güftenin bütünleştiği mana prozodileri, cinaslar, çarpıcı sanatsal vurgulamalar cehaletin elinde bütün özelliklerini kaybetmektedirler. Edebiyatımızı bilmemek demek musikimizi bilmemek demektir.”

(Erkmen Ağış, 2002: 146)

“Sözlü eserlerin vazgeçilemeyecek şubesi (dalı) olan edebiyat bir ses icrası tarafından iyi anlaşılmalıdır. Böylelikle güftede anlatılanı iyi anlayabilir ve aktarabilir”. (Kurtuldu 2004: 2)

Bir ses sanatçısının okuyacağı eserin güftesini çok iyi bir şekilde özümseyip analiz etmesi önemlidir. Eserlere doğru anlam yüklenmesi önemlidir. Günümüzde Osmanlıca, Farsça güfteli eserler, anlam bütünlüğüne dikkat edilmeden seslendirildiği için güfteler gerçek anlamları dışında seslendirilebiliyor. Örneğin; ağlamaklı bir ifadenin olduğu yerde neşeli, neşeli okunması gereken yerde hüznü bir icra yapabiliriz. Bu duygularla da dinleyiciye ifade etmek istediğimiz duyguyu doğru bir biçimde aktaramayız. Bu nedenle eserlere güfte analizi yapmak önemlidir. Güfte anlamı bilinerek yorumlanan şarkılar, eser okunurken, nefesin, anlam bütünlüğünü bozmadan nerelerde alınabileceğini doğru saptamamıza da yardımcı olacaktır. Buna bağlı olarak, nefes yerlerinin doğru saptanmasının, bir eserin icrasında ne kadar önemli bir yere sahip olduğu düşüncesine ulaşılabilinmektedir. Tüm bunlara dikkat edilmesindeki gerçek amacın; bir ses icracısı olarak, dinleyicinin yalnızca gözüne ve kulağına değil, gönlüne de hitap etmek gerektiğinin farkında olmak gerektiği olmalıdır.

Bestekârın ve şairin bürünmüş olduğu ruh haline, eseri seslendirirken ya da çalarken bürünmemiz müzikal dinamikler olarak nitelendirdiğimiz çeşitli nüanslar ile gerçekleştirilir. Nüanslar birleştiğinde de kişinin yorumu oluşmuş olur. Yorum eserin aslını bozmadan yapılmalıdır.

Kişinin sahnedeki mimikleri, dinleyenleri en az sesi kadar etkiler. Bireyin sahnede abartılı hareketlerden uzak durarak, müziği destekleyici el hareketleri ile eserler seslendirilmelidir.

Timuçin Çevikoğlu, Musiki Dergisi’ nde yer alan “ Klâsik Türk Müziği’ nin Bugünkü Sorunları” adlı makalede klâsik üslûba yönelik şunları söylemiştir:

“Klâsik Türk Müziği’ nin en belirleyici unsuru, müziğin bestelenişi esnasında bestecinin sadık kaldığı klâsik üslûptur. Eserin konusunu ve bestecinin kısmen somut ya da tamamen soyut olarak işlediği konuya yaklaşımını da belirleyen bu üslûbun icra esnasında korunması ve öne çıkarılması klâsik icranın vazgeçilmez şartıdır.”

(Çevikoğlu <http://www.musikidergisi.net/?p=182>)

“Türk Müziğindeki eserler bir çalgı için yazılmış ise tüm çalgılar için aynı nota söz konusudur. Aralarındaki icra farkı nota aynı olduğu halde çalgıların teknik özelliklerine göre daha değişik süslemeler yapılarak farklı üslûpta çalmak mecburiyetinden kaynaklanır. İcracıların bir eserdeki sesleri değiştirerek çalması, Türk Müziği’nin özelliklerinden biridir. Bu değişiklikleri yapan icracı da kendi tavrının ve üslûbunun özelliğini eserlere yansıtarak bir takım üslûp farklılıkları doğurmuş olur.” (Kahyaoğlu Güzel Sanatlar enstitüsü dergisi /11- 2003 / 1998 SA29:42)

Türk Musikisi üzerine Nevzat Atlığ ile 1998 yılının Şubat ayında, Türk Edebiyatı dergisinin yapmış olduğu bir röportajda, Nevzat Atlığ mütekâmil (gelişmiş) bir müzik aleti olarak adlandırdığı hançere konusunda şunları söylemiştir.

“Efendim, ben şahsen klâsik musiki anlayışından hiçbir zaman taviz vermedim. Bu yönde çok tenkitlere maruz kaldım. Ama ne yapayım ki benim görüşüm budur. Klâsik mûsiki ayrı bir üslûp meselesidir. Ayrı bir ekoldür. Ayrı bir mekteptir (okuldur). Ayrı bir anlayıştır. Daha sonra yapılan günümüz eserleri değersizdir manasını çıkarmamak lâzım. Burada bizi zora sokan, lisan eksikliğidir. Çünkü bizim mûsikimiz vokal müziktir. Batı da enstrümantal müzik daha ön plândadır. Ama bizde eski bestekârlar alet olarak insanın hançeresini kullanmışlardır. Hançere ise, dünyada en mütekâmil (gelişmiş) bir müzik aletidir. Hançerenin çıkardığı sesi, hiçbir alet çıkartamaz. Hal böyle olunca söz unsuru şiir, mûsikiyi taşıyan bir vasıttan (araç) başka bir şey olmuyor.” (Türk Edebiyatı 1998: 20)

“Geleneksel müziklerimizin seslendirilmesinde büyük ve geniş vibratolu sesler istenmemektedir. Doğru ve temiz ses üretme her zaman temel alınmalıdır. Kullanılan rezonans bölgelerinde farklılıklar olabilir. Türk Müziği’nde gırtlak tınısı sevilmeğe, özellikle dini müziğimizde belirgin bir nazalite dikkat çekmektedir. Ancak, bu rezonans bölgelerinde aşırılığa kaçmak sesi yorabilir. Ses, bozulma özelliği gösterebilir.”

(Yiğit ve Karakaya http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler)

Bestekârlar Türk müziğinde eskiden hançereyi, bir müzik aleti olarak görmüşler ve böyle kullanmışlardır. Geleneksel müziğimizde doğru ve temiz sesi üretmek daha önemli olmalıdır. Türk müziğindeki bu hançere kavramı aşırılığa kaçılmadan yapılmalıdır. Özellikle dini musikide bu, daha belirgin kullanılmaktadır. Eğer aşırılığa kaçılırsa sesin bozulmasına, yorulmasına neden olabilir.

Türk musikisi açısından önemli olan bir diğer konu “perde” kavramıdır.

“Acem asıllı ‘ perde’ kelimemiz ‘ iki mekânı ayıran hafif bölücü’ anlamı dışında, makam dizilerindeki değişik sesler için kullanılan, musikimize mahsus (özel) bir terimdir. Ses veya ağızla icra edilen (özgül deyimiyle ‘ basılan’) bu seslerin doğruluğu icrayı güzelleştirir. Hatta perde baskıları ne kadar güzel (o makamın gerektirdiği şekilde) olursa, eser o derece doyumsuz bir güzellik kazanır. Konunun musikimize mahsus tarafı ise, bu perdelerin hepsinin nota ile gösterilmesinin mümkün olmayışıdır.” (Tanrıkörur, 2003: 150)

Tanrıkörur müzik, kültür, dil adlı kitabında perde kavramıyla ilgili şöyle söylemiştir:

“ Zira bizim musikimiz, her zaman söylediğim gibi, nota musikisi değil, ‘ perde musikisi’dir. Notadan öğrenilmez, notalara bakılarak icra edilmez. Türk musikisi bir meşk ve ezberden icra musikisidir.” (Tanrıkörur, 2003: 150)

“Birkaç örnek verelim: Hüzam, Karcığar, Sûznâk, Hicazkâr ve Şedaraban makamlarımızda kullanılan Mi notaları bemollüdür ve Arel –Ezgi nazariyatında hepsi aynı 4 komalık Mi bakiye bemolü ile yazılır. Ama icrada basılan fiilî perdeler olarak hiçbirini aynı olmadığı gibi, meselâ Hüzam’ın çeşitli Si bemolleriyle Sûznâk’ın Mi bemolünü ayıracak işaretler de kendisine ilmî diyen nazari sistemimizde yoktur. Yine meselâ Uşşak makamının çıkış ve iniş yönlerinde kullandığı değişik Si bemol perdelerini gösterecek nota işaretimiz de yoktur. (Uşşak makamındaki Si bemollerle Hüseyini makamında aynı notala gösterilen perde dahi farklıdır.)” (Tanrıkörur, 2003: 151)

Perde kavramı Türk müziği açısından önemli bir kavramdır. Ses ile ya da sazla icra edilen seslerin doğru olarak seslendirilmesi ya da çalınması icrayı da güzelleştirecektir. Perde baskıları makamın gerektirdiği şekilde yapıldığında daha güzel bir duyum elde edilecektir. Güzel perde baskısı olan ve nazari kitapların yanı sıra, ezberden yapılan icraya dayalı olarak ustaları dinleyerek eserleri öğrenen kişiler çok daha başarılı bir üslûba sahip olan müzisyenler olacaktır.

3.3. GELENEKSEL TÜRK SANAT MÜZİĞİ EĞİTİMİNİN VERİLDİĞİ DİĞER KURUMLAR VE BU KURUMLARDAKİ SES EĞİTİMİ

3.3.1. Cumhuriyet Öncesi Geleneksel Türk Sanat Müziği Eğitimi

Bu durum musiki eğitiminin verildiği hemen bütün kurumlarda aynı şekilde yerleşmiş ve devam etmiştir. Ak, Türk musikisi eğitim kurumları başlığı altında, Osmanlı İmparatorluğunda Türk musikisi öğretimi ve eğitiminin kaynaklarını şu şekilde belirtmiştir.

Enderûn-ı Hümayûn

“ Bu kurumun musiki kısmı doğrudan doğruya padişahın şahsına bağlı idi. Gerek öğrencileri gerek hocaları (ustaları, eğitimcileri) subaylardı. En seçkin yetenekler buraya alınır veya mûsiki kısmına ayrılırlardı. Dini mûsiki de öğretilirdi. Sarayın hâfız, imam ve müezzinleri buradan yetişirlerdi. En yüksek mûsiki eğitimi burada yapılırdı.” (Ak, 2002: 27)

“Önce İtalya’dan musiki hocaları getirilmiş, musiki öğretiminde batı sistemi uygulanmış, sarayda Batı mûsikisine önem verilmiş, Türk mûsikisi sazlarının yerini Batı sazları almış, sarayda Batı mûsikisi toplulukları konserler vermeye başlamışlardır. Yabancı mûsiki hocaları padişahlar tarafından taltif edilirken (gönül alınırken), eskilere verilen önem azalmıştı. Bu durum 1908 tarihine kadar devam etti. Bu tarihten sonra Enderun Okulu kesin olarak kapandı.” (Ak, 2002: 27)

Mevlevîhaneler

Geleneksel Türk Müziğine, kültürel aktarımın sağlanması, geliştirilmesi açılarından hizmet eden Mevlevihanelerin hizmetleri oldukça büyük olmuştur. Enderûn’un yanı sıra çok yüksek düzeyde musiki eğitimi yapan ikinci bir eğitim kurumu da Mevlevîhanelerdir. Her Mevlevîhanede mutlaka semâ yapıldığı bilinmektedir ve semâ ayinlerinin mûsikisiz yapılamayacak olmasından, en küçük Mevlevihanelerde bile musiki teşkilâtının mevcut olduğu bildirilmektedir.

“Mevlevîhaneler, büyük musiki mektepleri (okulları) olarak asırlarca şöhretlerini korudular ve musiki sahasında dâhiler yetiştirdiler. Mevlevî dergâhlarında yalnız Mevlevî musikisi değil, dindışı ve dinî musikinin her çeşidi ve her türlü saz, edebiyat ve dil gibi bütün yardımcı ilimlerle beraber öğretiliyordu.” (Ak, 2002: 28)

Tekkeler

Tarikat ve tekkelerin çoğunda az veya çok musiki faaliyeti hep bulunmuş olmakla birlikte, bunların Mevlevî dergâhları gibi gerçek birer konservatuvar halinde teşkilatlanmadıkları bilinmektedir. Bu tarikatlar arasında, Bektaşî, Gülşenî, Kadirî gibi tarikatlarda musikiye yer verildiği aktarılmaktadır. (Ak, 2002: 28)

Camiler

Geçmişten günümüze cami ve camilere bağlı bölümlerde dinî musikinin icra edildiği, saz öğretiminin ve icrasının söz konusu olmadığı bilinmektedir. Birçok hâfız ve din adamı tanınmış birer musiki adamı oldukları halde, cami çerçevesinde dindışı musiki icra etmemişlerdir. (Ak, 2002: 28)

Mehterhane-i Hümayûn

“Askerî musiki için eğitim yerinin Mehterhanene-i Hümayûn olduğu aşîkârdır (bellidir). Gerek İstanbul’da merkez teşkilâtında, gerekse bütün Beylerbeyilik (Eyalet) ve sancak (vilâyet) merkezleri ile büyük imparatorluk kalelerinde mehter takımı vardı. Bunlar müzik kabiliyeti taşıyan ve asker sınıfından olan isteklileri kabul edip yetiştirirlerdi. 1826’da Mehterhane kaldırılarak yerine “ Muzîka-i Hümayûn” açıldı. İlk Batı müziği öğretimi bu kurumda başladı. Bu kurum padişahın şahsına ve saraya bağlı bir teşkilâtı. Batı ve Türk mûsikisi kısımları vardı. Her iki mûsikiyi de öğrenen ilk Türkler buradan yetişti.” (Ak, 2002: 28)

Özel Dershane ve Ev Toplantıları

“ Diğer bir kaynak da meşhur müzisyenlerden arzu edenlerin evlerine talebe kabul etmeleri idi. Bazıları tek tek bazıları da toplu olarak meşk edenlerdi ki, bu gelenek ülkemizde hâlâ vardır.” (Ak, 2002: 29)

Türk mûsikisi eğitimi aslında her dönemde farklı uygulamalar ile verilmeye çalışılmıştır. Çeşitli kurumlarda gerek dini gerekse askeri musiki eğitiminin yanı sıra dindışı musiki eğitimi de verilmiştir. Ses eğitimine yönelik teknik çalışmalara bu kurumlarda yer verilmemektedir.

“Düzenli bir program çerçevesinde musiki dersi okutulan ilk resmi mektep (okul) Darüşşafaka’dır. Musiki derslerinin öğretim programına konduğu 1874 yılından 1897’de ölümüne dek Zekâi Dede burada aralıksız musiki dersi vermiştir. Zekâi Dede’nin, her yıl okula yeni giren öğrenciler arasından güzel sesli olanları seçip onlara eski usul üzere eser meşk ettiğini hepimiz biliyoruz. Yani bu mektepte(okulda) de uzun yıllar meşk usulünden sapılmadı. Zekâi Dede’nin ölümünden sonra yerini oğlu Hafız Ahmet Efendi (Irsoy) almış ve ölümüne dek Darüşşafaka’da musiki derslerini o sürdürmüştür. Ancak, 1925’ten sonra Maarif vekâletinin müzik eğitimini Batılılaştırma konusundaki kesin direktiflerine uymak gerekmiş ve mecburen dersin kapsam ve yöntemi biraz değiştirilmiştir. 1927 yılında ise durum şudur:”

“ Elyevm (bugün), Darüşşafaka’da iki türlü musiki tedris olunmaktadır (öğretilmektedir). Birisi resmi programa göre suret-i umumiyyede (genel olarak) ders olarak solfej, diğeri de yine eskisi gibi suret-i hususiye de (özel olarak)meşk edilen musikidir ” (Behar 1993: 71)

İlk resmi okul sıfatıyla kurulan Darüşşafaka’da uzun yıllar meşk usûlü ile eğitim verildi. Ancak 1925’ten sonra, temelinde Batı müziğini öğretmek amacına yönelik olarak, dersin içeriği ve yönteminde bazı değişiklikler yapılmıştır. Meşkin yanı sıra solfej dersi de eklenmiştir.

Bir diğerk önemli girişim I. Dünya Savaşı sırasında, Rauf Yektâ Bey ve dönemin diğerk önde gelen birçok hocasının katkılarıyla iki ayrı bölümde hem Türk hem Batı mûsikisi eğitimi vermek amacıyla Darüelhan kurulmuş, Osmanlı İmparatorluğu’ nun ve Türkiye’nin çağdaş anlamda bir konservatuvar niteliğı taşıyan ilk müzik kuruluşu açılmış, modern bir eğitim çerçevesinde Türk müziğı ve Batı müziğı bölümlerinin olduğu bu konservatuvarın Türk müziğı bölümünün ilk üç sınıfında zorunlu dersler arasında “ İlâhiler ve Mevlevi Ayinleri ” nin meşķ edileceğı ders programında yer almıştır. (Behar 1993: 73)

Birçok müzik adamı ve ses sanatçısının meşķ yöntemine sıkı sıkıya sarılma ihtiyacı hissettikleri, çeşitli kaynaklarda dile getirilmekte, hatta Batı müziğı geleneğıyle ses eğitimi almış olan Münir Nurettin Selçuk’un da 1947 yılında, yapılması gerekenleri şu şekilde belirttiğı kaydedilmiştir:

“ ... mevcut iyi tavırlı ve sahib-i selâhiyet (yetkili) okuyuculardan meşķ ve talim etmek... küçük eserlerden başlayıp yavaş yavaş ve tedrici(dereceli) bir surette en büyük eserlere kadar tavır ve edası ve bütün incelikleriyle uzun bir müddet (zaman) zarfında meşķ ve talim ederek... diğerk hocalardan (ustalardan) da nota, usul ve musiki nazariyatı dersleri alıp, tam manasıyla olgun ve mücehhez (donanmış, hazırlanmış) olarak...” kendini yetiştirmek. (Behar 1993: 73,74)

1980’li yıllara kadar Bekir Sıdkı Sezgin, Doktor Alaeddin Yavaşca gibi pek çok ses sanatçısının hala aynı düşüncede olduğu görölmekte, meşķ yönteminden vazgeçmenin imkânsız olduğu yönünde ısrarlı görüşler ortaya koyduklarına tanık olunmaktadır.

Bununla birlikte, özellikle bu yüzyılın başlarından itibaren, Türk mûsikisi camiasında müzik eğitiminin, pratikte, bir yandan saf teknik eğitim (ses veya çalgı eğitimi) diğerk yandan da repertuar eğitimi diye ikiye ayrılabilmesinin yolunun da açıldığı (Behar 2003: 145), Türk musikisi konservatuvarlarında sesle ilgili konulara yönelik daha teknik çalışmaların ve bilimsel çalışma yöntemlerine yönelindiğı, bu alana yönelik lisansüstü çalışmaların önünün açıldığı da görölmektedir.

Günümüzde bir eseri icraya yönelik çalışmalar yapmanın, geleneksel biçimde yapılmadığı açıktır. Notaların öğrencilere dağıtılmasıyla başlanan çalışma, öğretmenlerin eseri bir iki kez seslendirmesiyle sürmektedir. Hatta kayıt cihazlarıyla çalışmaların desteklenmesinin de olanaklı olduğu, çok daha zengin bir öğrenme ortamıyla eserlerin öğrenildiği görülmektedir. Burada amaç meşk sistemiyle aynı olmakla birlikte gelişen teknoloji ve bilimsel çalışmaların sunduğu olanaklar, repertuarın genişleyerek yayılmasını sağlamakta ve öğreticinin icra üslûbunun öğrenciler tarafından benimsenmesini kolaylaştırmakta, bunun bir sonucu olarak da, şekil olarak meşk sisteminin kaybolma görünümünde olduğu fark edilmektedir.

3.3.2. Cumhuriyet Döneminde Geleneksel Türk Sanat Müziği Eğitimi

Cumhuriyet'in kurulmasının ilk yıllarında Darüşşafaka, Darülbedayi ve Darülelhan'dan başka Türk Musikisini geliştirip yaygınlaştırmaya yönelik birçok özel okul açılmıştır. Bu okullarda dönemin ünlü musikişinasları görev almışlardır. Bu kurumlar başlıklar halinde şu şekilde gösterilebilir:

Terakki-i Musiki Mektebi (1922 – 1927), Gülşen-i Musiki Mektebi (1925 – 1934), Darü't-talim-i Musiki (1916 – 1931), Darü'l-feyz-i Musiki (1916 yılında kurulmuştur, daha sonra Üsküdar Mûsiki Cemiyeti'ne dönüştürülmüştür. (Özalp: 2000; 76)

Üsküdar Musiki Cemiyeti

Üsküdar Musiki Cemiyeti, Birinci Dünya savaşının ardından kurulmuş bir dernek olarak çalışmalarını sürdürmüştür. 1967 yılına ait bir broşürde;

“Hâlen haftada dört gün meşk vardır... Bu çalışmalarda on beş günlük bir devrede 6-7 eserin meşk' i tamamlanmakta ve müteakip devrede yeni bir program ortaya çıkmaktadır. Meşk gerek sazlar, gerek koro için evvelâ öğretici ve eğitici bir anlam taşır... Meşk'te kulak esastır. Nota yardımcı vasıtaadır. Usûl bilgisi şarttır. Musiki ile

ilgili nazari ve pratik bilgiler, ayrı ayrı hocalar tarafından yönetilen nazariyat, edebiyat, usûl ve solfej dersiyle kazandırılır.”

(Behar 1993: 73) bilgilerine ulaşılmaktadır.

Darü'l-Musiki-i Osmani

Musiki-yi Osmani Mektebi, 1908’de cemiyet olarak kurulmuş, 1912 yılında okul durumuna getirilmiştir (Özalp 2000: 77). İsmail Hakkı Bey başkanlığında kurulan bu mektepte (okulda) çalgı, nota, usûl, solfej ve mûsiki nazariyatı (kuramsal müzik bilgileri) dersleri verilmiş, öğretimin temeli, haftada iki gece (Salı ve Cumartesi geceleri) yapılan meşk-i umûmiler’ e dayandırılmıştır. (Behar 1993: 72)

Söz konusu kurumlarda eğitim kısa sürmüş olmakla birlikte, genel olarak meşk sistemi ile yapılan bir eğitim gerçekleşmiştir, Üsküdar Musiki Cemiyetinde ve Darü'l- Musiki-i Osmani’de nota ve solfej derslerine de yer verilmesi, GTSM’nin artık teknik olarak da geliştirilmeye çalışıldığının bir göstergesi olmuştur.

Dr. M. Nazmi Özalp Türk Musikisi Tarihi adlı kitabında GTSM’nin gelişimine katkısı olan şu kuruluşlara da yer vermiştir.

İstanbul’da

“

1948 yılında kurulan, “ İleri Türk Musikisi Konservatuarı”

1925- 1933 yılları arasında çalışmalarını sürdürmüş olan “ İzmir Musiki Cemiyeti”

1925 yılında kurulan “ Ankara Anadolu Mûsiki Cemiyeti ve “ Bursa Musiki Cemiyeti”

Muallim Kazım Bey’in(Uz) Koska’da kurduğu “ Darü'l Musiki”, “ Eyub Musiki Mektebi (Müzik Okulu)”,

Zekâi Dede ve oğlu Ahmed Irsoy’ un ders vererek önemli musikişinasların yetişmesine vesile olan “ Darüşşafaka Lisesi”,

Medeni Aziz Efendi'nin ders verdiği “ Kız Muallim Mektebi (Kız Öğretmen Okulu)”,

Hacı Faik Bey'in hoca olarak çalıştığı “ Kız Okulu”

1976 yılında kurulan ve öğretime başlayan, sonradan İstanbul Teknik Üniversitesi bünyesine katılan İstanbul Türk Mûsikisi Konservevuarı, Ankara' da;

1924 yılında Ankara Mûsiki Muallim Mektebi (Müzik Öğretmen Okulu) ,

1934 yılında Milli mûsiki ve Temsil Akademisi

1940 yılında Ankara Devlet Konservatuvarı ” kurulmuştur. (Özalp, 2000: 78, 79, 80)

GTSM' nin yaygınlaştırılması sırasında okullarda, GTSM çalışmalarının yanı sıra, Batı müziği çalışmalarına da yer verildiği gözlemlenmiştir. İstanbul Devlet Konservatuvarının kurulması bu gerekçeyle olmuş, hem Batı müziğini hem de GTSM bir arada öğrenmek amaçlanmış, ancak GTSM eğitimi sürecinde Batı müziğinden ne ölçüde yararlanılması gerekliliği konusunda bazı sıkıntılarla karşılaşmıştır. Teknik anlamda sesin eğitimi sürecinde Batı müziğinde uygulanan yöntemlerden yararlanılabilir. Ancak GTSM eğitimi verilen bir okulda ses eğitime yönelik olarak, Batı müziği eserleri seslendirilmeli midir? GTSM ' nin üslûbuna aykırı düşmesine neden olabilir mi? Geleneksel olmak çağdaş verilerden yararlanmamak anlamına mı gelir? Şeklinde bazı soruları da beraberinde getirmiş, bu alanda çeşitli tartışmaların doğmasına neden olmuştur.

3.3.2.1. Günümüzde Uygulanan Yöntemler

1. Ses eğitiminin, grup içinde topluca uygulanması (Toplu ses eğitimi):

Bu yöntem içerisinde öğrenciler ile yapılan çalışmalar toplu bir biçimde gerçekleştirilmektedir. Ders sürecinde diyafram ve ses açma çalışmaları yaptırılmaktadır. Bu çalışmalar piyano eşliğinde ve Batı müziği sözlü eserlerinden

yararlanılarak yapılmaktadır. GTSM üslûp ve tavrına yönelik teknik bilgiler perdeli bir çalgı eşliğinde, repertuar dersi içerisinde verilmektedir. Yapılan bu çalışmalar teknik olarak toplu ses eğitimi adıyla adlandırılmaktadır. Ancak üniversite ders programında “ses eğitimi” dersi adı altında görülmektedir.

2. Ses eğitiminin, perdeli bir çalgı eşliğinde bireysel olarak uygulanması (Bireysel ses eğitimi):

Bu yöntemde ses eğitimi dersleri, perdeli bir GTSM çalgısı eşliğinde yapılmaktadır. Dersler bireysel olarak gerçekleştirilmektedir. Verilen bu eğitim ders programında “ Ses İcracılığı Dersi ” olarak adlandırılmaktadır. Bu derste farklı formlarda şarkılar seslendirilmektedir. Bunun yanı sıra GTSM üslûp ve tavrını geliştirmeye yönelik ses alıştırmaları yapılmaktadır ve teorik bilgiler verilmektedir. Yapılan alıştırmalar, seslendirilecek olan esere, bireyin sesini önceden hazırlamak amacıyla aynı makamda yapılmaktadır. Bu uygulama, eğitmenin bireysel isteğiyle yapılmaktadır. Uygulanan bu yöntem, geçmişte uygulanan meşk sisteminin daha gelişmiş şekli olarak düşünülebilir.

Verilen eğitim, aslında ses eğitimi yöntemlerinden biri olan Bireysel ses eğitimidir. Ancak ders programlarında bu şekilde adlandırılmamaktadır. Ses eğitime yönelik bilgiler ise ders programında “ Şan Dersi ” adı altında ayrı bir ders olarak verilmektedir. Bu derste Batı müziği sözlü eserleri seslendirilerek, sesin teknik olarak gelişimi sağlanmaya çalışılmaktadır.

3. Ses eğitiminin, grup içinde topluca uygulanması (Toplu ses eğitimi) ve ses eğitiminin perdeli bir çalgı eşliğinde bireysel olarak uygulanması (Bireysel ses eğitimi):

Bu yöntemle işlenen derslerin başlarında ses eğitimi, grup içinde topluca uygulanmaktadır (Toplu ses eğitimi). Dersin kalan süresinde ise ses eğitimi perdeli bir çalgı eşliğinde bireysel olarak uygulanmaktadır (Bireysel ses eğitimi). Dersin ilk bölümünde diyafram ve ses açma çalışmaları, diğer bölümünde ise, GTSM üslûp ve

tavrını geliştirmeye yönelik sözlü eserler seslendirilmektedir. Dersin adı, ders programında, ilk yıl “ Ses Eğitimi ”, daha sonra “ Ses tekniği ” olarak adlandırılmaktadır. Sözü edilen bu uygulamalar da ilk yıldan sonra yapılmaktadır. İlk yıl sadece diyafram ve ses açma çalışmalarına yönelik eğitim verilmektedir. Aynı kurum içerisinde eğiticilerin uygulamalarında farklılıklar olduğu görülmektedir. Başka bir eğitici, dersin tamamında, perdeli bir çalgı eşliğinde sadece GTSM slp ve tavrını geliştirmeye yönelik sözlü eserler öğretmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

1. PROBLEM

Araştırmanın problemini “ GTSM’ de uygulanan Ses eğitimi yöntemlerinin neler olduğu ve bu yöntemlerin nasıl uygulandığı, elde edilen sonuçların neler olduğu ve sonuçların nasıl değerlendirildiği ” soruları oluşturmaktadır.

2. ALT PROBLEMLER

1. GTSM eğitimi veren konservatuvarlarda verilmekte olan ses eğitimi sürecinde öğrencinin ses sağlığı dikkate alınıyor mu?

2. GTSM eğitimi veren konservatuvarlarda verilmekte olan ses eğitimi sürecinde sesi kullanırken, sesin korunması, gürlüğü, rejistr geçiş tonları, genişlik, diksiyon, artikülasyon, anlaşılabilirlik, müzikal dinamikler, usul birliğinin, ritmik uyumun sağlanması, entonasyon, entonasyona uymak için yardımcı çalgı kullanımı, eserin makamsal özellikleri ve söyleyenin ses yapısı ve rengine, yeterince özen gösteriliyor mu?

3. GTSM eğitimi veren konservatuvarlarda verilmekte olan ses eğitiminde seslendirilecek eserlerin tür ve teknik düzeyi konularında çalışmalar yapılmakta mıdır?

4. Seslendirilmekte olan şarkılar (tür, üslup ve dönem özellikleri açısından) Türk müziği üslup ve tavrına uygun mudur?

5. GTSM eğitimi veren konservatuvarlarda ses eğitimi ders saatleri, estetik bütünlük ve sahne hakimiyeti, sahne duruşu ve mikrofon kullanımına, yeterince önem veriliyor mu?

6. GTSM eğitimi veren konservatuvarlarda ses eğitiminde, bireysel söylemeye ve toplu söylemeye uygun bir eğitim veriliyor mu?

7. GTSM eğitimi veren konservatuvarlarda verilen ses eğitime yönelik yapılan teknik çalışmalar, şarkı söylemeyle ilgili daha öncekilerden farklı olarak yeni bir yaklaşım getiriyor mu?

8. Seçilen konservatuvarlardaki ses eğitimi dersleri, öğretim programında belirlenen amaca ulaşıyor mu?

9. Ses eğitimi dersini destekleyici yardımcı derslere gereksinim var mı? Ses eğitimi dersinin repertuar dersine bir katkısı var mıdır?

3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma, GTSM'nin çalgıları önemsemek ve önemli bir saz eserleri birikimine sahip olduğu bilinmekle birlikte, insan sesinin de oldukça önemli olduğu ve hatta insan sesine dayalı bir müzik olduğu söylenebilir. Bu nedenle, bu alanda geleneksel biçimde uygulanmış eğitim yöntemlerini irdelemek, uygulanmakta olan ses eğitimi yöntemlerini ve sorunlarını saptamak, geliştirilmesini sağlamak ve var olan sorunlara çözüm önerileri getirmeyi amaçlamaktadır. Bu araştırma, GTSM'nde uygulanmakta olan ses eğitimi yöntemlerini saptayıp, inceleyerek, GTSM'de kullanılan ses eğitiminin gelişimine katkıda bulunmak amacıyla yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu alana yönelik hem nitelik hem de nicelik açısından yeterli araştırmanın yapılmaması, ses eğitimi kavramlarının GTSM içerisinde yeterince ele alınmaması ve bununla ilgili olarak teknik ayrıntılara yer verilmemiş olması, geleneksel ses eğitimi yöntemlerinin ele alınmaları ve günümüzde kullanılan yöntemlerin ise araştırılıyor olmaları nedeniyle, yapılan bu araştırma büyük önem taşımaktadır. Ses eğitime yönelik olarak, derslerin işleniş süreçlerinde yapılan çalışmalardan hangilerinin, nasıl yapılmakta olduğu ve nasıl yapılabileceği türünden sorularla, eğitim sürecinin sorgulanmasına yardımcı olmak açılarından da yarar sağlamaktadır. Yapılan araştırma öğretim elemanları ve öğrencilere yönelik hazırlanan anketlerle

desteklenmiştir. Araştırmanın GTSM’ nde verilmekte olan ses eğitime katkı sağlayacağı umulmaktadır.

5. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI

Araştırma,

1. GTSM alanında yapılan ses eğitimi çalışmalarında çeşitli eğitim yöntemlerinin var olduğu,
2. Ses eğitimi alanında kullanılmakta olan kavram, ilke ve yöntemlerin GTSM’ nde de kullanılabileceği,
3. Hazırlanmış veri toplama araçlarının veri toplamada yeterli olduğu,
4. Seçilen örneklemin veri toplamaya uygun ve örneklemini temsil eder nitelik taşıdığı,
5. Kullanılan istatistiki yöntemlerin verileri çözümlemeye olanak sağladığı
6. Araştırmaya katılanların görüşlerini bildirirken samimi ve dürüst bir yaklaşımla soruları yanıtladıkları
7. Araştırma için hazırlanan araçların, alana katkı sağlayacağı sayıltılarından hareket edilmiştir.

6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIK LARI

Araştırma,

1. GTSM eğitimi veren ve ses eğitimi dersini birbirinden farklı yöntemlerle verdiği düşünülen üç konservatuvar ile,
2. Ses eğitimi derslerinde kullanılan yöntem ve teknikler ile,
3. Örneklemini oluşturan bölümlerdeki öğrenci ve ses eğitimcilerinden araştırmaya gönüllü olarak yarar sağlamak isteyenlerle,
4. Araştırmacının ulaşabildiği kaynak ve dokümanlar ile,

5. Lisansüstü çalışmalara ayrılan süre ve araştırmacının maddi olanakları ile sınırlandırılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın yönteminin saptanmasında, GTSM eğitimi veren konservatuvarların ses eğitimi bölümleri üzerine yapılan ön incelemelerden edinilen bilgiler etkili olmuş, Türkiye’deki GTSM konservatuvarlarının ses eğitimi ders programları incelenmiş, nasıl bir eğitim vermekte oldukları anlaşılmaya çalışılmıştır. Okulların ders programlarına ait bilgiler görüşme yolu ile elde edilmeye çalışılmış, ses eğitimi derslerini nasıl işledikleri konusunda ön bilgilere ulaşılmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda ülkemizde GTSM eğitimi veren konservatuvarlarımızdan, Dicle, Selçuk ve Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarlarının ses eğitimi bölümlerinin, ses eğitiminin araştırma için uygun verileri sağlayacağına karar verilmiş ve bu üç konservatuvarın ses eğitimi dersleri, araştırma kapsamına alınmıştır.

Bu okullarda uygulanan ses eğitimi yöntemleri, ön incelemeden edinilen bilgilere göre; genel olarak belirli bir ders programına bağlı olmaksızın, kendi belirlemiş oldukları yöntemlerle işlenmektedir. Belirledikleri ortak bir ders programı bulunmamaktadır. Bununla birlikte uygulamakta oldukları çalışmaların birbirleriyle karşılaştırılmasının da gerekli olduğu görülmüştür. Bu nedenle araştırma, örneklem olarak seçilen sözü edilen üniversiteler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ön incelemede bireysel ses eğitiminin, farklı yöntemlerle uygulandığı izlenimi oluşmuş, araştırma için gereken verileri sağlamaya uygun bir yapı oluşturdukları görülmüştür. Uygun görülen okulların öğrenci ve öğretim elemanlarına yönelik anket çalışması yapılmıştır. Yapılan anketlerden elde edilen veriler incelenmiş, veri analizleri yapılmış ve bunlara ilişkin sonuç ve önerilere ulaşılmıştır.

2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, GTSM eğitimi vermekte olan kurumların ses eğitimi bölümü öğretim elemanları ve öğrencileri, örneklemi ise GTSM eğitimi vermekte olan kurumlar arasından Dicle, Selçuk ve Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarlarında yer alan ses eğitimi bölümü öğretim elemanları ve öğrencileri oluşturmaktadır.

3. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmaya yönelik olarak öncelikle, kaynak taraması yapılarak dökümanlar incelenmiş, Afyon Kocatepe, Dicle ve Selçuk Üniversiteleri Devlet Konservatuvarlarının ses eğitimi bölümlerinde hangi yöntemlerin uygulandığının saptanmasına yönelik görüşme modeli uygulanmış ve buna bağlı olarak da anket yoluyla veriler toplanmıştır. Hazırlanan anketler Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda 10 öğrenci 4 öğretim elemanı, Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda 5 öğrenci 3 öğretim elemanı, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda ise 10 öğrenci 2 öğretim elemanına olmak üzere toplam 34 kişiye uygulanmıştır.

4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Ankette bulunan tüm sorular, (chi-square) ki kare testi ile değerlendirilmiştir. Buna ek olarak, seçeneklerin birbirleriyle ilişkili olmasından dolayı 11a ve 11b soruları Kruskal-Wallis testi ve 12 a ve 12 b soruları Spearman Sıra Koreleasyonu yoluyla çözümlenerek yorumlanmıştır. Bu sorulardan elde edilen anlamlı sonuçlar tablolar biçiminde değerlendirilmiş, (chi-square) ki kare testi ile elde edilen istatistiki açıdan anlamlı olmayan sonuçlar ise oldukları haliyle bile olsa

araştırmaya katkı sağlayacakları düşüncesiyle çalışmaya eklenerek bulgular kısmında yer verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRETİM ELEMANLARI VE ÖĞRENCİLERE UYGULANAN ANKET SONUÇLARINDAN ELDE EDİLEN BULGULAR

Tablo 1. “ GTSM eğitimi veren konservatuvarlarda verilmekte olan ses eğitimi, öğrencinin ses sağlığını dikkate alarak oluşturulmakta mıdır? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S1	yer_durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanları	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanları	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Tamamen	0 ,0%	1 25,0%	5 100,0%	3 100,0%	1 10,0%	0 ,0%	10 30,3%
Kısmen	5 55,6%	3 75,0%	0 ,0%	0 ,0%	3 30,0%	2 100,0%	13 39,4%
Çok az	4 44,4%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	3 30,0%	0 ,0%	7 21,2%
Hiçbir zaman	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	3 30,0%	0 ,0%	3 9,1%
Toplam	9	4	5	3	10	2	33
Kişi sayısı	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Verilmekte olan ses eğitimi dersinin, öğrencinin ses sağlığını dikkate alır biçimde yapıp yapılmadığına yönelik olarak ortaya çıkan sonuçlar, istatistiksel açıdan değerlendirilmiş ve önemli bulunmuştur. ($p < 0,05$)

İstatistiksel sonuçlara göre; öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk (%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Tamamen	25	100	0	41,60%
Kısmen	75	0	100	58,30%
Çok az	0	0	0	0
Hiçbir zaman	0	0	0	0

Veriler ışığında, öğretim elemanları açısından, GTSM eğitimi veren konservatuvarlarda verilmekte olan ses eğitimi, öğrencinin ses sağlığını kısmen dikkate alarak oluşturulmaktadır.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Tamamen	0	100	10	36,60%
Kısmen	55,6	0	30	28,50%
Çok az	44,4	0	30	24,80%
Hiçbir zaman	0	0	30	10%

Veriler ışığında, öğrencilerin tümü değişik görüşler bildirmişlerdir. Ancak öğrenciler örneklem ortalamasında %36, 6 lık oranla “öğrencinin ses sağlığını tamamen dikkate alınarak olduğu” görüşünde bulunmaktadırlar. Öğrenciler ve öğretim elemanları kendi okullarında, ses sağlığının ne ölçüde dikkate alındığının belirlenmesine yönelik farklı görüş içerisindedirler.

Tablo 2. “ Sesin oluşumu, oluşan sesin korunmasına (sağlık) ilişkin anatomik ve fiziksel bilgiler yeterince veriliyor mu? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S2	yer_durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Yeterli	1 10,0%	3 75,0%	4 80,0%	3 100,0%	0 0,0%	0 0,0%	11 32,4%
Kısmen	3 30,0%	0 0%	1 20,0%	0 0%	3 30,0%	1 50,0%	8 23,5%
Yeterli değil	5 50,0%	1 25,0%	0 0%	0 0%	6 60,0%	1 50,0%	13 38,2%
Hiçbir zaman	1 10,0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 10,0%	0 0%	2 5,9%
Toplam kişi	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	34 100,0%

İstatistiksel açıdan önemli bulunmuştur. ($p < 0,005$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Yeterli	75	100	0	58,30%
Kısmen	0	0	50	16,60%
Yeterli değil	25	0	50	25,00%
Hiçbir zaman	0	0	0	0%

Veriler ışığında öğretim elemanları örneklem ortalamasında, %58, 3’ lük bir oranla “ sesin korunmasına (sağlık) ilişkin anatomik ve fiziksel bilgilerin yeterince verildiği ” görüşünde oldukları görülmüştür. Ancak Afyon Kocatepe ve Dicle Üniversiteleri Devlet Konservatuvarları’ nda öğretim elemanlarının, kendi aralarında ses eğitimi derslerinde, “ses sağlığına yönelik bilgilerin yeterince verildiğine” yönelik ortak bir görüş belirtmedikleri görülmektedir.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Yeterli	10	80	0	30,00%
Kısmen	30	20	30	26,60%
Yeterli değil	50	0	60	36,60%
Hiçbir zaman	10	0	10	7%

Öğrencilerin %36, 6 lık bir oranla öğretim elemanlarından farklı olarak, ”ses sağlığının korunmasına yönelik bilgilerin yeterli olmadığı” görüşünde oldukları görülmektedir. Öğrenciler, öğretim elemanlarından farklı olarak bağlı bulundukları kurumlarda, “ses sağlığına yönelik bilgilerin yeterince verildiğine” ilişkin ortak bir görüş saptanmamıştır.

Öğretim elemanlarının, verilen eğitimin yeterli olduğunu düşünmelerine karşın, öğrencilerin bu yeterliliğin farkında olmadıkları görülmektedir. Bu nedenle öğretim elemanlarının verdikleri eğitimi sorgulamalarının gereği üzerinde durulabileceği düşünülmektedir.

Tablo 3. “ Ses eğitiminde yapılan çalışmaların repertuar dersine katkısı konusunda düşünceniz nedir?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S4	yer_durum						Toplam Kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğrenciler	Afyon Öğr. Eleman.	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. Eleman.	Dicle Öğrenciler	Dicle Öğr. Eleman	
Katkısı var	6 60,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	3 30,0%	0 ,0%	21 61,8%
Kısmen katkısı var	4 40,0%	0 0%	0 ,0%	0 ,0%	6 60,0%	0 ,0%	10 29,4%
Katkısı yok	0 0%	0 0%	0 ,0%	0 ,0%	1 10,0%	2 100,0%	3 8 ,8%
Toplam	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	34 100,0%

İstatistiksel açıdan çok önemli bulunmuştur. ($p<0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Katkısı var	100	100	0	66,60%
Kısmen katkısı var	0	0	0	0,00%
Katkısı yok	0	0	100	33,30%

Afyon Kocatepe ve Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarları’ nda, “ses eğitiminde yapılan çalışmaların repertuar dersine %100 katkısı olduğu” görüşü yer almaktadır. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda ise “%100’lük oranla, katkısı olmadığı” görüşü yer almaktadır.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Katkısı var	60	100	30	63,30%
Kısmen katkısı var	40	0	60	33,30%
Katkısı yok	0	0	10	3,30%

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’da öğrenciler, öğretim elemanlarından farklı olarak “ %60 oranla katkısı olduğu, %40 oranla kısmen katkısı olduğu ” görüşünü belirttikleri görülmektedir. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda öğrencilerin öğretim elemanlarıyla aynı düşüncayı paylaştıkları, “ %100 oranla katkısı olduğu ” görüşünde oldukları görülmektedir. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda ise öğretim elemanlarından farklı olarak, “katkısı olmadığı” görüşünde olanların oranının %10 olduğu görülmektedir. %30’u “katkısı olduğu”, %60’ının ise “kısmen katkısı olduğu” görüşünde oldukları görülmektedir.

Repertuar derslerinde, GTSM repertuarını geliştirmeye yönelik eserler seslendirilmektedir. Ses eğitimi derslerinde teknik bilgilerin verilmesi amaçlanırken, repertuar derlerinde amaç, repertuara çok sayıda eser kazandırmaktır. Öğrenciler ses eğitimi dersinde almakta oldukları eğitim doğrultusunda, repertuar dersinde seslendirilen eserleri de aynı üslûp, tavır ve teknik ile seslendirmeye çalışacaklardır. Çıkan sonuçlar ile ses eğitimi dersinde verilen eğitimin repertuar dersine ne ölçüde katkısı olabileceği belirlenmeye çalışılacaktır.

Tablo 4. “Görülmede olan ses eğitimi dersi, öğrencinin sesinin gürlüğü, şarkı için yeterli düzeye ulaştırabiliyor mu? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S5	yer_durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Ulaştırabiliyor	1 10,0%	2 50,0%	4 80,0%	3 100,0%	3 30,0%	0 ,0%	13 38,2%
Kısmen ulaştırabiliyor	7 70,0%	2 50,0%	1 20,0%	0 ,0%	3 30,0%	2 100,0%	15 44,1%
Ulaştıramıyor	2 20,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	4 40,0%	0 ,0%	6 17,6%
Toplam	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	34 100,0%

İstatistiksel açıdan çok önemli bulunmuştur. ($p<0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk (%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Ulaştırabiliyor	50	100	0	50,00%
Kısmen ulaştırabiliyor	50	0	100	50,00%
Ulaştıramıyor	0	0	0	0,00%

Öğretim elemanlarının ses eğitimi dersinin, “öğrencinin sesinin gürlüğü, şarkı için yeterli düzeye ulaştırabildiği” düşüncesine %50’lik oranlarla katıldıkları görülmektedir. Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı ’nda öğretim elemanları %50’lik oranlarla farklı iki görüş belirtmektedirler.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Ulaştırabiliyor	10	80	30	40,00%
Kısmen ulaştırabiliyor	70	20	30	40,00%
Ulaştıramıyor	20	0	40	20,00%

Öğrencilerin öğretim elemanlarından farklı olarak, “ses eğitimi dersinin, öğrencinin sesinin gürlüğü, şarkı için yeterli düzeye ulaştırabildiği” düşüncesine örneklem ortalaması açısından %20’lik oranla katılmadıkları, görülmektedir.

GTSM gürlük değiminden anlaşılan, şarkıyı bağırarak değil, sesini yeterince ayarlayarak seslendirmektir. Yapılan teknik çalışmalar ile, GTSM üslup ve tavrına bağlı kalınarak, sesin yeterince güçlü bir şekilde çıkması amaçlanmaktadır. Ancak elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının kendi kurumları içerisinde farklı görüşleri bulunmaktadır.

Tablo 5. “ Ses eğitimi derslerinde Klasik Türk Müziği eserlerinden yararlanılması, Türk müziği üslup ve tavır oluşumu için ne derece etkili olur? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S9	yer_durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Oldukça etkili olur	3 37,5%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	3 30,0%	0 ,0%	18 56,3%
Kısmen etkili olur	5 62,5%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	6 60,0%	1 50,0%	12 37,5%
Etkili olmaz	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 10,0%	1 50,0%	2 6,3%
Toplam	8 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	32 100,0%

İstatistiksel açıdan çok önemli bulunmuştur. ($p<0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Oldukça etkili olur	100	100	0	66,60%
Kısmen etkili olur	0	0	50	16,60%
Etkili olmaz	0	0	50	16,60%

Öğretim elemanları, %66,6' lık bir oranla, “ses eğitimi derslerinde Klâsik Türk Müziği eserlerinden yararlanılmasının, GTSM üslûp ve tavır oluşumu için oldukça etkili olduğu görüşündedirler”.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Oldukça etkili olur	37,5	100	30	55,80%
Kısmen etkili olur	62,5	0	60	40,80%
Etkili olmaz	0	0	10	3,30%

Öğrenciler, %55,8'i “ses eğitimi derslerinde Klâsik Türk Müziği eserlerinden yararlanılmasının ses eğitimi açısından oldukça etkili olduğu görüşündedirler. Ancak kısmen etkili olduğu görüşünde olan bireyler öğretim elemanlarına oranla daha çoktur. Afyon Kocatepe ve Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarları'ndaki öğretim elemanları, “oldukça etkili olduğu görüşünde bulunurlarken Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı' ndaki öğretim elemanları kendi aralarında “kısmen etkili olur” ve “etkili olmaz” şeklinde farklı görüşler belirtmektedirler.

Tablo 6. “ Ses eğitimi derslerinde Klasik Batı Müziği eserlerinden yararlanılması, Türk Müziği üslûp ve tavır oluşumu açısından ne derece etkili olur? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S10	yer_durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Oldukça etkili olur	0 ,0%	1 25,0%	0 ,0%	3 100,0%	1 10,0%	0 ,0%	5 15,2%
Kısmen etkili olur	7 77,8%	2 50,0%	5 100,0%	0 ,0%	6 60,0%	2 100,0%	22 66,7%
Etkili olmaz	1 11,1%	1 25,0%	0 ,0%	0 ,0%	3 30,0%	0 ,0%	5 15,2%
Fikrim yok	1 11,1%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 3,0%
Toplam	9 100,0 %	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	33 100,0%

İstatistiksel açıdan önemli bulunmuştur. ($p<0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Oldukça etkili olur	25	100	0	41,60%
Kısmen etkili olur	50	0	100	30,00%
Etkili olmaz	25	0	0	8,30%
Fikrim yok	0	0	0	0%

Öğretim elemanlarının örneklem ortalamasında “ % 41.6 ile oldukça etkili olur ” yanıtını verdikleri görülmektedir. Ancak Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda ses eğitimi derslerinde Batı müziği sözlü eserleri seslendirilmemektedir. (Anketin yapıldığı tarihe kadar mezun olduğum okulda görmüş olduğum eğitimden edinilen bilgilerden derlenmiştir.) Buna karşın % 25’lik bir oranla etkili olabileceğinin belirtildiği görülmektedir. Bilinmeyen bir konuda fikir yürütülmesinden dolayı güvenilirliği olmayan bir sonuçtur. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda ses icracılığı dersinde Batı müziği sözlü eserleri seslendirilmemesine karşın Batı müziği sözlü eserlerinden yararlanılmasının oldukça etkili olduğu belirtilmektedir. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’nda ise ses eğitimi derslerinde Batı müziği sözlü eserlerinin seslendirilmesine karşın “kısmen etkili olur” yanıtı verilmektedir. Bu da öğretim elemanlarının yeterli bulmadıkları anlamına gelmektedir.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Oldukça etkili olur	0	0	10	3,30%
Kısmen etkili olur	77,8	100	60	79,20%
Etkili olmaz	11,1	0	30	13,70%
Fikrim yok	11,1	0	0	4%

Öğrenciler kendi kurumlarında öğretim elemanları ile ayrı görüştedirler. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda öğretim elemanlarının “% 100’lük oranla “oldukça etkili olur” görüşüne karşın, öğrencilerin %100’ lük oranla “kısmen etkili olur” görüşünde oldukları görülmektedir. Afyon Kocatepe ve Dicle

Üniversitesi Devlet Konservatuvarları’ nda öğrenciler farklı oranlarla görüşlerini belirtmektedirler.

“Etkili olduğu” ya da “kısmen etkili olduğu” yönünde görüş bildirilmesine karşın ders programlarında yer almaması araştırılmaya değer görülmektedir.

Tablo 7. “ Konservatuvarınızda uygulanan ses eğitimi ders saati süresi haftalık kaç saattir? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S11a	yer durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
1-2 saat	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	10 100,0%	2 100,0%	12 35,3%
3-4 saat	9 90,0%	3 75,0%	5 100,0%	3 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	20 58,8%
5-6 saat	1 10,0%	1 25,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	2 5,9%
Toplam	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	34 100,0%

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
1-2 saat	0	0	100	33,30%
3-4 saat	75	100	0	58,30%
5-6 saat	25	0	0	8,30%

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda ders saati süreleri 3-4 ve 5-6 saat arasında farklılık göstermektedir. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda 3-4 saat, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda 1-2 saat ses eğitimine haftalık ayrılan süre olarak görülmektedir.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
1-2 saat	0	0	100	33,30%
3-4 saat	90	100	0	63,30%
5-6 saat	10	0	0	3,30%

Öğrenciler ve öğretim elemanları haftalık ders saati konusunda ortak görüş belirtmektedirler.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda öğrenciler, öğretim elemanlarına göre 3-4 saat ve 5-6 saat arasında, farklı oranlarda görüş belirtmektedirler. Dicle ve Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarları’ nda öğrencilerin yanıtları öğretim elemanları ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 8. “ Konservatuvarınızda uygulanan ses eğitimi ders saati süresi, Türk Müziği üslûp ve tavrını geliştirme konusunda yeterli midir? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S11b	yer_durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Yeterli	3 30,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 10,0%	0 ,0%	4 11,8%
Kısmen yeterli	1 10,0%	2 50,0%	0 ,0%	3 100,0%	3 30,0%	0 ,0%	9 26,5%
Yetersiz	5 50,0%	2 50,0%	0 ,0%	0 ,0%	6 60,0%	2 100,0%	15 44,1%
Artırılmalı	1 10,0%	0 ,0%	5 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	6 17,6%
Toplam	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	34 100,0%

Buna göre öğretmen elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Yeterli	0	0	0	0,00%
Kısmen yeterli	50	100	0	50,00%
Yetersiz	50	0	100	50,00%
Artırılmalı	0	0	0	0,00%

Öğretim elemanları %50'si konservatuvarlarında uygulanan ses eğitimi ders saati süresinin, Türk Müziği üslûp ve tavrını geliştirme konusunda “kısmen yeterli olduğu, %50'si ise” yetersiz olduğu” görüşündedirler. Ders saatinin yetersiz olduğu görüşünde olmalarına karşın, artırılması konusunda görüş belirtilmediği saptanmıştır. Bunun çelişkinin neden kaynaklandığı anlaşılamamaktadır.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Yeterli	30	0	10	13,30%
Kısmen yeterli	10	0	30	13,30%
Yetersiz	50	0	60	36,60%
Artırılmalı	10	100	0	36,60%

Öğrenciler, öğretmen elemanlarından farklı olarak %13,3' ü ders saati süresinin “yeterli olduğu” görüşündedirler. Öğrencilerin, öğretmen elemanlarından farklı olarak “artırılmalı” yanıtını verdikleri ve bunun nedeninin de ders saati süresinin “yetersiz olduğu” görüşünde oldukları düşünülmektedir .

Buradan anlaşıldığı gibi, Türk müziği konservatuvarlarında ses eğitimi ders saatleri belirli bir standartta değildir. Öğrenciler, Türk müziği üslûp ve tavrının gelişimine yönelik yeterli eğitimin verilebilmesi için, ders saati süresinin artırılması gerekliliği görüşündedirler. Öğrenci sayıları gözönüne alınarak her öğrenci ile ayrı ayrı ilgilenilmesi gerekliliği düşünüldüğünde, ders saati süresinin artırılması gerekmektedir.

Tablo 9. “ 11a sorusuna ” şehirler bazında verilen yanıtların dağılımı

Haftalık ders saati süresinin yeterli olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile değerlendirilmiş olup, ders saati süresinin yeterlilik üzerine etkili olmadığı görülmüştür ($p>0,05$)

Kruskal-Wallis Test (11a ve 11b)

Ranks

	s11a	N	Mean Rank
11b	1,00	12	16,46
	2,00	20	19,30
	3,00	2	5,75
	Toplam	34	

Test Statistics(a,b)

	s11b
Chi-Square	4,014
df	2
Asymp. Sig.	,134

a Kruskal Wallis Test

b Grouping Variable: s11a

11a ve 11b şıkları için geçerlidir. Ancak Chi- Square testine göre yer ve durum birlikte değerlendirildiğinde istatistiksel açıdan çok önemli bulunmuştur. ($p<0,05$) Çizelge 7’ye göre, AfyonKocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı’nda ders saatlerinin 3-4 ya da 5-6 saat arasında değiştiği,. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuarı’nda 3-4 saat arası olduğu, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı’nda ise 1-2 saat olduğu görülmektedir. Yeterlilik üzerine yapılan araştırmada ise çizelge 8’e göre, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı’da öğretim elemanlarınca bu süre %50 “kısmen yeterli”, %50 “yetersiz” bulunmuştur. Öğrencilerin %30’u “yeterli”, %10’u “kısmen yeterli” bulmuş, %10’u “artırılması gerektiği”ni belirtilmiştir. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuarı’nda öğretim elemanlarının tümü “kısmen etkili olduğu” görüşünde bulunurlarken, öğrencilerinin tümü, ders saati süresinin “artırılması” gerektiğini belirtmişlerdir. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı’nda öğretim elemanlarının

tümüne göre süre “yetersiz” bulunmuştur. Öğrenciler % 60’ “yetersiz”, %30’ “kısmen yeterli”, %10 “yeterli” bulmuştur. Toplamda, genel olarak verilen ders saati süresinin Türk müziği üslûp ve tavrını geliştirmede %44, 1 ile “yetersiz” görüldüğü belirtilmiştir.

“Konservatuvarınızda ses eğitimi dersleri; günün hangi saatlerinde yapılmaktadır?” sorusu ile (12a), “ ses eğitimi derslerinin, günün hangi saat diliminde yapılmasının daha uygun olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna (12b) verilen cevaplar birlikte değerlendirilmiştir.

Öğrenci ile öğretim elemanları arasında görüş ayrılıklarının olmasına bağlı olarak, dersin uygun saat diliminde yapılması, verimliliğin artmasına etki edeceği düşüncesi ile bu konuya açıklık getirilmesi uygun görülmektedir.

Dersin yapıldığı zaman dilimi ile yapılması istenen zaman dilimi arasındaki ilişki Spearman Sıra Koreleasyonu ile analiz edilmiştir. Genel olarak Spearman korelasyon katsayısı 0, 361 olarak bulunmuş ve istatistiksel olarak önemli olduğu saptanmıştır. ($p < 0,05$)

Correlations

			s12a	s12b
Spearman's rho	12a	Correlation Coefficient	1,000	,361(*)
		Sig. (2-tailed)	.	,039
		N	34	33
	12b	Correlation Coefficient	,361(*)	1,000
		Sig. (2-tailed)	,039	.
		N	33	33

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda 0,006 olarak bulunmuştur ve önemsiz olduğu saptanmıştır. ($p > 0,006$)

Correlations

			s12a	s12b
Spearman's rho	12a	Correlation Coefficient	1,000	,006
		Sig. (2-tailed)	.	,984
		N	14	13
	12b	Correlation Coefficient	,006	1,000
		Sig. (2-tailed)	,984	.
		N	13	13

Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı' nda 1 olarak bulunmuştur ve önemli olduğu saptanmıştır. ($p < 0,01$)

Correlations

			s12a	s12b
Spearman's rho	12a	Correlation Coefficient	.	.
		Sig. (2-tailed)	.	.
		N	8	8
	12b	Correlation Coefficient	.	.
		Sig. (2-tailed)	.	.
		N	8	8

Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı' nda 0,156 olarak bulunmuş ve önemsiz olduğu saptanmıştır. ($p > 0,05$)

Correlations

			s12a	s12b
Spearman's rho	12a	Correlation Coefficient	1,000	,156
		Sig. (2-tailed)	.	,628
		N	12	12
	12b	Correlation Coefficient	,156	1,000
		Sig. (2-tailed)	,628	.
		N	12	12

Buna göre yalnızca Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı' nda ders saati istenen zaman ile tam olarak uyumludur. Diğer konservatuvarlarda uyum söz konusu değildir.

Uyumlu olmaktan anlaşılan, bağlı bulunan kurumlarda öğrenci ile öğretim elemanları arasında görüş ayrılıklarının bulunması, verilen eğitimin verimliliğinde çelişkiler olduğunu göstermektedir. Öğrenci ve öğretim elemanlarının verdikleri yanıtların bezer olması verilen eğitimin verimliliğinin, amaca uygun olduğunu tanımlayacaktır.

Tablo 9. “ Konservatuvarınızda ses eğitimi derslerinde, diksiyon eğitimi veriliyor mu? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S14	yer_durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Veriliyor	1 11,1%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 3,0%
Kısmen veriliyor	1 11,1%	3 75,0%	5 100,0%	3 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	12 36,4%
Verilmiyor	7 77,8%	1 25,0%	0 ,0%	0 ,0%	10 100,0%	2 100,0%	20 60,6%
Toplam	9 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	33 100,0%

İstatistiksel açıdan önemli bulunmuştur. ($p<0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Veriliyor	0	0	0	0,00%
Kısmen veriliyor	75	100	0	58,30%
Verilmiyor	25	0	100	41,60%

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda %75 oranla ses eğitimi derslerinde diksiyon eğitiminin “kısmen verildiği”, %25 oranla “verilmediği” görülmektedir. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda %100 oranla “kısmen verildiği”, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’nda ise diksiyon eğitiminin “verilmediği” görülmektedir.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Veriliyor	11,1	0	0	3,70%
Kısmen veriliyor	11,1	100	0	37,00%
Verilmiyor	77,8	0	100	59,20%

Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda öğrencilerden elde edilen sonuçlara göre diksiyon eğitimi, eğitim sırasında verilmemektedir. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’nda bu eğitimin %100 oranla “kısmen verildiği” görülmekte, ders programları içerisinde diksiyon dersi ayrıca yer almaktadır.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda öğrencilerin verdiği yanıtların öğretim elemanları ile benzerlik göstermediği görülmektedir. Diksiyon eğitimi seçmeli ders olarak ders programlarında yer almaktadır. Selçuk ve Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarları’ nda öğrencilerin verdiği yanıtlar ile öğretim elemanları arasında benzerlik bulunmaktadır. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda %100 oranla “kısmen verildiği”, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda da %100 oranla diksiyon eğitiminin ses eğitiminde “verilmediği” anlaşılmaktadır.

Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda diksiyon dersi ders programlarında ayrı bir ders olarak verilmektedir. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda ise diksiyon eğitimi ders içerisinde verilmediği gibi ders programlarında da yer almamaktadır.

Tablo 10. “ Konservatuarınızda ses eğitimi derslerinde, sahne duruşu ve mikrofon kullanımı konusunda bilgi veriliyor mu?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S15	yer_durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğrenciler	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğrenciler	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Veriliyor	2 20,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	2 5,9%
Kısmen veriliyor	0 ,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	1 10,0%	1 50,0%	14 41,2%
Verilmiyor	8 80,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	9 90,0%	1 50,0%	18 52,9%
Toplam	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	34 100,0%

İstatistiksel açıdan çok önemli bulunmuştur. ($p<0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Veriliyor	0	0	0	0,00%
Kısmen veriliyor	100	100	50	83,30%
Verilmiyor	0	0	50	16,60%

Afyon ve Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuarları’nda öğretim elemanlarının %100 oranla ses eğitimi derslerinde sahne duruşu ve mikrofon kullanımına yönelik bilgilerin “kısmen verildiği” görüşü belirtilmektedir. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı’nda ise %50 oranla “kısmen verildiği”, %50 oranla verilmediği belirtilmektedir. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı’nda öğretim elemanları arasında ortak bir görüş bulunmamaktadır.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Veriliyor	20	0	0	6,60%
Kısmen veriliyor	0	100	10	36,60%
Verilmiyor	80	0	90	56,60%

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’nda öğretim elemanlarından farklı olarak öğrenciler, %20 oranla ses eğitimi derslerinde sahne “duruşu ve mikrofon kullanımına yönelik bilgilerin verildiğini”, %80 oranla “verilmediğini” belirtilmektedirler. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’nda öğretim elemanları ile öğrenciler arasında benzerlik bulunmaktadır. %100’lük oranla “kısmen verildiği” belirtilmektedir. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’nda da oranların farklı olması, öğrenciler ile öğretim elemanlarının verdikleri yanıtların benzer olduklarını göstermektedir.

Araştırma sırasında Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’nda “ sahne teknikleri ” adı altında bir dersin ders programlarında yer aldığı bilgisine ulaşılmış, konuyla ilgili çalışmaların kısmen verildiği yönündeki bulgu dikkate değer bulunmuştur.

Tablo 11. “ Ses eğitimi dersinde, Türk müziğinde ritmik uyumun, usul birliğinin sağlanmasına yönelik bir eğitim veriliyor mu? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S16	yer durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Evet	3 30,0%	1 25,0%	5 100,0%	3 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	12 35,3%
Kısmen	5 50,0%	2 50,0%	0 ,0%	0 ,0%	3 30,0%	1 50,0%	11 32,4%
Hayır	2 20,0%	1 25,0%	0 ,0%	0 ,0%	7 70,0%	1 50,0%	11 32,4%
Toplam	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	34 100,0%

İstatistiksel açıdan önemli bulunmuştur. ($p<0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Konya(%)	Diyarbakır(%)	Örneklem ortalaması
Evet	25	100	0	41,60%
Kısmen	50	0	50	33,30%
Hayır	25	0	50	25,00%

Afyon Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda ritmik uyumun, usûl birliğinin sağlanmasına yönelik eğitimin verilip verilmediğine dair farklı oranlarda fikir belirtildiği görülmektedir. %25 “evet”, %50 “kısmen”, %25 “hayır” görüşleri belirtilmektedir. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda %100 oranla bu eğitimin “verildiği”, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda ise %50 “kısmen verildiği”, %50 “verilmediği” görüşleri belirtilmektedir. Öğretim elemanları arasında ortak bir görüş bulunmamasından dolayı, Afyon Kocatepe ve Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarları’ nda öğretim elemanlarının farklı uygulamalar ile ses eğitimi derslerini işledikleri görülmektedir.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Konya(%)	Diyarbakır(%)	Örneklem ortalaması
Evet	30	100	0	43,30%
Kısmen	50	0	30	26,60%
Hayır	20	0	70	30,00%

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda öğrencilerin %30 oranında “ses eğitimi dersinde ritmik uyumun, usûl birliğinin sağlanmasına yönelik bilgilerin verildiği”, %50 “kısmen verildiği”, %20 “verilmediği” yanıtlarını verdikleri görülmektedir. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda öğrenci ve öğretim elemanları arasında konuya ilişkin düşüncelerde uyum bulunmaktadır. %100 oranla bu eğitimin verildiği belirtilmektedir. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda %30 kısmen verildiği, %70 verilmediği belirtilmektedir.

Ritmik uyuma ve usûl birliğinin sağlanmasına büyük ölçüde dikkat edildiği görülmektedir.

Tablo 12. “Sesin entonasyona uyması için hangi enstrumanın kullanıldığına yönelik hazırlanan soruya” verilen yanıtların dağılımı

S20	yer durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Tanbur kullanılıyor	5 50,0%	0 ,0%	5 100,0 %	3 100,0%	1 10,0%	0 ,0%	14 41,2%
Piyano kullanılıyor	1 10,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	9 90,0%	1 50,0%	11 32,4%
Hiçbirşey kullanılmıyor	4 40,0%	1 25,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	5 14,7%
Tanbur ve piyano kullanılıyor	0 ,0%	2 50,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 50,0%	3 8,8%
Tanbur kullanılıyor, hiçbirşey kullanılmıyor	0 ,0%	1 25,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 2,9%
Toplam	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0 %	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	34 100,0%

İstatistiksel açıdan çok önemli bulunmuştur. ($p<0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Tanbur	0	100	0	33,30%
Piyano	0	0	50	16,60%
Hiçbirşey	25	0	0	8,30%
Tanbur ve piyano	50	0	50	33,30%
Tanbur kullanılıyor, hiçbirşey kullanılmıyor	25	0	0	8,30%

Öğretim elemanları örneklem ortalamasında %33,30 “tanbur kullanıldığını”, %33’30 ise “tanbur ve piyanonun birlikte kullanıldığını” belirtmektedirler. %8,30’ u ise “tanbur kullanıldığı ve hiçbirşey kullanılmadığı” görüşünde bulunmaktadır.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Tanbur	50	100	10	53,30%
Piyano	10	0	90	33,30%
Hiçbirşey	40	0	0	13,30%
Tanbur ve piyano	0	0	0	0,00%
Tanbur kullanılıyor, hiçbirşey kullanılmıyor	0	0	0	0,00%

Öğrenciler ise, öğretim elemanlarından farklı olarak “tanbur ve piyanonun birlikte kullanıldığı” görüşüne katılmamaktadırlar. Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda %50 oranla “tanbur”, %10 “piyano”, %40 “hiçbir çalgının kullanılmadığı” görülmektedir. Öğrenciler ile öğretim elemanlarının verdikleri yanıtlar arasında çelişki bulunmaktadır. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda öğretim elemanları ve öğrencilerin verdikleri yanıtlar bezerlik göstermektedir. %100 oranla “tanbur kullanıldığı”, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda %10 “tanbur”, %90 “piyano” kullanıldığı anlaşılmaktadır. Öğretim elemanlarının yanıtından farklı olarak “tanbur ve piyano” aynı anda kullanılmamaktadır. Sesin entonasyona uyması için sözü edilen okullarda bir çalgıdan yararlanıldığı anlaşılmaktadır. Ancak verilen eğitim doğrultusunda çalgılar farklılık göstermektedir.

Sesin entonasyona uyması değiminden anlaşılan, sesin, eserin bulunduğu makamda kalması, yani makama ait sesler ile uyumlu olup, seslerin aynı frekansta söylenmesidir.

Tablo 13. “ Eserin vezin ve usule uygun olarak bestelenip bestelenmemesinin, bir ses icracısının o eseri yorumlamasında ne gibi bir etkisi olur? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S21	yer durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Anlam bütünlüğünün sağlanmasında etkili olur	3 30,0%	1 25,0%	0 ,0%	0 ,0%	6 66,7%	1 50,0%	11 33,3%
Nefes yerlerinin belirlenmesinde etkili olur	5 50,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 11,1%	0 ,0%	6 18,2%
Sözcüklerin vurgulanmasında etkili olur	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 50,0%	1 3,0%
Anlam bütünlüğünün sağlanmasında ve nefes yerlerinin belirlenmesinde etkili olur	0 ,0%	1 25,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 3,0%
Nefes yerlerinin belirlenmesinde, sözcüklerin vurgulanmasında etkili olur	1 10,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 3,0%
Anlam bütünlüğünün sağlanmasında, nefes yerlerinin belirlenmesinde, sözcüklerin vurgulanmasında etkili olur	1 10,0%	2 50,0%	5 100,0%	3 100,0%	2 22,2%	0 ,0%	13 39,4%
Toplam	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	9 100,0%	2 100,0%	33 100,0%

İstatistiksel açıdan çok önemli bulunmuştur. ($p<0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Anlam bütünlüğünün sağlanmasında etkili olur	25	0	50	25,00%
Nefes yerlerinin belirlenmesinde etkili olur	0	0	0	0,00%
Sözcüklerin vurgulanmasında etkili olur	0	0	50	16,60%
Anlam bütünlüğünün sağlanmasında ve nefes yerlerinin belirlenmesinde etkili olur	25	0	0	8%
Nefes yerlerinin belirlenmesinde, sözcüklerin vurgulanmasında etkili olur	0	0	0	0,00%
Anlam bütünlüğünün sağlanmasında, nefes yerlerinin belirlenmesinde, sözcüklerin vurgulanmasında etkili olur	50	100	0	50,00%

Öğretim elemanlarının, %25'i “anlam bütünlüğünün sağlanmasında etkili olduğu”, %25'i ise “anlam bütünlüğünün sağlanmasında ve nefes yerlerinin belirlenmesinde etkili olduğu” yanıtını vermektedirler. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’nda öğretim elemanlarının tümü, “anlam bütünlüğünün sağlanmasında, nefes yerlerinin belirlenmesinde ve sözcüklerin vurgulanmasında etkili olduğu”, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’nda %50 oranla “anlam bütünlüğünün sağlanmasında etkili olduğu”, %50 oranla da “sözcüklerin vurgulanmasında etkili olduğu” yanıtını vermişlerdir.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Anlam bütünlüğünün sağlanmasında etkili olur	30	0	66,1	32,0%
Nefes yerlerinin belirlenmesinde etkili olur	50	0	11,1	20,36%
Sözcüklerin vurgulanmasında etkili olur	0	0	50	16,66%
Anlam bütünlüğünün sağlanmasında ve nefes yerlerinin belirlenmesinde etkili olur	0	0	0	0%
Nefes yerlerinin belirlenmesinde, sözcüklerin vurgulanmasında etkili olur	10	0	0	3,30%
Anlam bütünlüğünün sağlanmasında, nefes yerlerinin belirlenmesinde, sözcüklerin vurgulanmasında etkili olur	10	100	22,2	44,06%

Öğrencilerin öğretim elemanlarından farklı olarak Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuarı dışında Afyon Kocatepe ve Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda değişik oranlarla değişik görüşler belirtmektedirler. Bağlı bulundukları kurumlarda, öğrenci ve öğretim elemanları, eserin vezin ve usûle uygun olarak bestelenip bestelenmemesinin ses icracısının yorumuna etkisi konusunda görüş birlikleri bulunmamaktadır.

Tablo 14. “ Konservatuvarınızda Türk Müziği ses eğitimi dersini destekleyici yan ders/ dersler (yardımcı ders) var mı?” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S25	yer durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Gerek yok	1 10,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 3,0%
Var	5 50,0%	2 50,0%	5 100,0%	3 100,0%	1 11,1%	0 ,0%	16 48,5%
Yok	3 30,0%	2 50,0%	0 ,0%	0 ,0%	8 88,9%	1 50,0%	14 42,4%
Yan ders/ dersler olmalı	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 50,0%	1 3,0%
Yok Yan ders/ dersler olmalı	1 10,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 3,0%
Toplam	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	9 100,0%	2 100,0%	33 100,0%

İstatistiksel açıdan önemli bulunmuştur. ($p<0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Gerek yok	0	0	0	0,00%
Var	50	100	0	50,00%
Yok	50	0	50	33,30%
Yanders/dersler olmalı	0	0	50	17%
Yok, yanders/dersler olmalı	0	0	0	0,00%

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda öğretim elemanlarının %50’si “yan ders/dersler’in var olduğu”, %50’ si “yan ders/dersler olmadığı” görüşündedirler. Buna karşın, yan ders/derslerin neler olduğu yönünde ankette herhangi bir açıklama yapmamışlardır. Anketlerde, Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda yan ders/derslerin bulunduğu ve bunların da Osmanlıca, Güfte inceleme ve Diksiyon dersleri olduklarına yönelik, açıklamalarda bulunulmuştur. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda %50 “yan ders/dersler olmadığı”, %50 “yok, yan dersler olmalı” yanıtı verilmiştir.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Gerek yok	10	0	0	3,30%
Var	50	100	11,1	53,70%
Yok	30	0	88,9	39,60%
Yanders/dersler olmalı	0	0	0	0%
Yok, yanders/dersler olmalı	10	0	0	3,30%

Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı dışında Afyon Kocatepe ve Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarları kendi içlerinde de bir bütünlük gösterememektedirler. Ancak örneklem ortalamasına göre öğrencilerin %53,7’ sinin “yan ders/ derslerin var olduğunu” belirttikleri görülmektedir. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ nda bu derslerin, Osmanlıca, Güfte inceleme ve Diksiyon dersleri olduğu, öğrenci ve öğretim elemanlarının bir bölümü tarafından ankete açıklama olarak yazılmıştır.

Repertuar dersi 3 okulda da ana ders olarak bulunmaktadır. Söz konusu olan araştırmaya yönelik olarak yapılan ankette öğrenci ve öğretim elemanlarına yan ders/dersler’e örnek verilmesi istenmiştir. Ancak yalnızca katılanların bir bölümü bu soruya açıklama yapmıştır. “Yan ders/dersler olmalı ” seçeneğinin işaretlendiği, herhangi bir görüş belirtilmediği görülmektedir.

Tablo 15. “ Ses eğitimi çalışmaları sırasında, makamda kalınabilmesi, makamda kalınabilmesi için çalışmalar yapılıp yapılmadığı, yapılıyorsa ne çeşit çalışmaların yapıldığını ” öğrenmeye yönelik sorulan soruya verilen yanıtların dağılımı

S26	yer_durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Uzun nefes çalışmaları önemseniyor	3 30,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 10,0%	0 ,0%	4 12,1%
Müziksel işitme eğitime önem veriliyor	3 30,0%	2 66,7%	5 100,0%	0 ,0%	5 50,0%	1 50,0%	16 48,5%
Hiçbir şey yapılmıyor, kendi Halimize bırakıyoruz	3 30,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	4 40,0%	0 ,0%	7 21,2%
Uzun nefes çalışmaları önemseniyor, Müziksel işitme eğitime önem veriliyor	0 ,0%	1 33,3%	0 ,0%	3 100,0%	0 ,0%	1 50,0%	5 15,2%
Müziksel işitme eğitime önem veriliyor, sesin gürlüğüne önem veriliyor	1 10,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 3,0%
Toplam	10 100,0%	3 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	33 100,0%

İstatistiksel açıdan önemli bulunmuştur. ($p < 0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Uzun nefes çalışmaları önemseniyor	0	0	0	0,00%
Müziksel işitme eğitime önem veriliyor	66,7	0	50	38,90%
Hiçbir şey yapılmıyor, kendi halimize bırakıyoruz	0	0	0	0,00%
Uzun nefes çalışmaları önemseniyor, Müziksel işitme eğitime önem veriliyor	33,3	100	50	61%
Müziksel işitme eğitime önem veriliyor, sesin gürlüğüne önem veriliyor	0	0	0	0,00%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Uzun nefes çalışmaları önemseniyor	30	0	10	13,30%
Müziksel işitme eğitime önem veriliyor	30	100	50	60,00%
Hiçbir şey yapılmıyor, kendi halimize bırakıyoruz	30	0	40	23,30%
Uzun nefes çalışmaları önemseniyor, Müziksel işitme eğitime önem veriliyor	0	0	0	0%
Müziksel işitme eğitime önem veriliyor, sesin gürlüğüne önem veriliyor	10	0	0	3,30%

Örneklem ortalamasında, öğretim elemanlarının %61'inin “ uzun nefes çalışmalarına ve müziksel işitme eğitime bir arada önem verdikleri görülürken”, öğrencilerin %60' ının yalnızca “ müziksel işitme eğitime önem verdiği ” anlaşılmaktadır. Örneklem grup içinde öğretim elemanları kendi aralarında bir birliktelik gösterememektedir.

Tablo 16. “Konservatuvarınızdaki ses eğitimi derslerinde seslendirilen şarkılar, uygulanan ses eğitimi yöntemlerine mi yönelik, yoksa şarkı öğretimi sırasında sesi eğitmeye mi yönelik? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S28	yer_durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Uygulanan tekniklerin şarkıda görülmesi	9 90,0%	1 25,0%	5 100,0%	3 100,0%	6 60,0%	1 50,0%	25 73,5%
Şarkı öğretimi sırasında sesin eğitilmesi	1 10,0%	1 25,0%	0 ,0%	0 ,0%	4 40,0%	1 50,0%	7 20,6%
Uygulanan tekniklerin şarkıda görülmesi, Şarkı öğretimi sırasında sesin eğitilmesi	0 ,0%	2 50,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	2 5,9%
Toplam	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	34 100,0%

İstatistiksel açıdan önemli bulunmuştur. ($p<0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Uygulanan tekniklerin şarkıda görülmesi	25	100	50	58,30%
Şarkı öğretimi sırasında sesin eğitilmesi	25	0	50	25,00%
Uygulanan tekniklerin şarkıda görülmesi, Şarkı öğretimi sırasında sesin eğitilmesi	50	0	0	16,60%

Afyon Kocatepe ve Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarları'nda öğretim elemanlarının kendi kurumları içerisinde değişik uygulamalar ile ses eğitimi derslerini işlemektedirler. Bir bölümü uyguladıkları teknikleri açıklayıcı eserler seslendirirlerken, bir bölümü şarkı öğretimi sırasında sesi eğitmeyi amaçlamaktadırlar. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda uygulanan tekniklerin şarkıda görülmesi şeklindeki teknik, öğretim elemanlarının tümü tarafından benimsenmiştir.

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Uygulanan tekniklerin şarkıda görülmesi	90	100	60	83,30%
Şarkı öğretimi sırasında sesin eğitilmesi	10	0	40	16,60%
Uygulanan tekniklerin şarkıda görülmesi, Şarkı öğretimi sırasında sesin eğitilmesi	0	0	0	0,00%

Örneklem ortalamasına göre öğrencilerin %83,3'ü ses eğitimi derslerinde uygulanan tekniklerin şarkıda görülmesine yönelik bir eğitim verildiği konusunda ortak görüş bildirmektedirler. Afyon Kocatepe ve Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarları'nda öğrenciler kendi okullarındaki öğretim elemanları ile aynı türde yanıtlar vermektedirler. Kendi aralarında uygulama değişiklikler bulunmaktadır. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda elde edilen yüzdelik oran öğretim elemanlarıyla örtüşmektedir.

Tablo 17. “ Sizce ses eğitimi dersinde kullanılan eserlerin seçiminde dikkat edilen hususlar nelerdir? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

1. Ses aralığı geniş olan eserler
2. Hançereyi normalden daha fazla çalıştırmaya yönelik eserler
3. Diyaframı çalıştırmaya yönelik eserler
4. Müzikaliteyi geliştirmeye yönelik eserler
5. Üslûp ve tavrı geliştirmeye yönelik büyük formlu eserler (kâr, beste, ağır semâi, v.s.)
6. Rastgele seçiliyor

Bu soruya birden fazla yanıt verme hakkı bulunmaktadır.

S29	yer_durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
1,00	2 20,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	2 5,9%
2,00	4 40,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 10,0%	0 ,0%	5 14,7%
3,00	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	5 50,0%	0 ,0%	5 14,7%
4,00	1 10,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 2,9%
5,00	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 10,0%	1 50,0%	2 5,9%
6,00	1 10,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	2 20,0%	0 ,0%	3 8,8%
25,00	1 10,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 2,9%
34,00	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 10,0%	1 50,0%	2 5,9%
56,00	1 10,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 2,9%
12345,00	0 ,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	12 35,3%
Toplam	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	34 100,0%

İstatistiksel açıdan önemli bulunmuştur. ($p < 0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
1	0	0	0	0,00%
2	0	0	0	0,00%
3	0	0	0	0,00%
4	0	0	50	17%
5	0	0	0	0,00%
6	0	0	0	0,00%
25	0	0	0	0,00%
34	0	0	50	16,60%
56	0	0	0	0,00%
12345	100	100	0	66,60%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
1	20	0	0	6,60%
2	40	0	10	16,60%
3	0	0	50	16,60%
4	10	0	0	3%
5	0	0	10	3,30%
6	10	0	20	10,00%
25	10	0	0	3,30%
3	0	0	10	3,30%
56	10	0	0	3,30%
12345	0	100	0	33,30%

Soruya birden çok yanıt verilebileceğinden, öğretim elemanlarının ve öğrencilerin genellikle aynı konuları önemsedikleri anlaşılmaktadır. Ancak öğrenciler öğretim elemanlarından farklı olarak, ortak olanların dışında başka seçenekleri de önemsemektedirler.

Tablo 18. “ Ses eğitimi dersinde hangi türde eserlerin seslendirildiğine ya da eser seslendirilip seslendirilmediğini öğrenmeye yönelik hazırlanan” soruya verilen yanıtların dağılımı

S30	yer_durum						Toplam Kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Batı müziği eserleri seslendiriyoruz	2 20,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	7 70,0%	2 100,0%	11 32,4%
Türk Müziği eserleri seslendiriyoruz	7 70,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	19 55,9%
Her iki türde de seslendiriyoruz	1 10,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	2 20,0%	0 ,0%	3 8,8%
Batı müziği eserleri seslendiriyoruz , Her iki türde de seslendiriyoruz	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 10,0%	0 ,0%	1 2,9%
Toplam	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	10 100,0%	2 100,0%	34 100,0%

Sözü edilen her iki tür, GTSM sözlü eserleri ve Batı müziği sözlü eserleridir.

İstatistiksel açıdan önemli bulunmuştur. ($p<0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon(%)	Selçuk(%)	DDicle(%)	Örneklem ortalaması
Batı müziği eserleri seslendiriyoruz	0	0	100	33,30%
Türk Müziği eserleri seslendiriyoruz	100	100	0	66,60%
Her iki türde de seslendiriyoruz	0	0	0	0,00%
Batı müziği eserleri seslendiriyoruz,her iki türde de seslendiriyoruz	0	0	0	0,00%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Batı müziği eserleri seslendiriyoruz	20	0	70	30,00%
Türk Müziği eserleri seslendiriyoruz	70	100	0	56,60%
Her iki türde de seslendiriyoruz	10	0	20	10,00%
Batı müziği eserleri seslendiriyoruz, her iki türde de seslendiriyoruz	0	0	10	3.30%

Öğrenciler ve öğretim elemanları arasında seslendirilen eserlerin türlerine ilişkin bir görüş birliği yoktur. Ancak örneklem ortalamasınca ses eğitimi derslerinde GTSM sözlü eserleri seslendirilmektedir. Örneklemi oluşturan gruplar açısından değerlendirildiğinde, örneğin, Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı’nda öğretim elemanlarının tümü yalnızca “ Türk müziği sözlü eserlerinin seslendirildiğini ” belirtirlerken, öğrencilerin “ Batı müziği sözlü eserleri de seslendirdiklerini ” belirttikleri görülmektedir. Aynı biçimde Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı’nda öğretim elemanlarının tümü ses eğitimi derslerinde “ Batı müziği sözlü eserlerini seslendirdiklerini ”, öğrenciler ise “ Türk müziği sözlü eserleri ” de seslendirdiklerini belirtmişlerdir.

Ses eğitiminde teknik olarak yapılan çalışmalar Batı müziği sözlü eserlerinin seslendirilmesiyle gerçekleştirilmektedir. Ancak genel olarak ses eğitimi derslerinde GTSM sözlü eserleri seslendirilmektedir. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuarı’nda ses, “şan dersi” adı altında teknik olarak geliştirilmektedir. Bu derste, Batı müziği sözlü eserlerinin seslendirilmekte olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuarı’nda kısıtlı olan ses eğitimi ders saati içerisinde yalnızca Batı müziği sözlü eserleri seslendirilmektedir. GTSM ait teorik bilgiler repertuar dersinde verilmektedir.

Tablo 19. “ Konservatuvarınızdaki ses eğitimi dersi, öğretim programınızdaki belirlenen amaca ulaşıyor mu? ” sorusuna verilen yanıtların dağılımı

S31a	yer_durum						Toplam kişi sayısı ve yüzdesi
	Afyon Öğr.	Afyon Öğr. elemanı	Selçuk Öğr.	Selçuk Öğr. elemanı	Dicle Öğr.	Dicle Öğr. elemanı	
Ulaşıyor	2 20,0%	0 ,0%	5 100,0%	3 100,0%	1 11,1%	0 ,0%	11 33,3%
Kısmen ulaşıyor	5 50,0%	4 100,0%	0 ,0%	0 ,0%	6 66,7%	1 50,0%	16 48,5%
Ulaşmıyor	2 20,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	2 22,2%	1 50,0%	5 15,2%
Fikrim yok	1 10,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	0 ,0%	1 3,0%
Toplam	10 100,0%	4 100,0%	5 100,0%	3 100,0%	9 100,0%	2 100,0%	33 100,0%

İstatistiksel açıdan önemli bulunmuştur. ($p < 0,05$).

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Ulaşıyor	0	100	0	33,30%
Kısmen ulaşıyor	100	0	50	50,00%
Ulaşmıyor	0	0	50	16,60%
Fikrim yok	0	0	0	0%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak;

	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Ulaşıyor	20	100	11,1	43,70%
Kısmen ulaşıyor	50	0	66,7	38,90%
Ulaşmıyor	20	0	22,2	14,06%
Fikrim yok	10	0	0	3,30%

Öğretim elemanları kendi aralarında bir görüş birliğinde değillerdir. Örneklem ortalamasınca, öğrenciler konservatuvarlarındaki ses eğitimi dersinin, “ öğretim programındaki belirlenen amaca ulaştığını ” düşünmektedirler. Öğretim elemanları ise, %50’lik bir oranla “ kısmen ulaştığı ” görüşünü taşımaktadırlar.

Uygulanan tekniklerin şarkıya yansıyan etkisini değerlendirecek olursak, öğrencilerin eserleri seslendirdikleri sırada neyin önemsendiği konusunda bilgi sahibi oldukları düşünülmektedir. O nedenle bu konuya yönelik sorulara öğrencilerin de yanıt verebilecekleri düşünülmektedir.

Yapılan araştırma kapsamında hazırlanan anketteki bazı soruların, istatistiksel açıdan önem taşımadıkları görülmüş, ancak bu sonuçların da araştırmanın bir parçası olduğu düşüncesiyle araştırma içerisinde yer almalarına karar verilmiştir.

Anket sorusu 3: “Sesin eğitimine yönelik yapılan çalışmaların, öğrencinin şarkı yorumlamasına yararını yeterince görüyor musunuz?” sorusuna verilen yanıtların öğretim elemanı ve öğrenciler bazında dağılımı

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak

S3	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Yeterli	25	100	0	41,66%
Kısmen	50	0	50	33,30%
Yeterli değil	25	0	50	23,33%
Fikrim yok	0	0	0	0%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak

S3	Afyon (%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Yeterli	30	80	30	46,66%
Kısmen	30	20	20	23,33%
Yeterli değil	30	0	50	26,66%
Fikrim yok	10	0	0	3,3%

Öğretim elemanları ve öğrenciler, ses eğitimine yönelik yapılan çalışmaların, öğrencinin şarkı yorumlamasında yeterli derece de yararlı olduğu görüşündedirler.

Anket sorusu 6: “ Ses eğitiminde teknik olarak yapılan teknik çalışmalar, şarkı söylemeyle ilgili daha öncekilerden farklı olarak (meşk sisteminden) yeni bir yaklaşım getiriyor mu?” sorusuna verilen yanıtların, öğretim elemanı ve öğrenciler bazında dağılımı

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak

S6	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Getiriyor	100	100	100	100%
Eskisiyle aynı	0	0	0	0
Geriye götürüyor	0	0	0	0
Fikrim yok	0	0	0	0

Buna göre öğrenciler yüzde olarak

S6	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Getiriyor	50	100	60	70%
Eskisiyle aynı	40	0	20	20%
Geriye götürüyor	0	0	10	3,3%
Fikrim yok	10	0	10	6,6%

Genellikle öğrenciler ve öğretim elemanları ses eğitiminde yapılan teknik çalışmaların, şarkı söylemeyle ilgili daha öncekilerden farklı yeni bir yaklaşım getirdiği görüşünde birleşmektedirler.

Anket sorusu 7: “ Meşk yöntemi(Fem-i Muhsin/ ihsan edici ağız) Türk müziği eğitim sistemi içerisinde üslûp ve tavrın gelişimi açısından sizce gereklidir?” sorusuna verilen yanıtların, öğretim elemanı ve öğrenciler bazında dağılımı

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak

S7	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Gereklidir	100	100	50	83%
Kısmen gereklidir	0	0	0	0%
Gereksizdir	0	0	50	16,60%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak

S7	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Gereklidir	80	100	60	80%
Kısmen gereklidir	10	0	40	17%
Gereksizdir	10	0	0	3,30%

Örneklem ortalamasında öğrencilerin ve öğretim elemanlarının %80'i, meşk yönteminin(Fem-i Muhsin) GTSM eğitim sistemi içerisinde üslûp ve tavrın gelişimi açısından gerekli olduğu görüşündedirler. Ancak günümüzde, konservatuvar eğitim sistemi içerisinde meşk sistemi kullanılmamaktadır.

Anket sorusu 8: “ Meşk yönteminin günümüz ses eğitimi yöntemleri içerisinde uygulanıyor olmamasının, ses icracılığına etkisi var mıdır?” sorusuna verilen yanıtların, öğretim elemanı ve öğrenciler bazında dağılımı

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak

S8	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Etkili	75	100	50	75%
Kısmen etkili	25	0	0	8%
Etkisi yok	0	0	50	16,66%
Fikrim yok	0	0	0	0,00%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak

S8	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Etkili	30	100	20	50%
Kısmen etkili	50	0	30	27%
Etkisi yok	20	0	30	16,60%
Fikrim yok	0	0	20	6,60%

Örneklem ortalaması %50’ve üzerinde bir oranla öğrenciler ve öğretim elemanlarınca, meşk yönteminin günümüz örgün müzik eğitimi kurumlarında ses eğitimi yöntemleri içerisinde uygulanmıyor olması, ses icracılığına oldukça etkilidir. Bir önceki soruyla bağlantılı olarak bu etkinin GTSM üslûp ve tavrının gelişimine olumlu katkısı olması yönünde değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Anket sorusu 13: “Konservatuvarınızda görülmekte olan ses eğitimi dersinde, seslendirilecek eserlerin tür ve düzeyi konularında çalışmalar yapılmakta mıdır?” sorusuna verilen yanıtların, öğretim elemanı ve öğrenciler bazında dağılımı

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak

S13	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Evet	75	100	50	52%
Kısmen	25	0	50	25%
Hayır	0	0	0	0,00%
Gerek yok	0	0	0	0,00%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak

S13	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Evet	20	100	20	47%
Kısmen	50	0	40	30%
Hayır	20	0	40	20,00%
Gerek yok	10	0	0	3,30%

Öğrenciler ve öğretim elemanlarının yaklaşık %50’si konservatuvarlarda görülmekte olan ses eğitimi dersinde, seslendirilecek eserlerin tür ve düzeyi konularında çalışmalar yapılmakta olduğunu belirtmektedirler.

Anket sorusu 17: “ Ses eğitimi derslerinin bireysel söylemeye uygun olarak yapılıp yapılmadığını saptamaya yönelik” hazırlanan anket sorusuna verilen yanıtların, öğretim elemanı ve öğrenciler bazında dağılımı

Bu soru, bireysel çalışmalarda nelere dikkat edildiğini saptamaya yönelik hazırlanmıştır.

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak

S17	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Tiz seslere yönelik çalıştırılıyor	0	0	0	0%
Tiz ve pes seslere eşit yoğunlukta çalıştırılıyor	0	0	0	0%
Ses aralıklarına ve Özelliklerine göre çalıştırılıyor	50	100	100	83,30%
Tiz seslere ve pes seslere göre çalıştırılıyor	0	0	0	0,00%
Tiz ve pes seslere eşit yoğunlukta çalıştırılıyor, ses aralıklarına ve özelliklerine göre çalıştırılıyor	50	0	0	16,66

Buna göre öğrenciler yüzde olarak

S17	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Tiz seslere yönelik çalıştırılıyor	10	0	10	6,6%
Tiz ve pes seslere eşit yoğunlukta çalıştırılıyor	60	0	20	26,6%
Ses aralıklarına ve özelliklerine göre çalıştırılıyor	20	100	60	60,00%
Tiz seslere ve pes seslere göre çalıştırılıyor	10	0	0	3,30%
Tiz ve pes seslere eşit yoğunlukta çalıştırılıyor, ses aralıklarına ve özelliklerine göre çalıştırılıyor	0	0	10	3,30%

Genellikle bireysel ses eğitimi sürecinde öğrencilerin ses aralıkları ve ses özelliklerine göre çalışmalar yapılmaktadır. Bu da öğrenci ve öğretim elemanlarınca doğrulanmaktadır.

Anket sorusu 18: “ Ses eğitimi derslerinin toplu söylemeye uygun olarak yapılıp yapılmadığını saptamaya yönelik” olarak hazırlanan anket sorusuna verilen yanıtların, öğretim elemanı ve öğrenciler bazında dağılımı

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak

S18	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Bireysel olarak öne çıkmasına dikkat ederim	0	0	0	0%
Bireysel olarak ortaya çıkmasını sağlarım	0	0	0	0%
Sesin kaynaşmasına önem veririm	75	100	100	91,66%
Hiçbirine dikkat etmem	0	0	0	0,00%
Bireysel olarak öne çıkmasına dikkat ederim, bireysel olarak ortaya çıkmasını sağlarım, sesin kaynaşmasına önem veririm	25	0	0	8,33%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak

S18	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Bireysel olarak öne çıkmasına dikkat ederim	20	0	10	10%
Bireysel olarak ortaya çıkmasını sağlarım	20	0	0	6,66%
Sesin kaynaşmasına önem veririm	30	100	80	70,00%
Hiçbirine dikkat etmem	30	0	10	13,33%
Bireysel olarak öne çıkmasına dikkat ederim, bireysel olarak ortaya çıkmasını sağlarım, sesin kaynaşmasına önem veririm	0	0	0	0,00%

Genellikle toplu söylemeye uygun bir eğitim verildiği, verilen yanıtların yüzdesinden anlaşılmaktadır. Öğrenci ve öğretim elemanları %70'in üzerindeki bir oranla sesin kaynaşmasına önem verildiğini belirtmişler, toplu söylemede neye özen gösterilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Anket sorusu 19:

Herhangi bir eserin seslendirilmesi sırasında, bu eserdeki genişleme bölgeleri, asma kalışları (durucu sesler), perde yapıları beni;

☐ Çok ilgilendirir.....

☐ Az ilgilendirir.....

☐ İlgilendirmez.....

Herhangi bir eser seslendirilirken makamsal özelliklerin önemsenip önemsenmediğini saptamaya yönelik hazırlanmış anket sorusuna verilen yanıtların, öğretim elemanı ve öğrenciler bazında dağılımı

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak

S19	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Çok ilgilendirir	100	100	100	100%
Az ilgilendirir	0	0	0	0%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak

S19	Afyon(%)	Konya(%)	Diyarbakır (%)	Örneklem ortalaması
Çok ilgilendirir	77,8	100	80	86%
Az ilgilendirir	22,2	0	20	14%

Ses eğitimi derslerinde eserlerin makamsal özelliklerinin bilinmesinin, öğretim elemanları ve öğrenciler açısından büyük önem taşıdığı anlaşılmaktadır.

Anket sorusu 22: Ses eğitimi derslerinde herhangi bir güfte ile karşılaşıldığında güfte içerisinde herhangi bir yerde virgül kullanılmasının, virgülün yerinin değişmesinin, ses icracılığında hangi açı ya da açılardan önem taşıdığını saptamaya yönelik olarak hazırlanan anket sorusuna verilen yanıtların, öğrenci ve öğretim elemanları bazında dağılımı

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak

S22	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Tümcedeki anlam bütünlüğünü sağlamak	25	0	50	25%
Sözcüklerin vurgulanması açısından	0	0	0	0%
Nefes yerlerinin belirlenmesi açısından	0	0	0	0,00%
Tümcedeki anlam bütünlüğünü sağlamak, nefes yerlerinin belirlenmesi açısından	25	0	0	8,33%
Tümcedeki anlam bütünlüğünü sağlamak, sözcüklerin vurgulanması açısından, nefes yerlerinin belirlenmesi açısından	50	100	50	66,60%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak

S22	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Tümcedeki anlam bütünlüğünü sağlamak	40	0	10	16,66%
Sözcüklerin vurgulanması açısından	30	0	40	23,33%
Nefes yerlerinin belirlenmesi açısından	10	0	10	6,66%
Tümcedeki anlam bütünlüğünü sağlamak, nefes yerlerinin belirlenmesi açısından	0	0	20	6,66%
Tümcedeki anlam bütünlüğünü sağlamak, sözcüklerin vurgulanması açısından, nefes yerlerinin belirlenmesi açısından	20	100	20	46,66%

Verilen yanıtlar doğrultusunda güfte içinde virgölün yerinin değişmesi, tümcedeki anlam bütünlüğünü sağlamak, sözcüklerin vurgulanması açısından, nefes yerlerinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Örneklem gruplar verilen yanıtlar açısından bir uyumsuzluk gösterebilirler de, genellikle sözü edilen konulara önem vermektedirler.

Anket sorusu 23: “ Güftesi Osmanlıca olan bir eserin, güfte anlamının bilinmesi ya da bilinmemesi, ses icracılığına yönelik olarak, hangi açı ya da açılardan önem taşımaktadır?” sorusuna verilen yanıtların, öğrenci ve öğretim elemanları bazında dağılımı

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak

S23	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Esere doğru anlam yüklenmesi açısından	0	0	0	0%
Duygunun, dinleyiciye doğru aktarılması açısından,	50	0	50	33%
Esere doğru anlam yüklenmesi açısından, duygunun dinleyiciye doğru olarak aktarılması açısından	25	33,3	50	36,10%
Duygunun, dinleyiciye doğru aktarılması açısından, nefes yerinin belirlenmesi açısından	0	0	0	0,00%
Esere doğru anlam yüklenmesi açısından, duygunun dinleyiciye doğru olarak aktarılması açısından, nefes yerinin belirlenmesi açısından	25	66,7	0	30,56%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak

S23	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Esere doğru anlam yüklenmesi açısından	40	0	30	23,33%
Duygunun, dinleyiciye doğru aktarılması açısından,	30	0	40	23,33%
Esere doğru anlam yüklenmesi açısından, duygunun dinleyiciye doğru olarak aktarılması açısından	10	0	10	6,66%
Duygunun, dinleyiciye doğru aktarılması açısından, nefes yerinin belirlenmesi açısından	0	0	10	3,30%
Esere doğru anlam yüklenmesi açısından, duygunun dinleyiciye doğru olarak aktarılması açısından, nefes yerinin belirlenmesi açısından	20	100	10	43,33%

Esere doğru anlam yüklenmesi, söz ve müziğe uygun duygunun dinleyiciye doğru olarak aktarılması ve nefes yerinin belirlenmesi açısından güfte anlamının bilinmesi önem taşımaktadır.

Anket sorusu 24: Eser icra ederken müzikal dinamiklere, vurgulamalara ne derece önem verildiğini saptamaya yönelik olarak hazırlanan soruya verilen yanıtların, öğrenci ve öğretim elemanları bazında dağılımı

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak

S24	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Vurgu	100	100	100	100%
Nefes yeri	0	0	0	0,00%
Vurgu ve nefes yeri	0	0	0	0,00%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak

S24	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle(%)	Örneklem ortalaması
Vurgu	56,6	100	100	86%
Nefes yeri	33,3	0	0	11%
Vurgu ve nefes yeri	11,1	0	0	3,70%

Genellikle verilen yanıtlarda müzikal dinamiklere, vurgulamalara önem verildiği görülmektedir.

Anket sorusu 27: Ses eğitimi derslerinde bireyin, şarkı söylerken, normal şarkı sesinden kafa sesine geçişine dikkat edilerek bir eğitim verilip verilmediğini saptamaya yönelik hazırlanan soruya verilen yanıtların, öğrenci ve öğretim elemanları bazında dağılımı

Buna göre öğretim elemanları yüzde olarak

S27	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Güçlü bir sesle esere devam edilmesi öneriliyor	0	0	0	0%
Hafif bir sesle esere devam etmesi öneriliyor	0	0	0	0%
Yumuşak ve hafif bir sesle esere devam etmesi öneriliyor	100	100	100	100,00%
Geçişin nasıl duyulduğu ya da yapıldığı önemli değil	0	0	0	0,00%

Buna göre öğrenciler yüzde olarak

S27	Afyon(%)	Selçuk(%)	Dicle (%)	Örneklem ortalaması
Güçlü bir sesle esere devam edilmesi öneriliyor	20	0	0	66,6%
Hafif bir sesle esere devam etmesi öneriliyor	20	0	20	13,00%
Yumuşak ve hafif bir sesle esere devam etmesi öneriliyor	40	100	80	73,33%
Geçişin nasıl duyulduğu ya da yapıldığı önemli değil	20	0	0	7,00%

Genellikle her iki grup da “normal şarkı sesinden kafa sesine geçiş” konusunda ortak görüş belirtmemişlerdir. Ancak öğrencilerin %66,6’lık bölümünün, gerçekte bu konuda çok fazla bilgileri olmadıkları anlaşılmıştır, geçişin nasıl yapıldığının ya da nasıl duyulduğunun % 7’lik bir oranla önemli görülmediği anlaşılmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Yapılan araştırmadan, GTSM konservatuvarlarının ses eğitimi bölümlerinin, ses eğitimi derslerini birbirlerinden farklı yöntemlerle işledikleri, değişik uygulamalarla eğitim verdikleri ve teknik konularda ayrı düşüncelerde oldukları görülmüştür. Bu düşünce ve uygulama ayrılıklarının kendi eğitim sistemlerinde ses eğitimi derslerini değişik yöntemlerle işlemelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Elde edilen veriler ışığında üç değişik yöntem olduğu belirlenmiştir.

- 1) Ses eğitiminin, grup içinde topluca uygulanması, (Diyarbakır, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı)
- 2) Ses eğitiminin, perdeli bir çalgı eşliğinde bireysel olarak uygulanması, (Konya, Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı)
- 3) Ses eğitiminin, grup içinde topluca uygulanması (Toplu ses eğitimi) ve perdeli bir çalgı eşliğinde bireysel olarak uygulaması (Bireysel ses eğitimi). (Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı)

Araştırmaya başlamadan önce yapılan ön incelemede, ülkemizde GTSM konservatuvarlarının ses eğitimi bölümlerinde uygulanan ses eğitimi derslerinin nasıl işlendiği konusunda yöntem değişikliklerinin olduğu bilgilerine ulaşılmıştır. Bu değişikliklerin neler olduğu da az önce tanımlanmıştır. Örneklem üzerinde yapılan araştırma sonucunda ise, her örneklem grubunun kendine özgü bir ders programı belirlediği ve aralarında örgün bir bağ olmadığı, buna bağlı olarak da bir eğitim - öğretim yöntem birliğinin bulunmadığı anlaşılmıştır. Aynı zamanda, öğretim elemanlarının kendi kurumları içerisinde de diğer öğretim elemanları ile konulara yaklaşım bakımından, ortak görüşlerde olmadıkları saptanmıştır. Genellikle karşılaşılan sorunun nedeni ders saatlerinin yetersizliğine dayandırılmaktadır. Bu

nedenle GTSM üslûp ve tavrına yönelik bilgiler ses eğitimi derslerinin dışında, yardımcı başka derslerde verilmeye çalışılmıştır.

Ancak, haftalık ders saati süresinin yeterli olup olmadığı istatistiksel olarak (Kruskal-Wallis testi) ile değerlendirilmiş, ders saati süresinin yeterlilik üzerine etkili olmadığı saptanmıştır. Yani, konservatuvarlarda uygulanan ders saati sürelerinin, Türk müziği üslûp ve tavrını geliştirme konusunda yeterli olup olmadığı, bu test ile öğrenilmeye çalışılmış ve yeterlilik üzerine etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Türk müziği konservatuvarlarında ses eğitimi ders saatlerinin belirli bir standartta olmadığı görülmüştür.

Örneklem gruplarda, verilmekte olan “ses eğitimi dersinin, öğrencinin ses sağlığını dikkate alır bir biçimde yapılıp yapılmadığına” ve sesin korunmasına (sağlığına) yönelik anatomik ve fiziksel bilgilerin yeterli olup olmadığına ilişkin değişik görüşler olduğu saptanmıştır.

Sözü edilen okullarda ses eğitimi dersleri, isim olarak belirli bir standartta değildir. “Ses icracılığı” ve “Ses tekniği” biçiminde de kullanılmaktadır.

Sözü edilen kurumlarda, ses eğitimi derslerinde, Türk müziği ve Batı müziği türlerinin sözlü eserlerden yararlanılmaktadır. Bu iki türdeki sözlü eserlerin, aynı kurum içerisinde de seslendirildiği görülmektedir.

Verilen eğitim sırasında, kullanılan sesin entonasyonunun sağlanmasına yönelik olarak, uzun nefes çalışmalarına ve müziksel işitme eğitimine büyük ölçüde önem verilmektedir.

Sözü edilen okulların ses eğitimi derslerinde seslendirilen şarkılar, uygulanan tekniklerin açıklayıcı olmasına ya da şarkı öğretimi sırasında sesin eğitilmesine yönelik öğretilmektedir.

Örneklem gruplarda, ses eğitimi dersinde kullanılan eserlerin seçiminde, genellikle, eserlerin ses aralığı geniş eserler olmasına, hançereyi normalden fazla çalıştırmaya, diyaframı çalıştırmaya, müzikaliteyi geliştirmeye, üslûp ve tavrı geliştirmeye yönelik büyük formlu eserler olmasına, önem verildiği görülmektedir.

Diksiyon eğitiminin, sözü edilen okulların bir bölümünde ayrı bir ders olarak verildiği, diğer bölümünde ise ders saati içerisinde verilmemekle birlikte ders programında da yer almadığı saptanmıştır.

Sahne hakimiyeti ve mikrofon kullanımına yönelik bilgilerin, sözü edilen okullarda gerekli düzeyde verilmediği belirlenmiştir.

Örneklem gruplarda, sesin entonasyonuna destek olması amacıyla öğretim sürecinde, bir çalgıdan yararlanıldığı, ancak verilen eğitim doğrultusunda çalgıların değişiklik gösterdiği görülmüştür.

Eserlerin uygun vezin ve usûlle bestelenip bestelenmemesinin ses icracısının o eseri yorumlamasına etkisi yönünde, örneklem gruplarının yeterli bilgilerinin olmadıkları görülmüştür.

Meşk yöntemi günümüz örgün müzik eğitimi kurumlarında, ses eğitimi yöntemi olarak uygulanmamaktadır. Meşkin, GTSM üslûp ve tavrının gelişimi için gerekli olduğu saptanmakla birlikte, sesin teknik olarak gelişimi için meşkten çok ses eğitiminin etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Örneklem grubunda öğrencilerin büyük bir bölümünün, şarkı söylerken, ses bölgeleri (rejistrler) konusunda yeterli bilgilerinin olmadığı anlaşılmıştır.

Tüm bunlar gösteriyor ki;

GTSM konservatuvarlarında ses eğitimi bölümleri, ses eğitimi derslerini birbirlerinden farklı yöntemlerle işlemektedirler.

Ses eğitime yönelik teknik çalışmaların ve ses eğitiminin türlerine yönelik bir sınıflandırmanın yapılmadığı görülmüştür. Örneklem gruplar arasında örgün bir bağ bulunmadığından derslerin işleniş süreçlerine ilişkin eğitim - öğretim yöntem birliği bulunmamaktadır.

Ses eğitimi veren her eğitimcinin, kendi belirlediği biçimde ses eğitimi derslerini işlemesinden dolayı, GTSM'nin öğretime yönelik eğitimin ortak sorunları da belirlenememiştir. Bu nedenle GTSM' nde gerek teknik gerekse beceri olarak sorunlar yaşandığı ortaya çıkmıştır. Bu sorunları ortadan kaldırmaya yönelik nitelik ve nicelik açısından yeterince araştırma yapılmamış, verilmekte olan ses eğitiminin amaçları saptanmamış, belirli bir program içerisinde planlanmamış ve buna yönelik çalışmalar yapılmamıştır.

ÖNERİLER

GTSM konservatuvarlarında Türk müziği üslûp ve tavrının gelişimi açısından ses eğitiminin önemi çok büyüktür. Sesin teknik açıdan gelişiminin sağlanmasına çalışılırken, Türk müziği tavrını da geliştirecek yöntem ve tekniklerin kullanımının sağlanmasının ses icracılığına daha çok yarar sağlayacağı düşünüldüğünden buna yönelik çalışmalara daha çok önem verilmesi önerilir.

Ses eğitimi derslerinde, Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı dışında Afyon Kocatepe ve Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarları'nda Türk müziği sözlü eserlerinden yararlanılmaktadır. Bu derslerde gerçekte sesin eğitime yönelik olan teknik çalışmalar Batı müziği sözlü eserleri ile gerçekleştirilmektedir. Ancak Türk müziği konservatuvarlarında teknik bilgiler ses eğitimi adı altında Türk müziği sözlü eserleri ile seslendirilmektedir. Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda ayrı bir ders olarak “şan ders”i verilmektedir. Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nda ise Türk müziği sözlü eserleri repertuar derslerinde seslendirilmektedir. Ses eğitimi derslerinde eğitim - öğretim birliğinin sağlanması önerilir.

Türk müziği üslûp ve tavrını geliştirmeye yönelik, Türk müziği sözlü eserlerinin seslendirilmesi, öğrencinin hançere gelişimi, makamların perde özelliklerinin tam olarak şarkı okuyuşuna yansması açısından önemlidir. Bu nedenle GTSM konservatuvarlarında, ses eğitimi derslerinde, üslûp ve tavrın gelişimi açısından Türk müziği sözlü eserlerinden yararlanılması önem taşımaktadır.

Eser icra edilmeden önce hangi tür ya da makamda eser seslendirilecekse, içeriğine göre ve hançereyi geliştirmeye yönelik, perdeli bir çalgı ile ses egzersizleri yaptırılması gerekir. Öğrencinin ses yapısı, ses rengine göre bu egzersizler değiştirilmelidir. Örneklem grubun bir bölümünde bu çalışmaların yapıldığı görülür. Bu gerekliliğin GTSM eğitimi veren tüm kurumlarca benimsenmesi önerilir.

Türk müziğinde perde yapılarının önemine bağlı olarak, yapılan çalışmaların da buna paralel olarak önemsenerek yapılması gerekmektedir. Ses eğitimi derslerinde makamda kalınabilmesi için, yani sesin entonasyonu için, gereken çalışmalar yapılmalıdır.

Sesin entonasyonu için çalgı desteğine gereksinim vardır. Türk müziği perde yapısından dolayı dersin işlenişi sırasında, özellikle perdeli çalgılar tercih edilmelidir.

Öğrencilere, tonlar arası geçişin nasıl yapılacağı konusunda gerekli bilgiler verilmelidir.

Diksiyon, ses eğitiminin en önemli öğelerinden birisidir. Bu konunun ses eğitimi derslerinde verilmesi ya da ayrı bir ders olarak ders programlarında yer alması gerekmektedir.

Konservatuvarların ses eğitimi bölümlerinde diksiyon kadar önemli olan diğer konular ise sahne duruşu ve mikrofon kullanımıdır. Konservatuvarlar sanatçı yetiştiren kurumlardır. Ses eğitimi bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin ise birer ses sanatçısı olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bir ses sanatçısının sahne hakimiyeti, sahnede kullandıkları mimikler ve mikrofonun doğru kullanımına yönelik bilgileri yeterli düzeyde almaları gerekmektedir. Konservatuvarların, ders programlarında, bu konuya ayrıca önem vermeleri gerekmektedir.

Buna yönelik bilgilerin bazı konservatuvarlarda, örneğin Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuarı'nda, "sahne teknikleri" dersi adı altında verildiği görülmüş, yararlı bir uygulama olarak diğer konservatuvarlara da programa alınması yönünde önerilebileceği düşünülmüştür.

Toplu olarak eser seslendirilmesinin yanı sıra bireysel olarak eser seslendirirken de ritmik uyuma, usûl birliğinin sağlanmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Usûl, Türk müziğinde çok önemli bir kavramdır. Bu nedenle eserin söz konusu usûl içerisinde seslendirilmesine önem verilmesi ve buna yönelik çalışmaların artırılması gerekir.

Ses eğitimi dersleri yalnızca şarkı söylemeye yönelik değildir. Ses sağlığı ve sesin korunmasına yönelik bilgiler de bilinçli bir şekilde verilmelidir.

Birer ses icracısı olarak yetiştirilen öğrencilerin eser seslendirirken nelere önem vereceği konusunda yeterli düzeyde bilgilendirilmesi gerekir.

Genel olarak GTSM ses eğitiminde müfredat birliği olmadığı için her konservatuvarda farklı şekillerde, farklı sürelerde, ses eğitimi dersleri verilmektedir. Aynı eserler seslendirilmese de, genel olarak yöntem birliği oluşturulması, bulundukları yaşam koşulları içerisinde uygulatılmaya çalışılması önerilir. Öncelikle konservatuvarların kendi içlerinde eğitim yöntemi konusunda birleşmeleri gerekmektedir. Var olan eğitim sistemi GTSM üslûp ve tavrına en güzel biçimde katkı sağlayacak düzeye ulaştırılmaya çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ak, A. Ş. (2002), “*Türk Mûsikîsi Tarihi*”, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Arel, H. S. (1992), “*Prozodi dersleri*”, Pan Yayıncılık
- Atlıg, N. (1998), “*Türk Edebiyatı*”
- Aydın, A. F. “*Geleneksel Türk Müziğinde Usta Çırak ilişkisinin gerekliliği üzerine çeşitli görüşler*” http://www.turkuler.com/yazi/GTM_usta.asp
- Başer, F. A. (2000), “*Türk Müziğinde Eğitime Girmemiş Yitik Değerler*”, Müzikte 2000 Sempozyumu
(<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFB6B8DA541AA02A11EECEF96BF906C773>)
- Behar, C. (1993), “*Zaman, Mekân, Müzik- Klasik Türk Musikisinde Eğitim (Meşk), İcra ve Aktarım*”, İstanbul, AFA Yayınları.
- Behar, C. (1998, 2003), “*Aşk Olmayınca Meşk Olmaz*”, İstanbul, Y. K. Y
- Birol, K. Bülent.(1997), “*Bireysel Söyleme (Şan) Derslerinde Halk Türküleri Ve Dağarcık Sorunu*”. Orkestra Aylık Müzik Dergisi. Y:36,S:283; Tem. İstanbul.
- Budak, O. A. (2006), “*Türk Müziğinin Kökeni- Gelişimi*”, Phoenix Yayınevi
- Çevik, S. (1997), “*Koro Eğitimi ve Yönetim Teknikleri*”. Ankara:DorukYay.
- Çevikoğlu, T. “*Klâsik Türk Müziğinin Bugünkü Sorunları*”, Makale
<http://www.musikidergisi.net/?p=182>)
- Delice, Musikişinas/3-1999/1998 SA 21: 71 *Klasik Türk musikisinde meşk usulü ve üslup edinimi*)
- Ergin, N.(1999), “*Yıldız Sarayında Müzik*”, Abdülhamit II Dönemi, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları
- Erkmen Ağış, G. “*Uluslararası Avrupa’da ve Türk Cumhuriyetleri’nde Müzik Kültürü ve Eğitimi Kongresi, 21. Yüzyıl’da Türk Musikisi Eğitime Yaklaşım ve Anlayış Ne Olmalıdır?*” 13-16 Kasım 2002 Ankara/ Türkiye, Gazi Ünivrsitesi, Gazi Eğitim Fakültesi
- Gedikli, N. (1979 – 1999), “*Geleneksel Türk Sanat Musikisini Müzik Eğitime Uygulama Yöntemleri ve Sorunları*”
- Kahyaoğlu, Y. “*Türk Müziğinde Üslûp*”, Güzel Sanatlar Enstitüsü dergisi /11- 2003 / 1998 SA29:42)

- Kurtuldu, E. B. (2004), “*Ses İcracılığında Güfte Anlamının Önemi*”, Konya, Yüksek Lisans semineri
- Ögel, Bahaeddin Prof.Dr. (1987) “*Türk Kültür Tarihine Giriş*” VIII.Ankara: Kültür ve Turizm Bak.Yay.
- Özalp, M.N. (2000), “*Türk Musikisi Tarihi I*”, İstanbul M. E. B. Yayınları
- Sarı, A. “*Geleneksel Türk Sanat Müziğinde Eğitim- İcra Farklılıkları*”
<http://www.musikidergisi.net/?p=134>)
- Şenyayla, R. S (2006), “*Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Klasik Türk Müziği Bölümü Ses eğitimi Dersinde uygulanan Ses Araştırmalarının İncelenmesi*”
- Tanrıkorur, C. (1998), “*Türk Müzik Kimliği*”, Dergâh Yayınları
- Tanrıkorur, C. (2003), “*Müzik, Kültür, Dil*”, Dergâh Yayınları
- Töreyin, A. M. (2008), “*Ses Eğitimi, Temel Kavramlar- İlkeler- Yöntemler*”
- Türkmen, E.F. (2006) “*Kütahya Türkülerinin Bireysel Ses Eğitimi Derslerinde Eğitim Materyalleri Olarak Kullanılabilirliğinin İncelenmesi*”. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara. Gazi Üniv. Eğt. Bil. Enst.
- Türkmen, E. F. (2007), “*Ulusaldan Evrensele Ses Eğitiminde Kütahya Türküleri*”
- Uçan, Prof.Dr.Ali.(2000) “*Geçmişten Günümüze Günümüzden Geleceğe Müzik Kültürü*”
- Yavaşça (1997), “*Türk Müziği’nde İcra Üslupları, Kırmızı Salon Etkinlikleri*”
- Yiğit, Karakaya, N. O. “*Türk Müziği Eğitimi Veren Devlet Konservatuvarlarında Koro Eğitimi*” http://www.sosyalbil.selçuk.edu.tr/sos_mak/makaleler)
(<http://www.tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=ilke&ayn=tam>)

EKLER LİSTESİ

Ek1:

TÜRK SANAT MÜZİĞİ EĞİTİMİ VEREN KONSERVATUVARLARIN SES EĞİTİMİ BÖLÜMLERİNDEN, SES EĞİTİMİ DERSİ ÖĞRETİM ELEMANLARINA YÖNELİK SES EĞİTİMİ DERSİ ANKETİ

1) Geleneksel T. S. M eğitimi veren konservatuvarlarda verilmekte olan ses eğitimi, öğrencinin ses sağlığını dikkate alarak oluşturulmakta mıdır?

Tamamen alınıyor ☐ Kısmen alınıyor ☐ Çok az alınıyor ☐ Hiçbir zaman ☐

2) Sesin oluşumu, oluşan sesin korunmasına (sağlık) ilişkin anatomik ve fiziksel bilgiler yeterince veriliyor mu?

Yeterli ☐ Kısmen yeterli ☐ Yeterli değil ☐ Hiçbir zaman verilmiyor ☐

3) Sesin eğitime yönelik yapılan çalışmaların, öğrencinin şarkı yorumlanmasında yararını yeterince görüyor musunuz?

Yeterli ☐ Kısmen yeterli ☐ Yeterli değil ☐ Fikrim yok ☐

4) Ses eğitimi dersinde yapılan çalışmaların repertuar dersine katkısı konusunda düşünceniz nedir?

Katkısı var ☐ Kısmen katkısı var ☐ Katkısı yok ☐ Fikrim yok ☐

5) Vermekte olduğunuz ses eğitimi dersi, öğrencinin sesinin gürlüğü, şarkı için yeterli düzeye ulaştırabiliyor mu?

Ulaştırabiliyor ☐ Kısmen ulaştırabiliyor ☐ Ulaştıramıyor ☐ Fikrim yok ☐

6) Ses eğitiminde teknik olarak yapılan çalışmalar, şarkı söylemeyle ilgili daha öncekilerden farklı olarak yeni bir yaklaşım getiriyor mu?

Getiriyor ☐ Eskisiyle aynı ☐ Geriye götürüyor ☐ Fikrim yok ☐

7) Meşk yöntemi (Fem- i Muhsin) Türk Müziği eğitim sistemi içerisinde üslup ve tavrın gelişimi açısından sizce gerekli midir?

Gereklidir ☐ Kısmen Gereklidir ☐ Gereksizdir ☐ Fikrim yok ☐

8) Meşk yönteminin günümüz ses eğitimi yöntemleri içerisinde uygulanıyor olmamasının, ses icracılığına etkisi var mıdır?

Etkili ☐ Kısmen etkili ☐ Etkisi yok ☐ Fikrim yok ☐

9) Ses eğitimi derslerinde Klasik Türk Müziği eserlerinden yararlanılması, Türk müziği üslup ve tavır oluşumu açısından ne derece etkili olur?

Oldukça etkili olur ☐ Kısmen etkili olur ☐ Etkili olmaz ☐ Fikrim yok ☐

10) Ses eğitimi derslerinde Klasik Batı Müziği eserlerinden yararlanılması, Türk müziği üslup ve tavır oluşumu açısından ne derece etkili olur?

Oldukça etkili olur ☐ Kısmen etkili olur ☐ Etkili olmaz ☐ Fikrim yok ☐

11) a) Konservatuvarınızda uyguladığınız ses eğitimi ders saati süresi haftalık kaç saattir?

1-2 saat ☐ 3-4 saat ☐ 5-6 saat ☐ Daha çok ☐

b) Konservatuvarınızda ve Geleneksel T. S. M. eğitimi veren diğer konservatuarlarda uygulanan ses eğitimi ders saati süresi, eğitsel olarak Türk müziği üslûp ve tavrını geliştirme konusunda yeterli midir?

Yeterli ☐ Kısmen yeterli ☐ Yetersiz ☐ Artırılmalı ☐ Kaldırılmalı ☐

12) a) Konservatuvarınızda ses eğitimi dersleri; günün hangi saat diliminde yapılmaktadır?

8-10 ☐ 10-12 ☐ 13-15 ☐ 15-17 ☐

b) Ses eğitimi derslerinin, günün hangi saat diliminde yapılmasının daha uygun olduğunu düşünüyorsunuz?

8-10 ☐ 10-12 ☐ 13-15 ☐ 15-17 ☐

c) Seçtiğiniz bu saat dilimi, neden en uygun saat dilimidir?Kısaca belirtiniz.....

13) Konservatuvarınızda vermekte olduğunuz ses eğitimi dersinde, seslendirilecek eserlerin tür ve düzeyi konularında çalışmalar yapmakta mısınız?

Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Gerek yok ☐

14) Konservatuvarınızda ses eğitimi derslerinde, diksiyon eğitimi veriliyor mu?

Veriliyor ☐ Kısmen veriliyor ☐ Verilmiyor ☐ Verilmesine gerek yok ☐

15) Konservatuvarınızda ses eğitimi derslerinde, sahne duruşu ve mikrofon kullanımı konusunda bilgi veriliyor mu?

Veriliyor ☐ Kısmen veriliyor ☐ Verilmiyor ☐ Verilmesine gerek yok ☐

16) Ses eğitimi dersinde, Türk müziğinde ritmik uyumun, usul birliğinin sağlanmasına yönelik bir uygulama yapıyor musunuz?

Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Gerek yok ☐

17) Eğitim sırasında, bireyin sesini;

Tiz seslere yönelik çalıştırırım ☐

Pes seslere yönelik çalıştırırım ☐

Tiz ve pes seslere eşit yoğunlukta çalıştırırım ☐

Ses aralıklarına ve özelliklerine göre çalıştırırım ☐

18) Eğitim sırasında topluluk içerisinde sesin;

Bireysel olarak öne çıkmasına dikkat ederim ☐

Bireysel olarak ortaya çıkmasını sağlarım ☐

Sesin kaynaşmasına önem veririm ☐

Hiçbirine dikkat etmem ☐

19) Herhangi bir eserin seslendirilmesi sırasında, bu eserdeki genişleme bölgeleri, asma kalışları (durucu sesler), perde yapıları beni;

☐Çok ilgilendirir.....

☐Az ilgilendirir.....

☐İlgilendirmez.....

20) Sesin entonasyona uyması için ses eğitimi sırasında;

Tanbur kullanıyorum ☐

Piyano kullanıyorum☐

Keman kullanıyorum☐

Hiçbir şey kullanmıyorum☐

21) Eserin vezin ve usule uygun olarak bestelenip bestelenmemesinin, bir ses icracısının o eseri yorumlamasında ne gibi bir etkisi olur?

Anlam bütünlüğünün sağlanmasında etkisi olur ☐

Nefes yerlerinin belirlenmesinde etkili olur ☐

Sözcüklerin vurgulanmasında etkili olur ☐

Bunların dışında.....

22) “Gurûb etti, güneş dünya karardı

Gül-i bağ-ı, emel soldu sarardı”
ya da

“Gurûb etti güneş, dünya karardı

Gül-i bağ-ı emel, soldu sarardı” Virgülün yerinin değişmesi, ses icracılığına yönelik olarak hangi aç/ açılarda önem taşır?

Tümcedeki anlam bütünlüğünü sağlamak açısından ☐

Sözcüklerin vurgulanması açısından ☐

Nefes yerinin belirlenmesi açısından ☐

Bunların dışında.....

23) Güftesi Osmanlıca olan bir eserin, güfte anlamının bilmesi ya da bilinmemesi, ses icracılığına yönelik olarak, hangi açı/ açılardan önem taşır?

Esere doğru anlamın yüklenmesi açısından ☐

Duygunun, dinleyiciye doğru olarak aktarılması açısından ☐

Nefes yerinin belirlenmesi açısından ☐

Bunların dışında.....

24) Bir tümcenin sözcüklerinden herhangi birini, göreceli olarak öne çıkarmak olanaklı olduğu gibi, geri plana itmek de olanaklıdır. Anlamları farklı, yazılışları aynı olan sözcükleri..... ile ayırt etmek olanaklıdır.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdaki sözcüklerden hangisinin gelmesi sizce en uygundur?

Vurgu (Hece, sözcük, tümce) ☐

Nefes yeri ☐

Hız ☐

Bunların dışında.....

25) Konservatuvarınızda Türk Müziği ses eğitimi dersini destekleyici bir yan ders/ dersler var mı?

☐Gerek yok

☐Var;

☐Yok

☐Yan ders/ dersler olmalı;

26) Ses eğitimi çalışmaları sırasında, kişinin makamda kalabilmesi, makam dışına çıkmaması için;

☐ Uzun nefes çalışmalarını önemserim

☐ Müziksel işitme eğitime önem veririm

☐ Sesin gürlüğüne önem veririm

☐ Hiçbir şey yapmam, kendi haline bırakırım

27) Şarkı söylerken bireyin, normal şarkı sesinden kafa sesine geçişi sırasında;

☐ Güçlü bir sesle esere devam etmesini öneririm

☐ Hafif bir sesle esere devam etmesini öneririm

☐ Yumuşak ve hafif bir sesle esere devam etmesini öneririm

☐ Geçişin nasıl duyulduğu önemli değil

28) Ses eğitimi derslerinde geçilen şarkılar uygulanan ses eğitimi yöntemlerine mi yönelik, yoksa şarkı öğretimi sırasında sesi eğitmeye mi yönelik?

☐ Uygulanan tekniklerin şarkıda görülmesi

☐ Şarkı öğretimi sırasında sesin eğitilmesi

29) Ses eğitimi dersine yönelik eserlerin seçiminde dikkat ettiğiniz hususlar nelerdir?

☐ Ses aralığı geniş olan eserler

☐ Hançereyi normalden daha fazla çalıştırmaya yönelik eserler

☐ Diyaframı çalıştırmaya yönelik eserler

☐ Müzikaliteyi geliştirmeye yönelik eserler

☐ Üslup ve tavrı geliştirmeye yönelik büyük formulu eserler (kâr, beste, ağır semai, v.s.)

☐ Rastgele seçiliyor

30) Ses eğitimi dersinde;

☐ Batı müziği eserleri seslendiriyoruz

☐ Türk müziği eserleri seslendiriyoruz

☐ Eser seslendirmiyoruz

☐ Her iki türde de seslendiriyoruz

31) Konservatuvarınızdaki ses eğitimi dersi, öğretim programınızdaki belirlenen amaca ulaşıyor mu?

Ulaşıyor ☐ Kısmen ulaşıyor ☐ Ulaşmıyor ☐ Fikrim yok ☐

Kısmen ulaşıyor ya da ulaşmıyorsa

- ☐ Öğretim elemanlarının nicelik olarak eksikliği
- ☐ Öğretim elemanlarının nitelik olarak eksikliği
- ☐ Öğrencilerin ilgisizliği
- ☐ Türk Müziği, ses eğitimi konusunda özel bir ses eğitimi tekniğinin henüz geliştirilememiş olması
- ☐ Ses eğitimi çalışmalarının, Türk Müziği üslup ve tavrı için yararlı olmadığına yönelik anlayış,
- ☐ Batı müziği eserlerinin, Türk Müziği ses eğitimi derslerinde uygulanması
- ☐ Bunların dışında.....

Ek 2:

SINIF:

K ☐ E ☐

TÜRK SANAT MÜZİĞİ EĞİTİMİ VEREN KONSERVATUVARLARIN SES EĞİTİMİ BÖLÜMLERİNDE SES EĞİTİMİ DERSİ GÖREN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK DÜZENLENMİŞ ANKET

1) Geleneksel T. S. M eğitimi veren konservatuvarlarda verilmekte olan ses eğitimi, öğrencinin ses sağlığını dikkate alarak oluşturulmakta mıdır?

Tamamen alınıyor ☐ Kısmen alınıyor ☐ Çok az alınıyor ☐ Hiçbir zaman ☐

2) Sesin oluşumu, oluşan sesin korunmasına (sağlık) ilişkin anatomik ve fiziksel bilgiler yeterince veriliyor mu?

Yeterli ☐ Kısmen yeterli ☐ Yeterli değil ☐ Hiçbir zaman verilmiyor ☐

3) Sesin eğitimine yönelik yapılan çalışmaların, şarkı yorumlamanızda yararını yeterince görüyor musunuz?

Yeterli ☐ Kısmen yeterli ☐ Yeterli değil ☐ Fikrim yok ☐

4) Ses eğitimi dersinde yapılan çalışmaların repertuar dersine katkısı konusunda düşünceniz nedir?

Katkısı var ☐ Kısmen katkısı var ☐ Katkısı yok ☐ Fikrim yok ☐

5) Almakta olduğunuz ses eğitimi dersi, sesinizin gürlüğüne şarkı için yeterli düzeye ulaştırabiliyor mu?

Ulaştıracak ☐ Kısmen ulaştırabiliyor ☐ Ulaştıramıyor ☐ Fikrim yok ☐

6) Ses eğitiminde teknik olarak yapılan çalışmalar, şarkı söylemeyle ilgili daha öncekilerden farklı olarak yeni bir yaklaşım getiriyor mu?

Getiriyor ☐ Eskisiyle aynı ☐ Geriye götürüyor ☐ Fikrim yok ☐

7) Meşk yöntemi (Fem- i Muhsin) Türk Müziği eğitim sistemi içerisinde üslup ve tavrın gelişimi açısından sizce gerekli midir?

Gereklidir ☐ Kısmen Gereklidir ☐ Gereksizdir ☐ Fikrim yok ☐

8) Meşk yönteminin günümüz ses eğitimi yöntemleri içerisinde uygulanıyor olmamasının, ses icracılığına etkisi var mıdır?

Etkili ☐ Kısmen etkili ☐ Etkisi yok ☐ Fikrim yok ☐

9) Ses eğitimi derslerinde Klasik Türk Müziği eserlerinden yararlanılması, Türk müziği üslup ve tavır oluşumu açısından ne derece etkili olur?

Oldukça etkili olur ☐ Kısmen etkili olur ☐ Etkili olmaz ☐ Fikrim yok ☐

10) Ses eğitimi derslerinde Klasik Batı Müziği eserlerinden yararlanılması, Türk müziği üslup ve tavır oluşumu açısından ne derece etkili olur?

Oldukça etkili olur ☐ Kısmen etkili olur ☐ Etkili olmaz ☐ Fikrim yok ☐

11) a) Konservatuvarınızda size uygulanan ses eğitimi ders saati süresi haftalık kaç saattir?

- ☐ 1-2 saat
- ☐ 3-4 saat
- ☐ 5-6 saat
- ☐ Daha çok

b) Konservatuvarınızda size uygulanan ses eğitimi ders saati süresi, Türk müziği üslup ve tavrını geliştirme konusunda yeterli midir?

Yeterli ☐ Kısmen yeterli ☐ Yetersiz ☐ Artırılmalı ☐ Kaldırılmalı ☐

12) a) Konservatuvarınızda ses eğitimi dersleri; günün hangi saat diliminde yapılmaktadır?

8-10 ☐ 10-12 ☐ 13-15 ☐ 15-17 ☐

b) Ses eğitimi derslerinin, günün hangi saat diliminde yapılmasının daha uygun olduğunu düşünüyorsunuz?

8-10 ☐ 10-12 ☐ 13-15 ☐ 15-17 ☐

c)Seçtiğiniz bu saat dilimi, neden en uygun saat dilimidir? Kısaca belirtiniz.....

13) Konservatuvarınızda verilmekte olan ses eğitimi dersinde, seslendirilecek eserlerin tür ve düzeyi konularında çalışmalar yapılmakta mıdır?

Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Gerek yok ☐

14) Konservatuvarınızda ses eğitimi derslerinde, diksiyon eğitimi veriliyor mu?

Veriliyor ☐ Kısmen veriliyor ☐ Verilmiyor ☐ Verilmesine gerek yok ☐

15) Konservatuvarınızda ses eğitimi derslerinde, sahne duruşu ve mikrofon kullanımı konusunda bilgilendiriliyor musunuz?

Veriliyor ☐ Kısmen veriliyor ☐ Verilmiyor ☐ Verilmesine gerek yok ☐

16) Ses eğitimi dersinde, Türk müziğinde ritmik uyumun, usul birliğinin sağlanmasına yönelik bir eğitim alıyor musunuz?

Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır ☐ Gerek yok ☐

17) Eğitim sırasında, sesimiz;

Tiz seslere yönelik çalıştırılıyor ☐

Pes seslere yönelik çalıştırılıyor ☐

Tiz ve pes seslere eşit yoğunlukta çalıştırılıyor ☐

Sesimizin aralıklarına ve özelliklerine göre çalıştırıyoruz ☐

18)Eğitimimiz sırasında topluluk içerisinde sesin;

Bireysel olarak öne çıkmasına dikkat ediliyor ☐

Bireysel olarak ortaya çıkması sağlanıyor ☐

Sesin kaynaşmasına önem veriliyor ☐

Hiçbirine dikkat edilmiyor ☐

19) Herhangi bir eserin seslendirilmesi sırasında, bu eserdeki genişleme bölgeleri, asma kalışları (durucu sesler), perde yapıları beni;

☐Çok ilgilendirir.....

☐Az ilgilendirir.....

☐İlgilendirmez.....

20) Sesin entonasyona uyması için ses eğitimi sırasında;

Tanbur kullanılıyor ☐

Piyano kullanılıyor ☐

Keman kullanılıyor ☐

Hiçbir şey kullanılmıyor ☐

21) Eserin vezin ve usule uygun olarak bestelenip bestelenmemesinin, bir ses icracısının o eseri yorumlamasında ne gibi bir etkisi olur?

Anlam bütünlüğünün sağlanmasında etkisi olur ☐

Nefes yerlerinin belirlenmesinde etkili olur ☐

Sözcüklerin vurgulanmasında etkili olur ☐

Bunların dışında.....

22) “Gurûb etti, güneş dünya karardı

Gül-i bağ-ı, emel soldu sarardı”

ya da

“Gurûb etti güneş, dünya karardı

Gül-i bağ-ı emel, soldu sarardı” Virgülün yerinin değişmesi, ses icracılığına yönelik olarak hangi açı/ açılardan önem taşır?

Tümcedeki anlam bütünlüğünü sağlamak açısından ☐

Sözcüklerin vurgulanması açısından ☐

Nefes yerinin belirlenmesi açısından ☐

Bunların dışında.....

23) Güftesi Osmanlıca olan bir eserin, güfte anlamının bilmesi ya da bilinmemesi, ses icracılığına yönelik olarak, hangi açı/ açılardan önem taşır?

Esere doğru anlamın yüklenmesi açısından ☐

Duygunun, dinleyiciye doğru olarak aktarılması açısından ☐

Nefes yerinin belirlenmesi açısından ☐

Bunların dışında.....

24) Bir tümcenin sözcüklerinden herhangi birini, göreceli olarak öne çıkarmak olanaklı olduğu gibi, geri plana itmek de olanaklıdır. Anlamları farklı, yazılışları aynı olan sözcükleri..... ile ayırt etmek olanaklıdır.

Yukarıdaki boşluğa aşağıdaki sözcüklerden hangisinin gelmesi sizce en uygundur?

Vurgu (Hece, sözcük, tümce) ☐

Nefes yeri ☐

Hız ☐

Bunların dışında.....

25) Konservatuvarınızda Türk Müziği ses eğitimi dersini destekleyici bir yan ders/ dersler var mı?

- ☐ Gerek yok
- ☐ Var;
- ☐ Yok
- ☐ Yan ders/ dersler olmalı;

26) Ses eğitimi çalışmaları sırasında, makamda kalınabilmesi, makam dışına çıkılmaması için;

- Uzun nefes çalışmaları önemseniyor ☐
- Müziksel işitme eğitime önem veriliyor ☐
- Sesin gürlüğüne önem veriliyor ☐
- Hiçbir şey yapılmıyor, kendi halimizde söylüyoruz ☐

27) Şarkı söylerken, normal şarkı sesinden kafa sesine geçişiniz sırasında;

- ☐ Güçlü bir sesle esere devam ederim
- ☐ Hafif bir sesle esere devam ederim
- ☐ Yumuşak ve hafif bir sesle esere devam ederim
- ☐ Geçişin nasıl yapılması gerektiğini bilmiyorum

28) Konservatuvarınızdaki ses eğitimi derslerinde seslendirilen şarkılar, uygulanan ses eğitimi yöntemlerine mi yönelik, yoksa şarkı öğretimi sırasında sesi eğitmeye mi yönelik?

- ☐ Uygulanan tekniklerin şarkıda görülmesi
- ☐ Şarkı öğretimi sırasında sesin eğitilmesi

29) Sizce ses eğitimi dersinde kullanılan eserlerin seçiminde dikkat edilen hususlar nelerdir?

- ☐ Ses aralığı geniş olan eserler
- ☐ Hançereyi normalden daha fazla çalıştırmaya yönelik eserler
- ☐ Diyaframı çalıştırmaya yönelik eserler
- ☐ Müzikaliteyi geliştirmeye yönelik eserler
- ☐ Üslup ve tavrı geliştirmeye yönelik büyük formu eserler (kâr, beste, ağır semai, v.s.)
- ☐ Rastgele seçiliyor

30) Ses eğitimi dersinde;

- ☐ Batı müziği eserleri seslendiriyoruz
- ☐ Türk müziği eserleri seslendiriyoruz
- ☐ Eser seslendirmiyoruz
- ☐ Her iki türde de seslendiriyoruz

31) Konservatuvarınızdaki ses eğitimi dersi, öğretim programınızdaki belirlenen amaca ulaşıyor mu?

Ulaşıyor ☐ Kısmen ulaşıyor ☐ Ulaşmıyor ☐ Fikrim yok ☐

Kısmen ulaşıyor ya da ulaşmıyorsa

- ☐ Öğretim elemanlarının nicelik olarak eksikliği
- ☐ Öğretim elemanlarının nitelik olarak eksikliği
- ☐ Öğrencilerin ilgisizliği
- ☐ Türk Müziği, ses eğitimi konusunda özel bir ses eğitimi tekniğinin henüz geliştirilememiş olması
- ☐ Ses eğitimi çalışmalarının, Türk Müziği üslup ve tavrı için yararlı olmadığına yönelik anlayış,
- ☐ Batı müziği eserlerinin, Türk Müziği ses eğitimi derslerinde uygulanması
- ☐ Bunların dışında.....

